

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

I N F O R M A C I J A

**o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2023. godini
i planovima gospodarenja šumama za 2024. godinu**

Sarajevo, decembar 2024. godine

SADRŽAJ

POPIS SKRAĆENICA	5
I. UVODNE NAPOMENE.....	7
II. ZAKONODAVNI OKVIR.....	9
III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU	13
IV. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA.....	23
V. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA.....	29
VI. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI.....	35
VII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO.....	41
VIII. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA	47
IX. POKAZATELJI POSLOVANJA.....	53
XI. CERTIFIKACIJA ŠUMA	59
XII. STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBIH	61
XIII. LOVSTVO.....	65
XIV. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA.....	71
XV. SAŽETAK.....	73
ZAKLJUČCI VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	83

POPIS SKRAĆENICA

BPK	Bosanskopodrinjski kanton
CBP	Centralna baza podataka
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva
FSC	Forest Stewardship Council (Vijeće za upravljanje šumama)
GIS	Geografski informacioni sistem
GJ	Gospodarska jedinica
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton
ISSŠ	Informacioni sistem šumarstva Federacije BiH
JP	Javno preduzeće
KJP	Kantonalno javno preduzeće
KS	Kanton Sarajevo
K10	Kanton 10
MP ŠTI	Master plan šumske transportne infrastrukture Federacije BiH
PK	Posavski kanton
SBK/KSB	Srednjobosanski kanton/Kanton Središnja Bosna
ŠDS	Šumski drvni sortimenti
ŠKP	Šumski kamionski put
ŠPD	Šumskoprivredno društvo
ŠPO	Šumskoprivredna osnova
ŠPP	Šumskoprivredno područje
ŠTI	Šumska transportna infrastruktura
ŠUR	Šumsko-uzgojni radovi
TK	Tuzlanski kanton
USK	Unsko-sanski kanton
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
ZHK	Zapadnohercegovački kanton

I. UVODNE NAPOMENE

U skladu sa Programom rada Vlade FBiH za 2024. godinu i Planom rada Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ) za 2024. godinu, Federalna uprava za šumarstvo (u daljem tekstu: Federalna uprava) izradila je „Informaciju o gospodarenju državnim šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini i planovima gospodarenja šumama za 2024. godinu“ (u daljem tekstu: Informacija). Informacija je izrađena na osnovu podataka prikupljenih od kantonalnih uprava za šumarstvo, korisnika šuma, a korišteni su i podaci iz drugih relevantnih izvora.

Odlukama o produženju ugovora o prenosu poslova gospodarenja državnim šumama („Službene novine FBiH“, br. 15/14, 105/14 i 101/15) Vlada FBiH **dala je saglasnost kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva** da produže period važenja ugovora o prenosu poslova gospodarenja državnim šumama zaključenim sa kantonalnim šumsko-privrednim društvima (ŠPD)/korisnicima državnih šuma za 2014., 2015. i 2016. godinu.

Ove Odluke su bile **privremenog karaktera**, odnosno na snazi su trebale biti **do donošenja Zakona o šumama na federalnom nivou**. Međutim, u međuvremenu su kantoni donijeli zakone o šumama kojima je regulisano pitanje ugovaranja prenosa poslova gospodarenja državnim šumama sa ŠPD-ovima.

Do trenutka sačinjavanja ove Informacije, Zakon o šumama FBiH nije donesen, a šumskoprivredna društva unazad više od 5 godina, ne postupajući u skladu sa Odlukom Vlade FBiH o izradi, sadržaju i primjeni šumskoprivrednih osnova (ŠPO) - Prečišćeni tekst („Službene novine FBiH“, br. 41/21 i 46/21), FMPVŠ-Federalnoj upravi ne dostavljaju ŠPO-ve na uvid i davanje mišljenja i saglasnosti za njihovu primjenu, pa je time Federalnoj upravi još više smanjena mogućnost praćenja realizacije ŠPO-a i praćenja **stvarnog stanja** u šumarstvu. Ovaj trend je u 2024. godini prekinulo Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Srednjobosanskog kantona, koje je FMPVŠ-u dostavilo dvije nove osnove na pregled i davanje suglasnosti.

Federalna uprava za šumarstvo je za potrebe izrade Informacije tražila podatke o poslovima koji su vršeni u šumama u Federaciji BiH od svih kantona. Iz svih kantona osim iz HNK dostavljeni su objedinjeni izvještaji sa podacima za cijeli kanton/šumskoprivredno društvo.

Iz HNK je dostavljen izvještaj od sljedećih triju preduzeća:

-ŠPD „Šume Hercegovačko-neretvanske“ d.o.o. Mostar (koje je 100% u vlasništvu države),

- Šumarstvo „Srednje Neretvansko“ d.d. Mostar (čija stvarna djelatnost kao i vlasnička struktura nije poznata Federalnoj upravi za šumarstvo) i

- Šumarstvo „Prenj“ d.d. Konjic (čija stvarna djelatnost kao i vlasnička struktura nije poznata Federalnoj upravi za šumarstvo).

Međutim, kako ne postoji nijedan pravni propis za oblast šumarstva u HNK, onda nije osiguran ni pravni okvir ili ugovor nadležnih institucija kojima bi se prenijele ovlasti za gospodarenje državnim šumama u ovom kantonu. Osim toga, za sva 4 šumskoprivredna područja u ovom kantonu prestale su važiti i šumskoprivredne osnove (čiji je period važenja istekao još prije osam i više godine), tako da je Federalna uprava za inspekcijske poslove/Šumarski inspektorat svim preduzećima izdao rješenje o zabrani gospodarenja/korištenja državnim/ih šuma/ma na području HNK. Međutim, i pored svega prethodno navedenog evidentno je da prethodno navedena tri preduzeća i dalje nelegalno koriste državnu šumu na području HNK i samo u 2023. godini je od Šumarstva „Srednje

Neretvansko“ d.d. Mostar i Šumarstva „Prenj“ d.d. Konjic posječeno i izvezeno oko 67.559 m³ bruto drvene mase, od čega je oko 5.265 m³ drveta četinarara i oko 62.293 m³ drveta liščara. Od ove količine drveta proizvedeno je 62.461 m³ šumskih drvnih sortimenata (četinarara 4.539 m³ i liščara 57.922 m³).

Dostavljeni podaci od triju prethodno navedenih preduzeća/privrednih društava iz HNK ne daju ni približno uvid u stvarno stanje šuma na području HNK.

Šume na kršu zbog bitno smanjene produktivnosti i šumska zemljišta na kršu zbog svojih specifičnosti klasifikovana su kao područja sa posebnim režimom gospodarenja i kao područja velike opasnosti od šumskih požara, te uživaju podršku kantona i općine. Na području HNK šume svake godine trpe ogromne štete od požara i šumskih štetnika. Međutim, prethodno navedena tri preduzeća/privredna društva, prije svega, zbog nepostojanja važećih propisa za legalno gazdovanje šumama, ali i zbog svoje podkapacitiranosti nisu u mogućnosti bez podrške šire zajednice sanirati štete od šumskih požara i drugih biotičkih i abiotičkih uzročnika šumskih šteta. Zbog nepostojanja zakonske regulative iz oblasti šumarstva blagovremeno obezbjeđivanje ove pomoći je otežano i nedovoljno.

Zbog nepostojanja federalnog Zakona o šumama ni FMPVŠ nije u mogućnosti finansijski učestvovati u saniranju nastalih šteta.

Iz naprijed navedenih razloga izvještaji o gospodarenju šumama u HNK u ovoj Informaciji nisu uključeni u analize zajedno sa izvještajima ostalih kantona, osim u izvještajima o općim podacima o šumama.

Za odgovorno i održivo gospodarenje šumama, potrebno je obezbijediti pravni okvir za ovaj prirodni resurs, kao i neodložno provesti taksaciju/inventuru šuma i izraditi ŠPO-e za sva ŠPP, kao osnovni planski dokument za gospodarenje šumama.

U Informaciji su navedeni značajniji pokazatelji gospodarenja šumama:

- zakonodavni okvir
- površine šuma
- drvena zaliha
- godišnji zapreminski prirast i sječivi etat
- pregled planiranih i ostvarenih sječa i realizacija plana sječa
- planirana i ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata
- planirana i ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih komunikacija
- otvorenost šuma
- pregled planiranih i ostvarenih šumsko-uzgojnih radova
- sjemenarstvo i rasadnička proizvodnja
- integralna zaštita šuma
- podaci o poslovanju kantonalnih šumskoprivrednih društava
- podaci o zaposlenim u kantonalnim šumskoprivrednim društvima i upravama za šumarstvo
- kratki pregled sa najznačajnijim podacima iz oblasti lovstva
- pregled strateških aktivnosti i projekata u šumarstvu.

Izvršena je analiza stanja u oblasti šumarstva na svim nivoima, identifikovani problemi i slabosti, te predložene aktivnosti za njihovo rješavanje.

II. ZAKONODAVNI OKVIR

1. Zakon o šumama

Imajući u vidu funkcije šume i činjenicu da šume i šumska zemljišta u Federaciji BiH (FBiH) čine oko 58% ukupnog životnog prostora, nema sumnje da upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem predstavlja vitalni državni interes, odnosno interes FBiH.

Upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem su specifične aktivnosti, koje u cilju efikasnosti, teže principu prostorne i funkcionalne centralizacije. Ovaj princip počiva na spoznajama:

- da gospodarenje svim šumama i šumskim zemljištima mora imati jedan zajednički, dugoročni cilj – optimalno ili potpuno korištenje prirodnih potencijala šumskih zemljišta,
- da se upravljanje i gospodarenje šumama zasniva uglavnom na samofinansiranju iz tekućih prihoda od prodaje šumskih proizvoda,
- da gospodarenje izoliranim (izdvojenim) šumskim površinama ili kompleksima sa šumom lošijeg kvaliteta ili bez šume ne može funkcionisati bez podrške zbog nedostatka tekućih prihoda.

Oblast šumarstva se reguliše Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Zakon o šumama („Sl. novine FBiH“, br. 20/02, 29/03 i 37/04), bio je na snazi sve do 27.11.2009. godine, kada ga je Ustavni sud FBiH stavio van snage svojom Presudom broj: U-26/08 od 14.04.2009. godine.

Navedenom presudom Parlamentu FBiH naloženo je da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja presude („Službene novine Federacije BiH“, broj: 36/09) navedeni zakon usaglasi sa Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi i Zakonom o principima lokalne samouprave u FBiH, a što Parlament FBiH do danas nije učinio. Od tada do danas ova oblast je zakonski neuređena.

Vlada FBiH je na 55. sjednici održanoj 27.05.2016. godine, nakon razmatranja Prednacrta Zakona o šumama izrađenog od strane FMPVŠ, utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o šumama.

Predstavnički dom Parlamenta FBiH je na 12. redovnoj sjednici održanoj 13.07.2016. godine razmatrao ovaj Zakon i donio zaključak kojim je prihvatio Nacrt Zakona o šumama. Dom naroda Parlamenta FBiH na nastavku 15. redovne sjednice održane 15.12.2016. godine razmatrao je Nacrt Zakona o šumama, te usvojio Zaključak kojim je prihvaćen Nacrt Zakona o šumama. Predmetnim zaključcima predlagač je zadužen da provede javnu raspravu u roku od 90 dana, što je FMPVŠ u ostavljenom roku i izvršilo.

FMPVŠ je u saradnji sa svim kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezom općina i gradova FBiH, kantonalnim ŠPD-ima, Federalnom upravom za inspekcijske poslove-Šumarskim inspektoratom, Šumarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu, Udruženjem inženjera i tehničara FBiH, Hrvatskim šumarskim društvom, Udruženjem poslodavaca u FBiH, Samostalnim sindikatom šumarstva, prerade drveta i papira provelo javne rasprave. Na području svih kantona provedena je javna rasprava, te uzimajući u obzir konstruktivne primjedbe i sugestije iznesene u toku javnih rasprava izrađen je Nacrt Zakona o šumama koji je upućen Vladi FBiH 31.05.2017. godine na razmatranje, utvrđivanje teksta Prijedloga Zakona o šumama i upućivanja u dalju proceduru.

Vlada FBiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta Zakona o šumama izrađenog od strane FMPVŠ, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog Zakona o šumama.

U periodu od jula 2017. godine pa do juna 2023. godine Prijedlog Zakona o šumama, i pored više urgencija upućenih od strane Vlade Federacije BiH, nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

Premijer FBiH je svojim dopisom broj: 03-02-531-8/2023 od 09.06.2023. godine obavijestio Predstavnički dom i Dom naroda Parlamenta FBiH da iz parlamentarne procedure povlači sve zakone, pa i Prijedlog Zakona o šumama.

U prethodnom periodu, kao posljedica nedonošenja federalnog propisa za oblast šumarstva, devet kantona je donijelo svoje propise za oblast šumarstva. Donošenjem kantonalnih zakona o šumama, FBiH se uskraćuju nadležnosti propisane Ustavom Federacije BiH, na različite načine je uređeno upravljanje i gospodarenje šumama, pitanje vlasništva kao i izdvajanje finansijskih sredstava za korištenje, zaštitu i unapređenje šuma, što je u suprotnosti sa ustavnim odredbama.

U 2024. godini je Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pristupilo izradi novog teksta zakona o šumama, čiji Prednacrt će, nakon usaglašavanja teksta sa zainteresiranim stranama, biti upućen Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje.

1. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja (“Službene novine FBiH”, br. 71/05 i 8/10)

Ovim zakonom uređuje se: registracija i način vođenja registara, proizvodnja i kontrola proizvodnje šumskog i hortikulturnog sjemena i sadnog materijala, kontrola uvoza reproduktivnog materijala, naknada troškova, upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za provođenje jedinstvenog sistema upravljanja sjemenarstvom i rasadničarstvom šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u FBiH.

U toku implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti što stvara probleme kako samim registrovanim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Takođe, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast. Potrebno je napomenuti i to da su Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja kao i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja (“Službene novine FBiH”, broj: 55/01) propisani uslovi vezano za proizvodnju i promet ukrasnog drveća i grmlja, koji nisu ujednačeni, te i zbog toga dolazi do određenih poteškoća vezano za upis u registre proizvođača i uvoznika sjemena i sadnog materijala, kao i do poteškoća prilikom provođenja stručnih kontrola i inspekcijskih pregleda.

Imajući u vidu navedeno, FMPVŠ je 2017. godine pristupilo izradi novog zakona o reproduktionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Vlada FBiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reproduktionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Nacrt zakona je razmatran i usvojen na 10. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta FBiH održanoj 29.01.2020. godine.

U periodu od mjeseca avgusta 2017. godine pa do juna 2023. godine Nacrt zakona o reproduktionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja, i pored više urgencija

upućenih od strane Vlade Federacije BiH, nije razmatran na Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.

Premijer FBiH je svojim dopisom broj: 03-02-531-8/2023 od 09.06.2023. godine obavijestio Predstavnički dom i Dom naroda Parlamenta FBiH da iz parlamentarne procedure povlači sve zakone, pa i Nacrt zakona o reprodukcijom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

U 2024. godini je Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pristupilo izradi novog teksta zakona o reprodukcijom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja, čiji Prednacrt će, nakon usaglašavanja teksta sa zainteresiranim stranama, biti upućen Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje.

2. Zakon o lovstvu

Zakon o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/06, 8/10 i 81/14) je objavljen 01.02.2006. godine i stupio je na snagu 09.02.2006. godine. Ovaj Zakon je mijenjan i dopunjavan u 2010. i 2014. godini.

Njegova implementacija i nakon osamnaest godina još uvijek nije u potpunosti izvršena.

Implementacija važećeg Zakona o lovstvu nije izvršena u dijelu koji se odnosi na dodjelu lovišta na korištenje.

Lovstvo u smislu ovog Zakona, predstavlja javnu djelatnost.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je od dana stupanja na snagu ovog Zakona donijelo 20 (dvadeset) provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu.

Međunarodne Konvencije koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači su brojne, a BiH je do sada prihvatila i potpisala neke najznačajnije, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti.

III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU

Ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 1.531.081,8 ha, od toga su u državnom vlasništvu 1.253.951,8 ha ili 82%, a u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih pravnih lica oko 277.130,0 ha ili 18%.

Vlasnička struktura šuma u FBiH

Osim po vlasništvu šume razvrstavamo i prema namjeni njihovog korištenja, tako da prema toj klasifikaciji postoje: gospodarske šume, zaštitne šume i šume posebne namjene. Temeljna načela šumarstva u Federaciji BiH su potrajno gospodarenje, očuvanje prirodne strukture i raznolikosti šuma, trajno povećanje proizvodne stabilnosti i unapređenja šumskih ekosistema. Šumama u Federaciji BiH se gospodari na temelju šumskoprivrednih osnova koje se donose za desetogodišnji period. Za državne šume izrađuju se šumskoprivredne osnove u kontinuitetu za sva šumskoprivredna područja, osim u Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Za privatne šume nisu izrađene šumskoprivredne osnove u Unsko-sanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10. Izrada šumskoprivrednih osnova za državne šume je obaveza korisnika šuma, odnosno šumskoprivrednih društava, a za privatne šume kantonalnih ministarstava za šumarstvo i kantonalnih uprava za šumarstvo. Šumskoprivrednim osnovama se obezbjeđuje princip održivog gospodarenja šumama te planiraju sve aktivnosti na nivou šumskoprivrednog područja. Pored ovih, aktivnosti su usmjerene ka postizanju i održavanju prirodne strukture, zaštite biološke raznolikosti i uspostavljanje normalnog uravnoteženog stanja u svim kategorijama šuma. Veoma značajno je očuvanje stabilnosti i poboljšanja svih općekorisnih funkcija šuma. Šumama kao jednom od najvrijednijih resursa Federacije BiH treba posvetiti posebnu pažnju zbog evidentne degradacije i potrebe za korištenjem svih funkcija šuma. Vrlo važno je osigurati stabilan zakonski okvir donošenjem federalnog Zakona o šumama i poduzeti konkretne aktivnosti na unapređenju organizacije gospodarenja šumama u cilju održivog korištenja resursa, očuvanja prirodne strukture, zaštite okoliša i drugo. Radi potpunijeg uvida u stanje državnih šuma u Federaciji BiH, na temelju šumskoprivrednih osnova i raspoloživih podataka dobijenih od šumskoprivrednih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo, daje se pregled stanja šuma po svim bitnim elementima: strukturi površina, drvnih zaliha, zapreminskog prirasta i sječivog etata.

1. Prikaz površina

Tabela 1: Struktura površina šuma i šumskih zemljišta

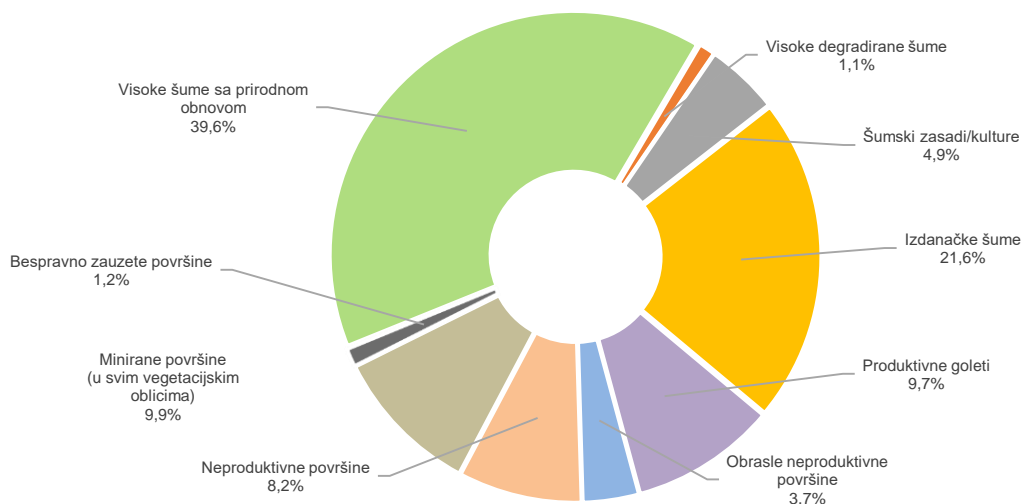
Vegetacijski oblik	Površina ha
Visoke šume sa prirodnom obnovom	496.345,6
Visoke degradirane šume	13.639,8
Šumski zasadi/kulture	61.467,2
Ukupno visoke šume	571.452,6
Izdanačke šume	271.168,5
Obrasle neproduktivne površine	46.866,2
Ukupno obraslo šumsko zemljište	889.487,3
Produktivne goleti	121.781,9
Ukupno za gospodarenje	1.011.269,2
Neproduktivne površine u pogledu šumarstva	103.083,9
Minirane površine (u svim vegetacijskim oblicima)	124.300,8
Bespravno zauzete površine / uzurpacije	15.297,9
UKUPNO	1.253.951,8

Po prikazanim podacima ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 1.253.951,8 ha.

Iz strukture šuma i šumskih zemljišta, vidljivo je da **visokih šuma** sa prirodnom obnovom ima 496.345,6 ha, ili oko 40%, što je u odnosu na stanje i značaj ovih šuma na kojima se zasniva šumska proizvodnja dosta nepovoljno.

Visokih degradiranih šuma ima 13.639,8 ha ili 1%. Ove šume zahtijevaju posebne mjere u gospodarenju zato što je u njima onemogućena redovna prirodna obnova, a njihovim korištenjem se dobijaju šumski sortimenti lošijeg tehničkog kvaliteta. Većina ovih šuma nastala je zbog loših staništa, a i antropogenim uticajem, kao i mjestimično negativnim djelovanjem biotičkih i abiotičkih faktora.

Struktura površina šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH
Stanje na dan 31.12.2023. godine

Značajan udio u ukupnoj površini pod šumom čine i **vještački podignuti zasadi-kulture**, sa i bez procjenjene drvene mase kojih ima 61.467,2 ha, ili oko 5%. Činjenica je da

se ove sastojine nedovoljno njeguju jer se ne provode planirane uzgojne mjere, a jedan od osnovnih razloga su kratkoročno gledano negativni ekonomski efekti.

Udio **izdanačkih šuma** u ukupnoj površini pod šumom je 271.168,5 ha, što je oko 22%. To predstavlja značajnu površinu imajući u vidu stanje i karakter ovih šuma u kojima je drvena zaliha prilično mala, gdje su tehnička struktura i kvaliteta drvne mase prilično loše. U ovim šumama bi se trebali provoditi redovni uzgojni zahvati kako bi se ove šume prevodile u stabilne sastojine vrijednijeg vegetacijskog oblika.

Obrasle neproduktivne površine imaju površinu 46.866,2 ha, ili oko 4%. Tu spadaju šume u kanjonima rijeka i na strmim padinama i liticama koje su uglavnom nepodesne za gospodarenje. Ima ih različitih kategorija od visokih šuma, izdanačkih i šibljava.

Produktivnih goleti koje su pogodne za pošumljavanje ima oko 121.781,9 ha, što iznosi oko 10% i predstavljaju površine na kojima se pošumljavanjem odgovarajućim vrstama drveća u skladu sa prirodnim i ekološkim uvjetima može povećati površina pod šumom. Dobar dio ovih površina su sa veoma siromašnim i lošim proizvodnim potencijalom staništa. Sredstva za biološku obnovu šuma koja izdvajaju kantonalna šumskogospodarska društva su dosta skromna da bi se zadovoljile stvarne potrebe. Za ovu svrhu je potrebno iznalaziti i dodatne izvore finansiranja.

Značajan problem za šumarstva Federacije BiH predstavlja oko 124.300,8 ha, ili 10% svih kategorija šuma i šumskih zemljišta za koje se zna ili se pretpostavlja da su minirane. Stvarna minirana površina je vjerovatno nešto manja jer se obično iz sigurnosnih razloga ostavlja pojas oko površina za koje se zna da su **minirane**. Među ovim šumama značajan udio čine i visoko ekonomski vrijedne šume koje su za duži vremenski period nedostupne za gospodarenje, a s obzirom da su vrlo često oštećene predstavljaju potencijalno žarište za razvoj biljnih bolesti i mnogih štetnih insekata. Ove površine predstavljaju siguronosni i ekološki problem ali stvaraju i ekonomski gubitak, budući da je za duži period onemogućeno njihovo korištenje. Aktivnosti na deminiranju šuma i šumskih zemljišta su veoma važne aktivnosti u narednom periodu za koje je potrebno iznaći značajna sredstva. Pored sredstava koja se mogu obezbijediti od nadležnih resornih ministarstava podrebnno je angažovanje i međunarodnih finasijskih institucija.

Bespravno zauzimanje (uzurpacije) šumskog zemljišta, je pojava koja je prisutna u svim kantonima (osim u Zapadnohercegovačkom), na površini od oko 15.297,9 ha, odnosno 1% površine državnih šuma. Ovaj problem je potrebno rješavati prema Zakonu o stvarnim pravima.

2. Prikaz drvnih zaliha

Drvena zaliha šuma pored površine je jedan od bitnih elementa u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazana u krupnom drvetu, a krupno drvo predstavljaju svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja.

Tabela 2: Drvena zaliha u 2023. godini

Vegetacijski oblik	Četinari m ³	Lišćari m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	77.226.414	80.567.251	157.793.665	276,1	87,2
Izdanačke šume	0	23.172.073	23.172.073	85,5	12,8
	77.226.414	103.739.324	180.965.738	203,4	100,0

Iz podataka koji su prikazani u tabeli proizilazi da je ukupna drvena zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Federacije BiH 180.965.738 m³.

Drvena zaliha četinara iznosi 77.226.414 m³ ili 43%, a kod lišćara 103.739.324 m³ ili 57% ukupne zalihe. Zaliha lišćara je nešto veća nego kod četinara, što je srazmjerno površinama na kojima se nalaze realan pokazatelj. Prosječna drvena zaliha svih visokih šuma zajedno iznosi 276,1 m³/ha, a izdanačkih 85,5 m³/ha. Prosječna zaliha kod svih šuma zajedno iznosi 203,4 m³/ha. Prosječna drvena zaliha kod visokih šuma je nešto manja u odnosu na prikazano stanje drvnih zaliha u prethodnoj godini. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 87,2%, a izdanačke sa 12,8%. Na ovakav odnos su uticali uslovi staništa na kojima se nalaze, kao i način njihovog korištenja.

3. Prikaz godišnjeg zapreminskog prirasta

Tabela 3: Godišnji zapreminski prirast šuma

Vegetacijski oblik	Četinari m ³	Lišćari m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.958.751	1.596.860	3.555.611	6,2	82
Izdanačke šume	0	789.418	789.418	2,9	18
UKUPNO	1.958.751	2.386.278	4.345.029	4,9	100,0

U pregledu je prikazano stanje godišnjeg zapreminskog prirasta u državnim šumama Federacije BiH. U pregledu stanja godišnjeg zapreminskog prirasta podaci su prikazani u krupnom drvetu kao i kod drvnih zaliha.

Iz prikaza je vidljivo da ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.345.029 m³. Od toga na četinare otpada 1.958.751 m³ ili 45%, a na lišćare 2.386.278 m³ ili 55%. Procentualno gledano prirast u visokim šumama iznosi 82%, a u izdanačkim 18%.

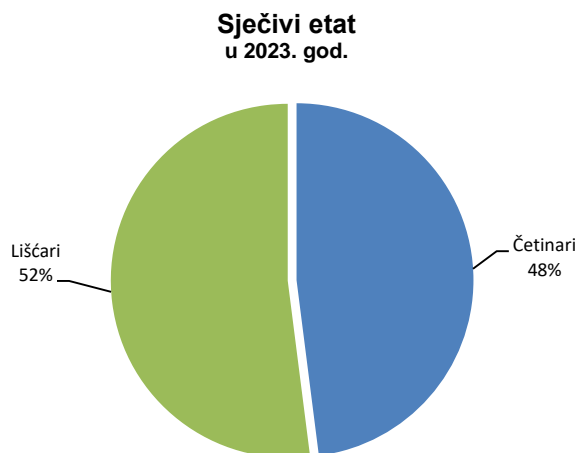
U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast iznosi 6,2 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 2,9 m³/ha. Prosječni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4,9 m³/ha. Treba težiti da se dobije što veći i kvalitetniji godišnji zapreminski prirast, a veličine su uglavnom vezane sa veličinama drvnih zaliha. To se može ostvariti uz biološko-tehničke i uzgojne mjere koje će se primjenjivati u postupku gospodarenja šumama, a u cilju ostvarenja što većeg i kvalitetnijeg prinosa. Da bi se imao veći i kvalitetniji zapreminski prirast treba uzgajati i uređivati mješovite preborne sastojine koje su najstabilnije i koje daju najbolje prinose.

4. Prikaz godišnjeg sječivog etata

Tabela 4: Godišnji sječivi etat

Vegetacijski oblik	Četinari m ³	Liščari m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.395.382	1.301.632	2.697.014	4,7	92,7
Izdanačke šume	0	210.987	210.987	1,7	7,3
UKUPNO	1.395.382	1.512.619	2.908.001	3,3	100,0

Ukupni godišnji sječivi etat za sve šume zajedno iznosi 2.908.001 m³ (krupno drvo), od toga na četinare otpada 1.395.382 m³ odnosno 48%, a na lišćare 1.512.619 m³ ili 52%.

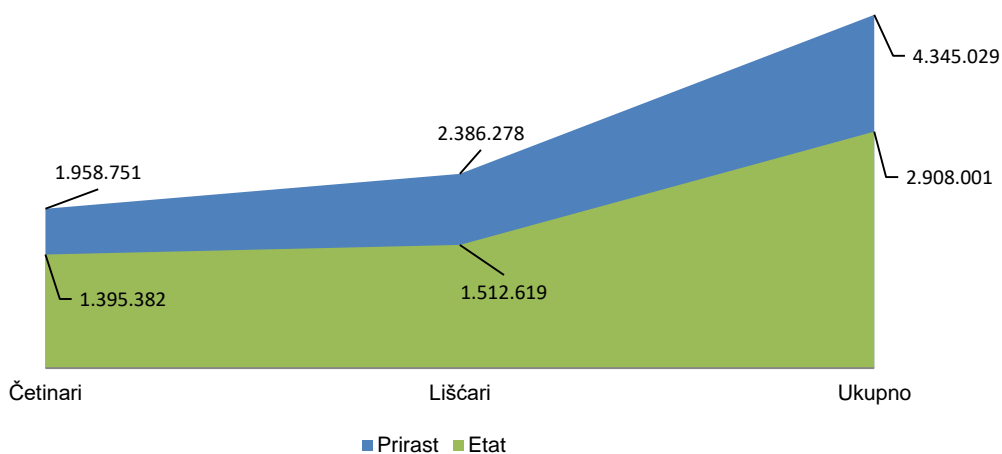
Sječivi etat u visokim šumama iznosi 2.697.014 m³, što je oko 92,7% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 210.987 m³ ili 7,3%. Ukupni sječivi etat je nešto veći kod lišćara nego kod četinara, a srazmjerno tome su ukupna zaliha i prirast veći kod lišćara nego kod četinara.

Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi **4.345.029 m³**, a sječivi etat **2.908.001 m³**. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata proizilazi da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.437.028 m³ odnosno 66,9% od ukupnog godišnjeg zapreminskog prirasta.

Prema stvarnom stanju drvene zalihe koja je nešto manja od normalne, treba težiti ka povećanju drvnih zaliha, a to se može postići primjenom optimalnog tehničkog cilja gospodarenja sa posebnim akcentom na ekonomski vrijedne šume koje su nosilac šumske proizvodnje. Prema stručnim i naučnim saznanjima proizvodne mogućnosti staništa su nešto veće u odnosu na trenutno stanje drvnih zaliha sa kojima se raspolaže.

Godišnji zapreminski prirast i sječivi etat u 2023. godini

Mada je na grafikonu prikazano da je sječivi etat značajno manji od godišnjeg zapreminskog prirasta i što bi kroz duži vremenski period imalo za posljedicu povećanje ukupnog drvnog fonda (i to pod uslovom da se provode sve planirane mjere u svim kategorijama šuma, da se ne bi povećavala samo količina nekvalitetne drvene mase!), prema podacima za 2023. godinu zabilježeno je smanjenje kako zalihe, tako i zapreminskog prirasta u svim šumama.

II. REALIZACIJA PLANA SJEČA

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan uticaj na kvalitet i stanje šumskog fonda.

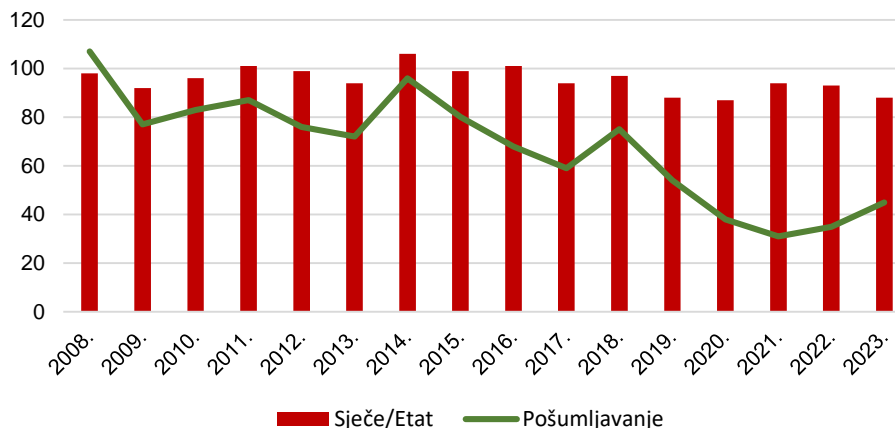
U cilju sagledavanja trenutnog stanja izvršena je analiza realizacije šumskoprivrednih osnova (ŠPO) za sva šumskoprivredna područja (ŠPP) u Federaciji BiH.

Analiza je rađena do nivoa kategorije šuma, a došlo se do veoma bitnih pokazatelja i rezultata. Na osnovu rezultata ove analize može se sa sigurnošću zaključiti da je u pojedinim kategorijama šuma došlo do prekoračenja količine sječa, dok je u kategorijama šuma loših stanišnih uslova realizacija nešto manja od planirane. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokih šuma koje su boljeg kvaliteta, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su aktivnosti koncentrisane uglavnom na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u zadnje vrijeme postala uobičajena praksa. Ove nepravilnosti su značajno izražene u gotovo svim kantonima. U prikazu realizacije šumskoprivrednih osnova vrlo često se mjenjaju podaci planiranih količina ukupnog desetogodišnjeg etata po kategorijama šuma da bi se dobila ljepša slika i uvid u uredno plansko gospodarenje. Ovo je uočeno u Kantonu 10 na nekim ŠPP, kao i u Srednjobosanskom kantonu. Prilikom prikaza procenta pređene površine vrlo često se ovi pokazatelji iz nekih razloga ne prikazuju u onoj formi i obliku kako bi trebalo. Ovim postupkom se ne želi jasno prikazati kategorije šuma u kojima je najveći procenat realizovanih sječa.

Obim šumsko uzgojnih radova u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama, je vrlo mali u odnosu na planirane količine po ŠPO u gotovo svim kantonima, na nekim područjima je zanemariv. To će se dalje negativno odraziti na ukupno stanje šuma što stvara potrebu, a i obavezu, da se radovi uzgojnog karaktera moraju intenzivirati na gotovo svim ŠPP. Neprihvatljivo je da se šumskouzgojni radovi u ovim kategorijama šuma izvršavaju u obimu od oko 30% do 40%. Većina ovih šuma je uzgojno zapuštena, a u pojedinim slučajevima je prevelika gustina nasada, tako da se vrlo često dešavaju izvale, snjegolomi, vjetrolomi, napadi insekata i druga oboljenja. Izostale su veoma značajne i neophodne melioracije izdanačkih šuma, koje bi se uzgojnim mjerama trebale prevoditi u vredniji uzgojni oblik. Osnovni problem ovakvog odnosa jeste cijena radova i plasman sortimenata koji se dobijaju ovim sječama jer se radi o drvnoj masi koja je lošeg tehničkog kvaliteta, a potrebe tržišta za ovakvim proizvodima su relativno male.

Realizacija planova sječa i planova pošumljavanja u periodu od 2008.-2023. godine, pokazuju zabrinjavajući trend smanjenja biološke obnove šuma, što postepeno, ali sigurno vodi degradaciji šuma u FBiH.

**Procenat realizacije godišnjeg plana sječa/etata i
plana pošumljavanja
u periodu od 2008. - 2023. godine**

Neophodno je poduzeti određene aktivnosti u cilju otklanjanja nepravilnosti koje imaju direktan uticaj na stanje i kvalitet šuma.

Takođe, veliki broj neplanskih i nelegalnih sječa (šumskih krađa) značajno je prisutno u svim kantonima FBiH.

Veliki broj bespravno zauzetih površina uzurpacija šuma i šumskih zemljišta je pojava koja je značajno prisutna u svim kantonima (osim u ŽZH).

Potrebno je napomenuti da za šumskoprivredna područja na prostoru Hercegovačko-neretvanskog kantona nisu urađene šumskoprivredne osnove. Za ŠPP „Srednje-Neretvansko“ poslednja osnova je izrađena za period od 1986.-2000. godine, za ŠPP Konjičko ŠPO je istekla 2014. godine, za Vanprivredno područje „Konjičko-Krš“ poslednja izrađena osnova je za period od 1981.-1995. godine, a za Vanprivredno područje „Krš Mostar“ do sada nije izrađena nijedna osnova. U ŠPP koja nemaju osnovni plan gospodarenja, odnosno nemaju važeću šumskoprivrednu osnovu, preduzeća šumarstva ne bi smjela planirati ni provoditi sječe i druge procese gospodarenja šumama. Treba napomenuti da je to u većini kantona postala uobičajena praksa. Vrlo često dolazi do kašnjenja prilikom izrade i donošenja novih osnova za ŠPP bez nekih posebnih razloga i za koja nema opravdanja. Važno je napomenuti da su kašnjenja od šest mjeseci, pa do godinu dana. U nekim kantonima, kako je propisano kantonalnim zakonima o šumama, može se gazdovati na osnovu godišnjih planova čak i do četiri godine. Sa ovom praksom treba hitno prestati, a u budućnosti nastojati da se ta odredba zakona o šumama što prije izmijeni. U poslednje vrijeme preduzeća šumarstva prilikom izrade novih ŠPO za ŠPP ne poštuju Odluku Vlade Federacije BiH o izradi, sadržaju i primjeni šumskoprivrednih osnova Prečišćeni tekst („Službene novine FBiH”, broj 41/21 i 46/21), jer ih ne dostavljaju nadležnom Federalnom ministarstvu radi donošenja saglasnosti za njihovu primjenu (s izuzetkom ŠPD SBK u 2024. godini za ŠPP „Srednjevrbasko” i ŠPP „Gornjevrbasko”).

IV. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA

Izvršenje sječa

Pokazatelji izvršenja sječa iskazuju se na osnovu godišnjih izvještaja dobijenih od kantonalnih šumskoprivrednih društava/korisnika šuma.

Ni ove godine zbog nepromijenjenog stanja u HNK/Ž vezano za uređenost oblasti šumarstva potrebnom legislativom i zbog nedostatka šumskoprivrednih osnova kao osnovnog plana gospodarenja, analize u ovoj informaciji su izvršene bez podataka za HNK/Ž.

Prema dostavljenim podacima o sječivom etatu iz ŠPO-a, u poslednjih 5 godina i količinama izvršenih sječa, utvrđeno je da dozvoljeni sječivi etat iznosi prosječno 2,84 miliona m³.

Tabela 5: Izvršenje sječa u period od 2019. do 2023. godine

Vrsta drveta	Prosječno dozvoljeni etat 2019.-2023. (bez HNK) m ³	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
		Izvršenje sječa				
		m ³	m ³	m ³	m ³	m ³
Četinari	1.385.873	1.209.319	1.164.039	1.222.137	1.225.220	1.224.308
Lišćari	1.450.496	1.059.672	1.007.674	1.087.662	1.080.816	986.445
Ukupno	2.836.369	2.268.991	2.171.713	2.309.800	2.306.037	2.210.753

Etat se planira prosječno godišnje u iznosu od oko 2,3 miliona m³ drvne mase ili prosječno oko 80% od dozvoljenog etata.

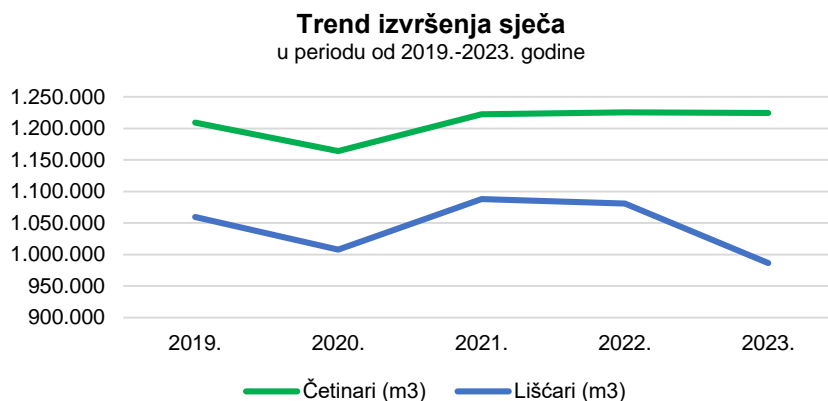
Za 2023. godinu je po osnovama utvrđen dozvoljeni sječivi etat (bez HNK) u iznosu od 2.736.535 m³, dok je plan proizvodnje u 2023. godini u ukupnom iznosu od 2.522.307 m³ (ili ca 92% od dozvoljenog etata) ostvaren sa 88% ili za oko 311.000 m³ drvne mase manje nego što je planirano.

Tabela 6: Proizvodnja u 2023. godini i plan proizvodnje za 2024. godinu

Vrsta drveta	Dozvoljeni etat (m ³) (bez HNK)	Plan za 2023. (m ³)	Ostvareno u 2023. (m ³)	Plan za 2024. (m ³)
Četinari	1.369.687	1.305.150	1.224.308	1.291.573
Lišćari	1.366.849	1.217.157	986.445	1.206.282
Ukupno	2.736.535	2.522.307	2.210.753	2.497.855

Ukupno je posječeno 2.210.753 m³ drvne mase, od čega je 1.224.308 m³ drveta četinara i 986.445 m³ drveta lišćara.

Potražnja na tržištu šumskih drvnih sortimenata direktno utiče i na obim sječa po vrstama drveća. Potražnja šumskih drvnih sortimenata i raspoloživi drvoprerađivački kapaciteti imaju za posljedicu da je obim sječa četinara bliži dozvoljenom sječivom etatu od obima sječa lišćara.

Poteškoće u organizaciji i realizaciji proizvodnje, pri čemu se preduzeća kratkoročno moraju prilagođavati aktuелnoj situaciji, manifestuju se zbog evidentnog trenda iseljavanja stanovništva i nedostatka dovoljnog broja proizvodne radne snage. Veliki pad realizacije planova proizvodnje i planova šumskouzgojnih radova u vrijeme pandemije je nakon 2021. godine zaustavljen i pokazuje lagani trend porasta realizacije planova šumskouzgojnih radova i pri tome pad proizvodnje u periodu od 2021.-2023. godine za oko 5%.

Osim što u obračune nisu uključeni podaci o sječivom etatu i količinama drvene mase koja je realizovana na području HNK, treba imati na umu i činjenicu da u većini preduzeća šumarstva postoji problem **nelegalnih sječa** za koje ne postoje precizne evidencije. Nije poznato koliko uspješno preduzeća i ostale institucije poduzimaju aktivnosti na smanjenju ilegalnih aktivnosti u šumarstvu.

Prema primijenjenoj Metodici za provođenje inventure šuma na velikim površinama i premjera svježih panjeva, rezultati II. Državne inventure šuma (II. DIŠ), su pokazali da od ukupno procijenjenog obima sječa u FBiH oko **21% posječenog drveta nije registrovano**, odnosno ima karakter nelegalnih sječa, te da se sječe (oko **82%** registrovanih sječa i oko **77%** neregistrovanih sječa) uglavnom realizuju u **visokim šumama**.¹

Proizvodnja šumskih drvnih sortimenata

Plan proizvodnje šumskih drvnih sortimenata (ŠDS) u 2023. godini izvršen je sa 86%. Od planiranih 2.097.197 m³ proizvedeno je ukupno 1.803.552 m³ ŠDS, od toga 997.444 m³ neto mase drvnih sortimenata četinarara (realizacija plana proizvodnje četinarara je oko 94%) i 806.108 m³ neto mase drvnih sortimenata liščara (realizacija plana proizvodnje ŠDS liščara od oko 77%, odnosno 234.487 m³ manje od planirane količine).

Tabela 7: Ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u 2023.

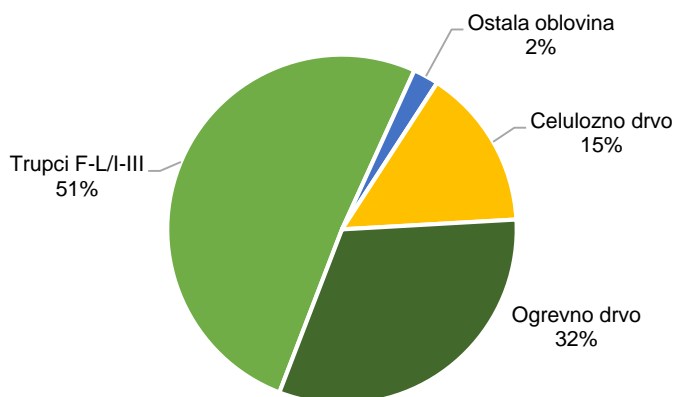
Četinari			
Vrsta sortimenta	Plan za 2023. (m ³)	Ostvareno u 2023. (m ³)	Sortimentni udio (%)
Trupci F-L/I-III	726.820	684.619	68,6
Ostala oblovina	85.928	42.172	4,2
Celulozno drvo	243.058	269.322	27,0
Ogrevno drvo	797	1.331	0,1
Ukupno:	1.056.602	997.444	100,0

¹ Preliminarni rezultati II. Državne inventure šuma na velikim površinama 2006.-2009.

Lišćari			
Vrsta sortimenta	Plan za 2023. (m ³)	Ostvareno u 2023. (m ³)	Sortimentni udio (%)
Trupci F-L/I-III	277.798	234.629	29,1
Ostala oblovina	1.751	492	0,1
Celulozno drvo	45.891	0	0,0
Ogrevno drvo	715.155	570.987	70,8
Ukupno:	1.040.595	806.108	100,0
Sveukupno:	2.097.197	1.803.552	

Od ukupno realizovane drvene mase u 2023. godini, oblovine (trupci F-L/I-III) je proizvedeno 919.248 m³ ili 51%, ostale oblovine 42.664 m³ ili 2%, celuloznog drveta 269.322 m³ ili 15%, a ogrevnog drveta 572.318 m³ ili 32%.

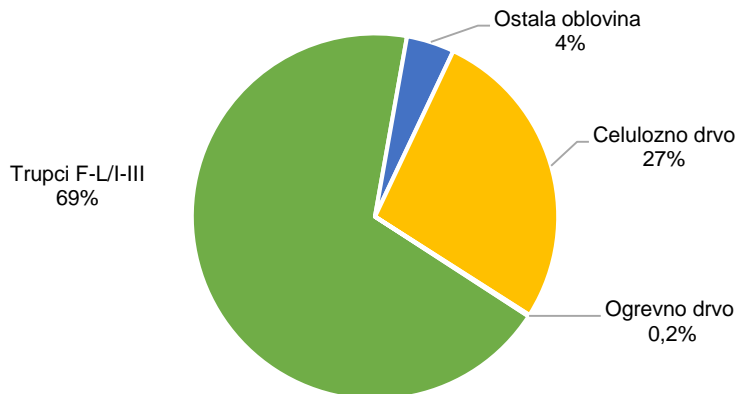
Sortimentna struktura u ukupnoj proizvodnji
šumskih drvnih sortimenata
u 2023. godini

Od realizovanog etata **četinara** u iznosu od 1.224.308 m³ bruto drvene mase proizvedeno je 997.444 m³ šumskih drvnih sortimenata. Iskorištenje drvene mase iznosi 81,5%, a otpadak od 18,5% uglavnom ostaje u šumi.

U strukturi sortimenata drvene mase **četinara** je najvećim dijelom, odnosno sa 69% (684.619 m³) zastupljena oblovina (F-L trupci i oblovina od I-III kvalitetne klase), a celulozno drvo sa 27% (269.322 m³) i ova drvena masa se uglavnom plasira u drvoprerađivačke kapacitete (ploče, furnir, parket, građevinska stolarija, namještaj, montažne kuće, proizvodnja peleta itd.). Neznatno su zastupljeni sortimenti ogrijevnog drveta od oko 0,2% i ostale oblovine od oko 4%.

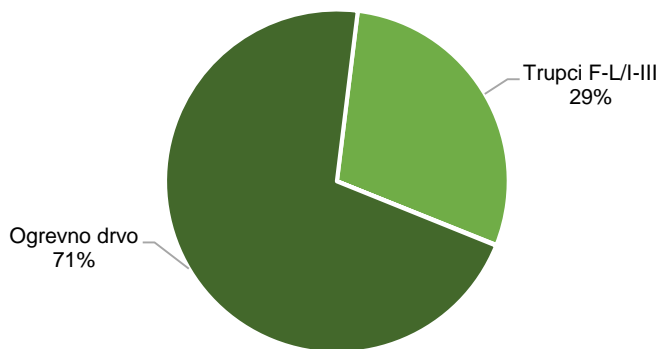
Ostvarena proizvodnja ŠDS u 2023. godini Četinari

Na tržištu postoji veća potražnja za sortimentima drveta četinara jer postoji i veći broj izgrađenih proizvodnih kapaciteta koji kao sirovinu koriste ovu vrstu proizvoda.

Kod **lišćara** je od realizovanog sječivog etata 986.445 m³ bruto drvne mase proizvedeno ukupno 806.108 m³ šumskih drvnih sortimenata. Iskorištenje drvne mase iznosi 81,7%, ali je sortimentna struktura proizvedene drvne mase lišćara značajno nepovoljnija u odnosu na četinare. U 2023. godini je proizvedeno neto drvne mase oblovine za industrijsku preradu (F-L trupci i oblovina od I-III kvalitetne klase) 234.629 m³ ili oko 29%, dok je zastupljenost drvnih sortimenata male tržišne vrijednosti čak 71%, odnosno ogravnog drveta u iznosu od 570.987 m³ i ostale oblovine u iznosu od 492 m³.

Ostvarena proizvodnja ŠDS u 2023. godini Lišćari

Od drveta lišćara na tržištu se plasira uglavnom tehničko i ogravno drvo.

Kako je naprijed navedeno, analizom realizacije dostupnih ŠGO, kao i rezultati II. DIŠ, pokazuju da se u FBiH preko 80% sječa uglavnom realizuju u visokim šumama.

Podaci o sortimentnoj zastupljenosti reflektuju kvalitet i strukturu drvnih sortimenata koji će biti raspoloživi duži vremenski period. Općenito se može reći da je kvalitet šuma u FBiH nezadovoljavajući, a naročito kvalitet šuma lišćara. Nepravilnim gospodarenjem šume se postepeno degradiraju i ostavljaju se dugoročne negativne posljedice. Za rehabilitaciju i povratak stabilnosti i održivosti gospodarenja u degradiranim šumama

potreban je duži vremenski period, čak i preko 50 godina pod uslovom da se tim šumama ispravno gospodari prema pravilima šumarske struke.

Za 2024. godinu korisnici šuma su planirali proizvodnju u iznosu od 2.097.197 m³ s približno podjednakom zastupljenosti lišćara i četinarara.

Tabela 8: Plan proizvodnje za 2024. godinu

Vrsta drveća	Trupci	Ostalo oblo	Celuloza	Ogrev	Ukupno
Četinari	740.772	64.117	236.893	818	1.042.600
Lišćari	277.761	3.262	17.245	726.562	1.024.830
Ukupno	1.018.533	67.379	254.138	727.380	2.067.430

Korisnici šuma imaju ugovornu obavezu provoditi sve mjere propisane ŠPO-ma što, između ostalog, znači i realizaciju etata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdavačkim šumama, da bi se šume u ovim kategorijama podigle na viši uzgojni nivo.

Potrebno je razvijati i korištenje ostalih funkcija šume i proširivanje poslovno-proizvodnog asortimana proizvoda i usluga u skladu sa promijenjenim zahtjevima društva i tržišta prema šumskim resursima, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu raspoložive biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata uz prioritarno uvažavanje svih principa održivog gospodarenja šumama.

U šumama FBiH postoji potencijal za povećanje održive proizvodnje drveta.

Drvena industrija u Bosni i Hercegovini je važan segment privrede, koja svoj razvoj bazira na korištenju pretežno domaćih sirovinskih resursa i tradicionalno je izvozno orijentisana, a pored ekonomskog ima i važan lokalni, odnosno regionalni i socijalni značaj koji se ogleda u stvaranju mogućnosti za zapošljavanje i zadržavanje stanovništva u ruralnim sredinama, iako je aktuelni trend iseljavanja stanovništva i nedostatka proizvodne radne snage zabrinjavajući.

Strateško opredjeljenje drvne industrije je postići što viši nivo finalizacije i što veći izvoz finalnih proizvoda od drveta. Imajući u vidu izražen trend korištenja drveta kao ekološkog i obnovljivog materijala u svijetu, realno je očekivati stabilizaciju tržišta, a ulaganjem u nove investicije u drvoprerađivačkoj industriji, povećanje proizvodnje i izvoza drvne industrije.

Potrebno je dati podršku investitorima, stvoriti mehanizme i osigurati sredstva za realizaciju projekata, koji će korištenjem modernih tehnologija omogućiti preradu drvnih sortimenata lošijeg kvaliteta i pretvarati ih u visokokvalitetne proizvode (proizvodi na bazi furnira, usitnjenog drveta i sl.).

V. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA

Analiza stanja šumske transportne infrastrukture (ŠTI) za ovu Informaciju izrađena je prema podacima koje su dostavili korisnici šuma, a na osnovu planova investicionih ulaganja po šumskoprivrednim osnovama i godišnjim planovima gospodarenja. Planovi investicija po ŠPP-ovima u ŠPO obuhvataju, između ostalog i planiranje, projektovanje, gradnju i održavanje šumskih kamionskih puteva (ŠKP).

Pojedina preduzeća ne dostavljaju Federalnoj upravi sve podatke koji se traže u obrascima vezano za izgradnju i rekonstrukciju ŠKP, pa su izvještaji koji se prikazuju u ovoj Informaciji tačni u onolikoj mjeri koliko su pouzdani i tačni dostavljeni podaci.

Podaci o planu izgradnje i rekonstrukcije ŠKP za uređajne periode po ŠPO, za pojedina ŠPP se nerijetko mijenjaju u toku samog uređajnog perioda bez dodatnog obrazloženja.

Planovi izgradnje ŠKP-a po ŠPP-ovima uglavnom se realizuju u manjem procentu od realizacije planova rekonstrukcije puteva.

Tabela 9: Plan i ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva u FBiH u 2023. i plan za 2024. god.

KANTON	PLAN ZA 2023. GODINU				OSTVARENO U 2023. GODINI				PLAN ZA 2024. GODINU			
	Izgradnja		Rekonstrukcija		Izgradnja		Rekonstrukcija		Izgradnja		Rekonstrukcija	
	km	000 KM	km	000 KM	km	000 KM	km	000 KM	km	000 KM	km	000 KM
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
USK	6,3	1.717,2	0,0	0,0	0,8	219,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ŽP	0,0	0,0	0,3	30,0	0,0	0,0	0,4	58,0	0,0	0,0	0,4	58,0
TK	18,4	796,0	38,0	228,0	0,0	0,0	25,0	156,8	12,4	1.330,3	37,1	227,0
ZDK	10,0	815,3	55,0	667,1	7,6	567,5	6,7	478,5	5,5	650,0	46,0	730,0
BPK	0,0	0,0	1,0	30,0	0,0	0,0	1,0	27,3	0,0	0,0	1,0	30,0
SBK	18,4	1.841,0	360,5	2.315,2	0,0	0,0	223,1	809,3	18,1	1.674,0	72,0	1.097,1
HNK												
ŽZH	1,0	12,0	6,0	5,0	0,5	6,0	6,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KS	10,2	888,0	4,0	120,0	4,1	273,1	72,7	675,3	9,3	762,0	31,6	350,0
K10	28,1	638,9	19,1	455,5	12,7	239,9	23,9	296,3	31,1	928,4	28,3	348,8
UKUPNO	92,4	6.708,4	483,9	3.850,8	25,7	1.305,5	358,8	2.506,5	76,4	5.344,7	216,4	2.840,9

*bez HNK

Od ukupno planiranih 10,6 miliona KM za izgradnju i rekonstrukciju u ŠTI u FBiH u 2023. godini, investirano je tek 3,8 miliona KM ili oko 36% od planiranih sredstava.

Plan izgradnje novih ŠKP u 2023. godini je realizovan sa 27,8%, odnosno izgrađeno je 25,7 km puteva od planiranih 92,4 km, za što je utrošeno oko 1,3 miliona KM sredstava, odnosno tek 19,5% od planiranih 6,7 miliona KM.

Tabela 10: Ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva u FBiH u 2023. i plan za 2024. godinu

Vrsta radova na ŠKP	Plan za 2023. (km)	Ostvareno u 2023. (km)	% realiz.	Plan za 2023. (000 KM)	Ostvareno u 2023. (000 KM)	% realiz.	Plan za 2024. (km)	Plan za 2024. (000KM)
Izgradnja	92,4	25,7	27,8	6.708,4	1.305,5	19,5	76,4	5.344,7
Rekonstrukcija	483,9	358,8	74,1	3.850,8	2.506,5	65,1	2.016,4	2.840,9
Ukupno:				10.559,2	3.812,0	36,1		8.185,6

Plan rekonstrukcije postojeće primarne i sekundarne mreže ŠKP u FBiH realizovan je sa 74%, odnosno rekonstrukcija je provedena na 358,8 km, od planiranih 483,9 km uz ulaganje od oko 2,5 miliona ili 65% od planiranih 3,9 miliona KM za rekonstrukciju ŠTI.

Analiza podataka o planovima i realizaciji izgradnje i rekonstrukcije ŠKP po uređajnim periodima, pokazuje da je realizacija ovih planova izrazito različita od ŠPP-a do ŠPP-a i od kantona do kantona, te da je stepen realizacije često veći u onim područjima u kojima je više zastupljena kategorija visokih šuma.

Način izvještavanja o ŠTI je potrebno unaprijediti jer nije moguće sa sigurnošću utvrditi stvarno stanje postojeće mreže ŠTI. Izvještaji se iskazuju sumarno, prikazuje se samo ukupna dužina izgrađenih, odnosno saniranih puteva, ne daju se podaci o lokacijama provedenih intervencija, ne može se precizno utvrditi koliko novca je utrošeno pojedinačno za različite vidove tretiranja postojećih puteva, niti dobiti uvid u kvalitet provedenih radova.

Šumska i građevinska mehanizacija koju koriste većina preduzeća je relativno zastarjela i trebala bi se obnoviti, mada ima i slučajeva da su korisnici šuma uložili dosta u nabavku nove mehanizacije. Nabavka novih mašina je finansijski vrlo zahtjevna, pa preduzeća nisu u mogućnosti u većem broju kupovati nove, već se koriste stare ili nabavljaju polovne mašine, čije je održavanje skupo. Zastarjela mehanizacija značajno utiče na povećanje cijene proizvodnje šumskih drvnih sortimenata u vlastitoj organizaciji i otežana je i izgradnja i rekonstrukcija ŠKP. U posljednjih nekoliko godina nabavljen je i određeni broj novih radnih mašina i prevoznih sredstava, ali stanje još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou.

Otvorenost šuma i šumskih zemljišta

Nedovoljna otvorenost šuma u FBiH za posljedicu ima nedovoljnu realizaciju sječa po ŠPP-ovima i po svim kategorijama šuma. Otvorenost šuma kamionskim putevima direktno utiče na dostupnost drvne mase i mogućnost transporta do kupaca, kao i izbor optimalnih tehnologija rada radi ostvarivanja najboljih rezultata uz minimalne troškove.

U FBiH još uvijek ne postoji službeno uputstvo ili pravilnik o načinu utvrđivanja otvorenosti šuma. Javna preduzeća za gospodarenje šumama ne vode na jednak način svoje službene evidencije. U nekim područjima ukupne dužine puteva obuhvataju dionice svih puteva koje su gradila i održavala preduzeća šumarstva. Svi ovi putevi ne otvaraju uvijek šumu i nemaju direktnog pristupa površinama šuma, nego su jedan dio tih puteva dionice za transport.

Ako se uporede podaci o dužini ŠKP u prethodnim godinama, izvještaji pokazuju nekonzistentnost, pa u nekim područjima imamo situaciju smanjenja ukupne dužine puteva, a pri tome se prikazuje da su za izgradnju i održavanje/rekonstrukciju ŠTI utrošena značajna finansijska sredstva (u 2023. godini oko 3,8 miliona KM).

U podacima za 2023. godinu primjetna je izražena nedosljednost u prikazanim podacima u nekim od poduzeća u odnosu na prethodne godine.

Ukupna dužina puteva koji otvaraju šume u FBiH (bez HNK), prema dostavljenim podacima korisnika šuma u 2023. godini iznosi 10.817,0 na površini šuma i šumskih zemljišta od 1.011.601,3 ha, što predstavlja ukupnu otvorenost za kategorije šuma navedene u tabeli ispod od 10,7 m/ha (km/1.000 ha).

Prema izvještajima o ukupnoj dužini ŠKP u FBiH u 2022. godini dužina svih ŠKP je bila **11.892,3 km** (izračunata otvorenost je bila **11,7 m/ha**), odnosno za 1.075,30 km više nego u 2023. godini (samo u ZDK za 913,5 km više nego u 2023. godini)!

Iz navedenog se zaključuje da je u nekim ŠPD-ovima vjerovatno primijenjen neki drugi metod evidentiranja ŠKP (revidirane evidencije), koji pri dostavi podataka za ovu Informaciju nije obrazložen.

U FBiH još uvijek nije propisano jedinstveno službeno uputstvo ili pravilnik o načinu utvrđivanja otvorenosti šuma, korisnici šuma primjenjuju različite metode prikazivanja podataka i formule za izračun otvorenosti šuma, pa podatke o otvorenosti treba uzeti sa velikom rezervom.

Tabela 11: Otvorenost šuma i šumskih zemljišta u FBiH po širim kategorijama šuma

Kategorija šuma	Naziv kategorije	Površina (ha)	Dužina puteva (m)	Otvorenost (m/ha)
1000+2000	Visoke šume sa prirodnom obnovom	467.227,2	6.683.800	14,3
3000	Šumski zasadi (kulture)	58.663,8	511.600	8,7
4000	Izdanačke šume	223.153,6	2.116.200	9,5
5000+6000	Goleti podesne za pošumljavanje	87.020,4	977.400	11,2
7000	Neproductivne površine šuma i šumskih zemljišta (loših privrednih uslova)	44.482,2	378.400	8,5
	Uzurpirane (bespravno zauzete) površine šuma i šumskog zemljišta	14.234,0	149.500	10,5
	Minirane površine	116.820,1		0,0
Ukupno		1.011.601,3	10.816.900	10,7

*Izvor: Izvještaji ŠPD-a za 2023.

Kriterij za odlučivanje o izgradnji šumskih puteva je najčešće otvaranje šuma sa kvalitetnom drvnom masom, uz što je moguće nižu cijenu izgradnje. Ovakav pristup je doveo do neravnomjerne otvorenosti šuma, pri čemu su se uglavnom gradili putevi u visokim šumama, dok druge kategorije šuma imaju značajno manju otvorenost.

Najveća otvorenost (prema podacima iz 2023.) je u visokim šumama i iznosi 14,3 m/ha (km/1.000 ha). Ove se šume uglavnom otvaraju radi njihove ekonomske isplativosti.

Tabela 12: Stanje šumskih komunikacija na dan 31.12.2023. godine po kantonima

KANTON	Dužina puteva (javnih i šumskih) - km							Otvorenost - km/1000 ha (m/ha)						
	Visoke šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Produkt goleti	Obrasle neprod. površine	Bespravno zauzete površine	Ukupno	Visoke šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Produkt. goleti	Obrasle neprod. površine	Bespravno zauzete površine	Ukupno
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
USK	1.070,9	46,1	520,7	47,3	179,1	1.894,3	1.864,1	14,0	5,1	9,0	4,6	50,1	14,9	10,7
ŽP	6,7	0,0	5,1	0,0	0,4	12,2	12,2	198,8	0,0	31,1	0,0	-	1,1	27,0
TK	636,6	0,0	211,0	17,1	3,7	868,4	868,4	13,5	0,0	19,7	100,9	2,0	0,0	11,0
ZDK	1.321,8	151,8	315,3	40,1	69,7	1.932,0	2.898,8	12,3	11,4	12,1	28,5	18,3	22,2	10,8
BPK	90,6	42,9	122,1	9,6	10,4	286,8	275,6	9,5	30,1	16,5	19,9	23,1	65,5	11,5
SBK/KSB	1.393,2	237,4	260,7	0,0	109,1	2.041,4	2.000,4	13,7	13,5	9,0	0,0	40,8	26,1	11,7
HNK														
ŽZH	51,5	14,0	113,0	85,0	0,0	263,5	263,5	14,3	9,0	3,5	15,1	0,0	0,0	5,9
KS	556,7	19,4	112,1	0,0	6,0	714,9	694,2	16,2	5,0	11,1	0,0	2,4	51,7	11,7
K10	1.555,8	0,0	456,2	778,3	0,0	2.803,5	2.790,3	18,0	0,0	9,2	12,4	0,0	25,4	10,4
UKUPNO	6.683,8	511,6	2.116,2	977,4	378,4	10.817,0	10.667,4	14,3	8,7	9,5	11,2	8,5	10,5	10,7

Master plan šumske transportne infrastrukture FBiH (MP ŠTI) je za sada dokument koji daje najkonzistentnije podatke o stanju ŠTI za cijelu FBiH. U procesu izrade MP ŠTI prikupljena je sva raspoloživa relevantna dokumentacija (postojeće i važeće ŠPO-e i drugi relevantni strateški i operativni dokumenti) i izrađena je sveobuhvatna analiza setova podataka o ŠKP. Kreirana je baza podataka i provedena GIS analiza kojom je, između ostalog, utvrđeno stanje otvorenosti svih kategorija šuma u isto vrijeme za sva ŠPP po istoj metodologiji.

Pri izračunu otvorenosti, odnosno utvrđivanju postojeće dužine šumskih puteva, u obzir su uzete samo one dionice koje prolaze direktno kroz šumu i šumsko zemljište. Nisu uzete u obzir dionice puteva koje prolaze kroz privatno zemljište, poljoprivredno ili gradsko, jer ove nemaju direktnog pristupa na te površine i ne otvaraju šumu, pa je utvrđeni nivo otvorenosti šuma po svim kategorijama šuma još niži. U konačnim rezultatima analiza za MP ŠTI, ukupna površina šuma po pojedinim širim kategorijama šuma je korigovana tako da ne obuhvata površine puteva i tako je utvrđeno da **ukupna otvorenost šuma i šumskih zemljišta u FBiH iznosi 7,83 m/ha** (na osnovu ukupne površine šuma i šumskih zemljišta 1.284.471 ha i ukupne dužine postojećih puteva unutar ovih površina u iznosu od oko 10.061 km u vrijeme izrade MP ŠTI, a koji je završen 2019. godine). Utvrđen je i nivo otvorenosti šuma i šumskih zemljišta po svim kategorijama šuma (za visoke šume 9,65 m/ha, za šumske kulture 11,05 m/ha, a za izdanačke šume 5,95 m/ha), a za svako ŠPO je na osnovu multikriterijske analize izrađena karta prioriteta otvaranja.

Tabela 13: Otvorenost šuma i šumskih zemljišta u FBiH po širim kategorijama šuma²

Kategorija šuma	Naziv kategorije	Površina (ha)	Dužina puteva (m)	Otvorenost (m/ha)
1000	Visoke šume sa prirodnom obnovom	559.205	5.397.550	9,65
2000	Degradirane visoke šume	20.749	118.469	5,71
3000	Šumski zasadi (kulture)	69.598	769.214	11,05
4000	Izdanačke šume	296.791	1.764.833	5,95
5000	Šibljiaci podesni za pošumljavanje	85.304	491.252	5,76
6000	Goleti podesne za pošumljavanje	130.253	574.266	4,41
7000	Neproduktivne površine šuma i šumskih zemljišta (loših privrednih uslova)	107.115	687.094	6,41
	Uzurpirane (bespravno zauzete) površine šuma i šumskog zemljišta	15.457	258.385	16,72

*u MP ŠTI obuhvaćeni su i podaci za HNK

Na osnovu multikriterijske analize u MPŠTI su izrađene karte prioriteta primarnog otvaranja šumskim putevima sa definisana 4 nivoa prioriteta otvaranja, koje usmjeravaju daljnje aktivnosti u vezi planiranja budućih trasa šumskih puteva. Statistički podaci dobijeni iz multikriterijske analize svrstani su po kantonima, a unutar kantona prikazane vrijednosti po ŠPP.

² Izvor: „Master plan šumske transportne infrastrukture Federacije BiH“; ENOVA d.o.o. Sarajevo, UG „CEPOS“ Sarajevo, Wald-Projekt d.o.o. Bosanska Krupa; Sarajevo 2019.

Donošenje odluka o investiranju za unapređenje i razvoj ŠTI predstavlja kompleksan proces koji zahtijeva uključivanje niza zainteresiranih strana, institucija i aktera na koje se problematika planiranja, projektovanja, gradnje i održavanja ŠTI direktno ili indirektno odnosi (Zakon o vodama, Zakon o građenju, Zakon o cestama, sa svom pratećom legislativom).

Za poduzimanje sveobuhvatnog planiranja, projektovanja, gradnje i održavanja ŠTI **prvi prioritet je obezbjeđenje pravnog okvira**, odnosno donošenja zakona o šumama i ostalih podzakonskih propisa, koji će harmonizirati način planiranja, gradnje, održavanja i korištenja ŠTI, unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, te osigurati adekvatno i dugoročno finansiranje u cilju dostizanja optimalnog nivoa otvorenosti šuma izradom dugoročnih planova otvaranja i njihovom potpunom realizacijom.

Neophodno je značajno povećati otvorenost svih šuma i šumskih zemljišta, te postizanje otvorenosti za racionalno gospodarenje u planinskim predjelima u iznosu od minimalno 15 m/ha radi izvršavanja obaveza provođenja intenzivnih uzgojnih i zaštitnih mjera, ali i radi proširenja asortimana proizvoda i usluga od šuma. Što je otvorenost manja, transportne distance privlačenja drvne mase iz šume do stovarišta na ŠKP se povećavaju. Mala otvorenost izdanačkih šuma i šumskih zasada (kultura) je jedan od glavnih razloga spore konverzije izdanačkih šuma u visoke, kao i provođenje izuzetno važnih šumskouzgojnih mjera u kulturama.

Izražen je i problem miniranosti šuma i šumskog zemljišta na površini od oko 125.000 ha (sa HNK), zbog čega na ovim površinama nije dozvoljeno poduzimati bilo kakve aktivnosti u pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti, kao ni provođenje šumskouzgojnih mjera, izgradnje šumskih puteva u cilju zaštite šuma od požara i provođenja sječa. S druge strane, i pored opasnosti po život, u nekim područjima šumokradice ulaze u minirana/miniski sumnjiva područja i vrše bespravne sječe.

Planiranje ŠTI je jedan od ključnih segmenata za racionalno gospodarenje šumskim resursima. Bez kvalitetno planirane i na terenu na pravilan način isprojektovane i izgrađene mreže ŠTI, dovodi se u pitanje ekonomično, racionalno i održivo gospodarenje šumskim resursima.

U procesu informatizacije poslovnih procesa i uspostave Informacionog sistema šumarstva (ISŠ) u FBiH, predviđeno je izraditi i modul Putevi, kojim bi se, između ostalog, nastojalo riješiti naprijed pobrojane probleme vezano za uvid u stanje ŠKP i izvještavanje. Za pokretanje i realizaciju svih aktivnosti pokazuje se već godinama ključnim usvajanje Zakona o šumama (FBiH) i pripadajućih podzakonskih propisa, kao i tehničko-tehnoloških normativa za šumsku transportnu infrastrukturu.

VI. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI

Šumsko-uzgojni radovi kao jedan od segmenata biološke obnove šuma obuhvataju: pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definisani važećom šumskoprivrednom osnovom (u daljem tekstu: ŠPO), se finansiraju iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šume. Šumsko-uzgojni radovi u većem obimu od onog definisanog ŠPO-om se finansiraju iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih budžeta prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definisanih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

Važno je napomenuti da su u periodu do 2009. godine šumsko-uzgojni radovi finansirani iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su korisnici državnih šuma po tada važećem entitetskom Zakonu o šumama izdvajali u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Pored toga, šumskouzgojni radovi su u tom periodu finansirani i sredstvima koja su prema tada važećem entitetskom Zakonu o šumama izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šuma i po osnovu unapređenja općekorisnih funkcija šuma, gdje su korisnici državnih šuma izdvajali iznos od 3% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume, a svi ostali privredni subjekti na teritoriji entiteta Federacija BiH (u daljem tekstu: FBiH) iznos od 0,01% od ukupno ostvarenog godišnjeg prihoda. Prethodno navedena sredstva koja su izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šume i po osnovu unapređenja općekorisnih funkcija šuma su uplaćivana u Budžet FBiH (dio ovih sredstava je u periodu do 2009. godine trošen nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nenamjenski) i budžete kantona u omjeru 20:80. Dio ovih sredstava se iz budžeta kantona uplaćivao za razvoj nerazvijenih dijelova općina. Nakon toga u periodu od 2009.–2011. godine šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma su se finansirali i iz sredstava koja su se izdvajala u skladu sa članom 46. tada važeće Uredbe o šumama („Službene novine FBiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se u omjeru 20:80 uplaćivala na poseban račun Budžeta FBiH (priliv ovih sredstava je bio veoma slab, a i sredstva prikupljena u tom periodu nisu nikako trošena) i posebne račune budžeta kantona (iznos prikupljenih i utrošenih sredstava nepoznat).

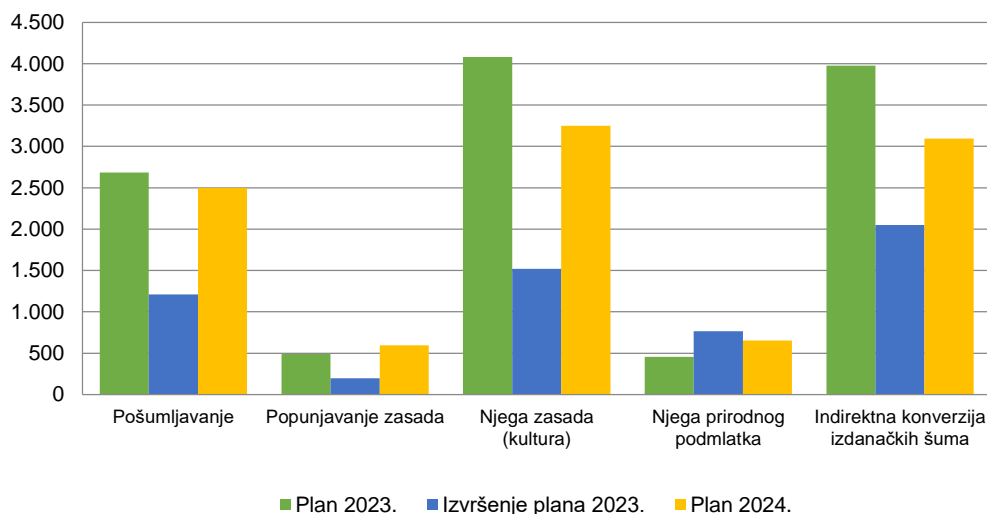
Tabela 14: Plan i izvršenje plana šumsko-uzgojnih radova po ŠPO u 2023. godini, izvršenje iz ostalih izvora u 2023. godini i plan za 2024. godinu po ŠPO

Vrsta šumsko-uzgojnih radova	2023. godina						2024. godina	
	Plan po ŠPO	Izvršenje po ŠPO		Izvršenje iz ostalih izvora			Plan po ŠPO	
				Javna (namjenska) + ostalo	Javna (namjenska)	Ostalo		
ha	ha	KM	ha	KM	KM	ha	KM	
Pošumljavanje	2.685	1.212	2.169.800	49,0	127.100	0,0	2.497	6.299.700
Prirodna obnova	781	21	5.200	0,0	0,0	0,0	16	11.500
Popunjavanje prirodne obnove/podmlatka	76	21	26.600	8,0	21.600	0,0	74	118.100
Popunjavanje zasada (kultura)	490	197	391.400	14,0	70.200	0,0	594	1.005.900
Njega zasada (kultura)	4.080	1.520	1.392.900	0,0	0,0	0,0	3.250	3.477.700
Njega prirodnog podmlatka	455	764	246.100	0,0	0,0	0,0	653	208.000
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	3.977	2.051	0,0	0,0	0,0	0,0	3.095	0,0
Ukupno:	12.543	5.784	4.232.000	71,0	218.900	0,0	10.178	11.120.900

Sadni materijal (komada)	Plan za 2023.			Utrošeno u 2023.		
	Četinari	Lišćari	Ukupno	Četinari	Lišćari	Ukupno
	6.102.128	788.041	6.890.169	2.288.378	421.373	2.709.751

Sadni materijal (komada)	Plan za 2023.			Plan za 2024.		
	Četinari	Lišćari	Ukupno	Četinari	Lišćari	Ukupno
	6.102.128	788.041	6.890.169	5.199.454	989.181	6.188.635

Plan i izvršenje šumskouzgojnih radova u 2023. godini i plan šumskouzgojnih radova u 2024. godini po ŠPO

Prije same analize prethodno navedenih podataka i njima pripadajućih grafikona potrebno je istaći da je od 2019. godine smanjen broj vrsta šumsko-uzgojnih radova čiji se podaci analiziraju. Odnosno, u skladu sa Odlukom o izmjenama i dopunama odluke o izradi, sadržaju i primjeni ŠPO-a („Službene novine FBiH“ broj 15/14, 45/18 i 82/19) od 2019. godine u analizi nema melioracija degradiranih šuma, dok su nazivi pojedinih navedenih šumsko-uzgojnih radova usklađeni sa pomenutom Odlukom. Pored prethodnog važno je napomenuti da u podatke koji se analiziraju nisu uključeni podaci iz Hercegovačko-neretvanskog kantona.

Posmatranjem grafičkog prikaza analiziranih podataka vidimo da su šumsko-uzgojni radovi u obje godine kao i ranijih godina ponovo najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma (ranije: melioracije izdanačkih šuma), a koje su u suštini i glavne vrste šumsko-uzgojnih radova. Daljom analizom prikazanih podataka zaključuje se da se realizacija plana triju najzastupljenijih vrsta šumsko-uzgojnih radova za 2023. godinu nalazi u rasponu od 37%-52% (u 2022. godini od 35% do 57%) (zavisno od vrste šumsko-uzgojnih radova) što je nešto bolje/lošije u odnosu na 2022. godinu (35%-57%) (2021. = 30% - 55%). Međutim ako to izvšenje plana u 2023. godini usporedimo sa podacima iz ranijih godina (2018: 65%-75%; 2019: 55%-60%) vidimo da je ono znatno lošije, ali ipak nije najniže u zadnje četiri godine. Plan šumsko-uzgojnih radova za 2024. godinu je, nažalost, kod većine vrsta šumsko-uzgojnih radova manji u odnosu na plan za 2023. godinu.

Posmatrajući grafički prikaz ukupnog obima utrošenih vlastitih sredstava za šumsko-uzgojne radove (svih sedam vrsta radova zajedno) vidimo da je u periodu do 2021. bio u stalnom padu (u 2021. godini su ta sredstva čak za oko 40% manja u odnosu na 2018. godinu) i da je u 2022. taj trend prekinut gdje gotovo kod svih vrsta šumsko-uzgojnih radova imamo znatno povećanje (izuzev indirektnu konverziju izdanačkih šuma). Nažalost, u 2023. godini ponovo imamo određen pad ulaganja u šumskouzgojne radove što se može smatrati veoma negativnim, posebno ako u obzir uzmemo i nizak procenat realizacije planiranog u toj godini kao i planirano šumskoprivrednim osnovama. Što se tiče utroška finasijskih sredstava iz ostalih izvora (javna/namjenska+ostalo) u šumsko-uzgojne radove vidimo da je i on do 2020. godine bio također u velikom padu a što je još gore navedeni iznosi finasijskih sredstava iz ostalih izvora po godinama se odnose samo na podatke za nekoliko kantona (zavisno od godine) jer u većini kantona nema nikakvih ulaganja iz ostalih izvora tj. iz njihovih budžeta (čak u 2021. godini u svih deset kantona nije bilo nikakvih ulaganja u šumsko-uzgojne radove iz njihovih budžeta iako se shodno važećim kantonalnim zakonima određena sredstva namjenski izdvajaju u tu svrhu!). Nažalost, i kod ovih sredstava u 2023. godini imamo pad ulaganja u odnosu na 2022. a ono što je posebno obeshrabrujuće jeste to da ta uložena sredstva predstavljaju veoma mali procenat od ukupno prikupljenih namjenskih sredstava u budžetima kantona!

Potrošnja sadnog materijala u prošloj godini je zajedno za pošumljavanje i popunjavanje ukupno iznosila 2.709.751 (plan - 6.890.169) komada sadnica što je za oko 60% manje od planiranog, tako da je u odnosu na 2022. godinu (najniža realizacija plana u periodu od 2019.–2023. godine) realizacija plana u 2023. godini veća za oko 8%. Ako potrošnju sadnog materijala dalje posmatramo odvojeno za četinare i lišćare, onda se iz priloženog da zaključiti da je u 2023. godini procenat realizacije plana kod lišćara veći od procenta realizacije plana kod četinara (lišćari – 54%; četinari – 38%), tako da je planirani omjer četinara i lišćara (89:11) nešto poboljšan u korist lišćara (84:16). Prethodno navedeno poboljšanje omjera smjese u korist lišćara se ipak ne može okarakterisati kao pozitivan pokazatelj jer je taj odnos i dalje puno lošiji od onog u 2021. godini (77:23) kada je nakon više godina ponovo dijelom bila ispoštovana kontinuirana višegodišnja preporuka ministarstva da se povećava učešće lišćara (bukva, hrast, plemeniti lišćari i voćkarice) u omjeru smjese u skladu sa omjerima smjese gazdinskih klasa iz šumsko-privrednih osnova poštujući i distribuciju pojedinih vrsta drveća. Kada je u pitanju plan utroška sadnog materijala za 2024. godinu (84:16) vidimo da je u odnosu na prošlogodišnji plan (89:11) ipak došlo do određenog poboljšanja u korist lišćara što je za razliku od većine ranijih godina u skladu sa prethodnom pomenutom preporukom ministarstva.

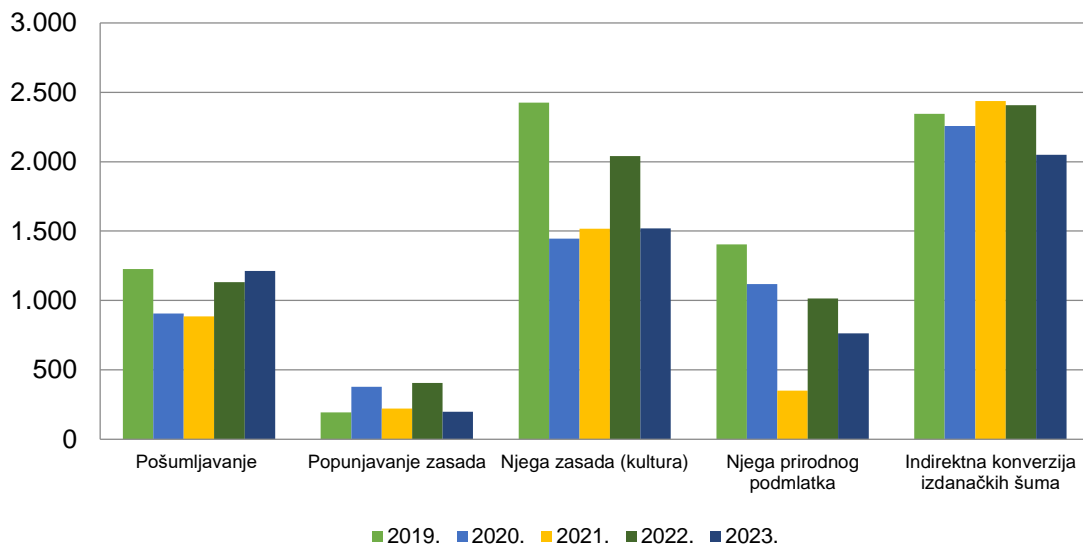
Tabela 15: Dinamika izvršenja određenih vrsta šumskouzgojnih radova za period od 2019. do 2023. godine po ŠPO:

Vrsta šumsko – uzgojnih radova	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	ha	ha	ha	ha	ha
Pošumljavanje	1.226	907	885	1.131	1.212
Popunjavanje zasada	194	378	221	405	197
Njega zasada (kultura)	2.427	1.446	1.516	2.041	1.520
Njega prirodnog podmlatka	1.404	1.119	349	1.015	764
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	2.345	2.146	2.438	2.408	2.051
UKUPNO	7.596	5.996	5.409	7.000	5.744

Utrošena sredstva (KM)	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	5.321.466	5.059.515	3.902.000	5.163.000	4.232.000

Utrošeni sadni materijal (komada)	Vrsta drveća	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
		Četinari	2.747.942	2.363.231	1.912.938	2.338.720
	Lišćari	395.590	318.686	447.342	415.651	421.373
Ukupno		3.143.532	2.681.917	2.360.280	2.754.371	2.709.751

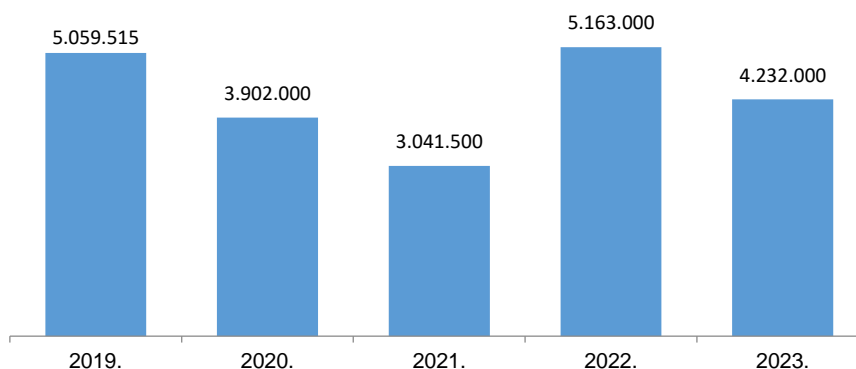
Dinamika izvršenja šumsko-uzgojnih radova po ŠPO za period od 2019.-2023. god.

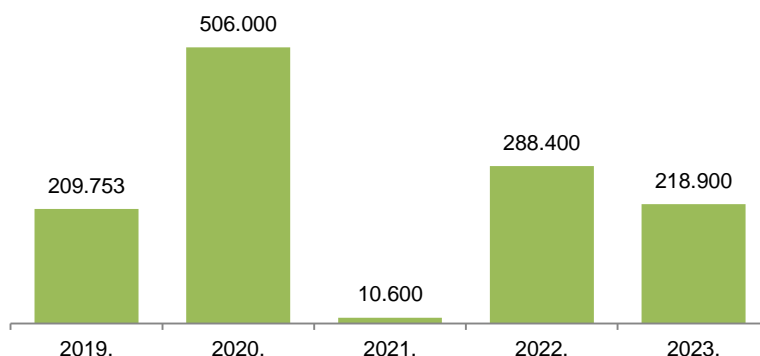
Analizom prikazanog na prethodnom grafikonu evidentno je da smo kod šumsko-uzgojnih radova u koje se u kontinuitetu najviše ulaže (pošumljavanje i njega zasada/kultura) u periodu od 2019. do 2021. godine imali znatan pad ulaganja što je izreazito negativno s obzirom na loše stanje u oblasti šumarstva pruzrokovanog prije svega nepostojanjem zakonske regulative u ovoj oblasti na nivou FbiH, ali i općom ekonomskom krizom kao i slabijim ukupnim rezultatima poslovanja korisnika državnih šuma. U 2022. godini taj trend je prekinut ,ali u 2023. godini imamo ponovni pad ulaganja gotovo kod svih

vrsta šumskouzgojnih radova osim kod pošumljavanja. Međutim, kod planiranog godišnjeg obima šumsko-uzgojnih radova evidentno je njegovo smanjenje na kraju navedenog perioda u odnosu na početak istog (2019. – 13.167 ha; 2021. – 14.448 ha; 2023. – 12.543 ha), što je izrazito negativno posebno kada se u obzir uzme neizvršavanje plana iz šumsko-privrednih osnova (od trideset trenutno važećih ŠPO-a samo se kod manjeg broja njih izvrši planirano!) kao i smanjenje procenta izvršenja godišnjeg plana kod većine šumsko-uzgojnih radova. Sve prethodno navedeno, a posebno kontinuirano smanjenje ukupnog obima utrošenih vlastitih finansijskih sredstava u šumsko-uzgojne radove u periodu do 2021. godine (posebno kada je u pitanju vještačko pošumljavanje tj. podizanje novih zasada/kultura) je jedan od glavnih uzroka da u toku višegodišnjeg perioda (npr. od 2013. do 2022. godine) imamo sa jedne strane kontinuirani pad površina pod kulturama (2013.–65.347 ha; 2018.–61.216 ha; 2022.–61.068 ha; 2023.– 61.467 ha), a sa druge strane u periodu sve do 2023. godine kontinuirani rast površina pod izdanačkim šumama (2013.-250.482 ha; 2018.–257.773 ha; 2022.-263.455 ha; 2023.– 271.169 ha), tako da u konačnici nije bilo znatnijeg povećanja površina pod visokim šumama sa prirodnom obnovom, čak naprotiv, imamo smanjenje površina visokih šuma u periodu od 2018. do 2022. godine (2013. – 481.643 ha; 2018. – 493.209 ha; 2022. – 493.054 ha; 2023. – 496.346 ha). Ako prethodnom još dodamo i to da je u toku navedenog perioda (2013. – 2023.) procenat realizacija planiranog godišnjeg obima sječa u većini godina bio oko 95% (u nekoliko godina je realizacija bila čak i preko planiranog), onda se nameće zaključak da se značajan dio onoga što se prilikom gospodarenja treba vratiti šumi, nažalost, ne vraća istoj, a što je u direktnoj suprotnosti principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem.

**Utrošena sredstva (KM) za šumskouzgojne radove po ŠPO
u periodu od 2019. - 2023. godine**

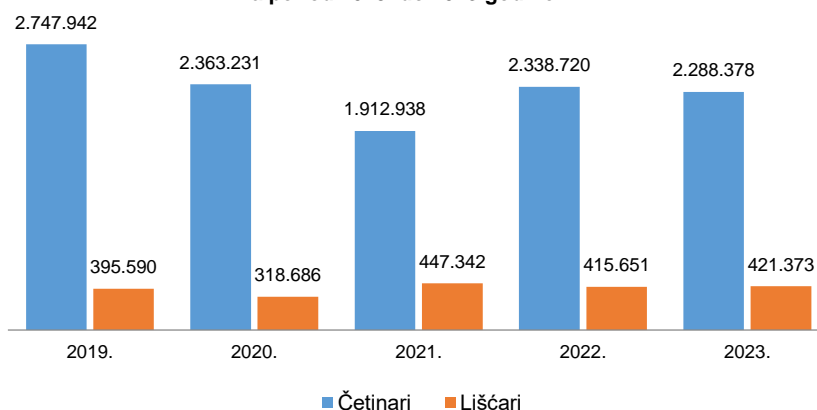

**Utrošena sredstva (KM) za šumsko-uzgojne radove
iz ostalih izvora (javna/namjenska + ostalo)
u periodu od 2019. - 2023. godine**

Uzimajući u obzir sve prethodno rečeno, kao i činjenicu višegodišnjeg nepostojanja entitetskog zakonskog rješenja (15 godina!) na osnovu kojeg bi se i na entitetskom nivou prikupljala sredstva po osnovu općekorisnih funkcija šume, može se konstatovati da je i dalje nužno insistirati da kantonalna šumskoprivredna društva izvršavajući planirano šumskoprivrednim osnovama uvećavaju iznose sredstava za biološku obnovu šuma, ali i da se sredstva namjenski prikupljena u budžete kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu (u 2023. godini je u budžetima kantona USK, PK, TK, ZDK, BPK, SBK, KS i K10 prikupljeno ukupno 7.330.126,74 KM od čega je za šumsko-uzgojne radove utrošeno minornih 3% i to u TK 173.900,00 KM i u SBK 45.000,00 KM!).

**Dinamika potrošnje sadnog materijala (komada) po ŠPO
za period 2019. do 2023 godine**

VII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO

1. Sjemenarstvo

Proizvodnjom sjemena, odnosno sakupljanjem sjemena se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano pet proizvođača/sakupljača šumskog i hortikulturnog sjemena. Za proizvodnju, odnosno sakupljanje šumskog i hortikulturnog sjemena, na području entiteta Federacija BiH (u daljem tekstu:FBiH) je trenutno registrovano 104 sjemenska objekta.

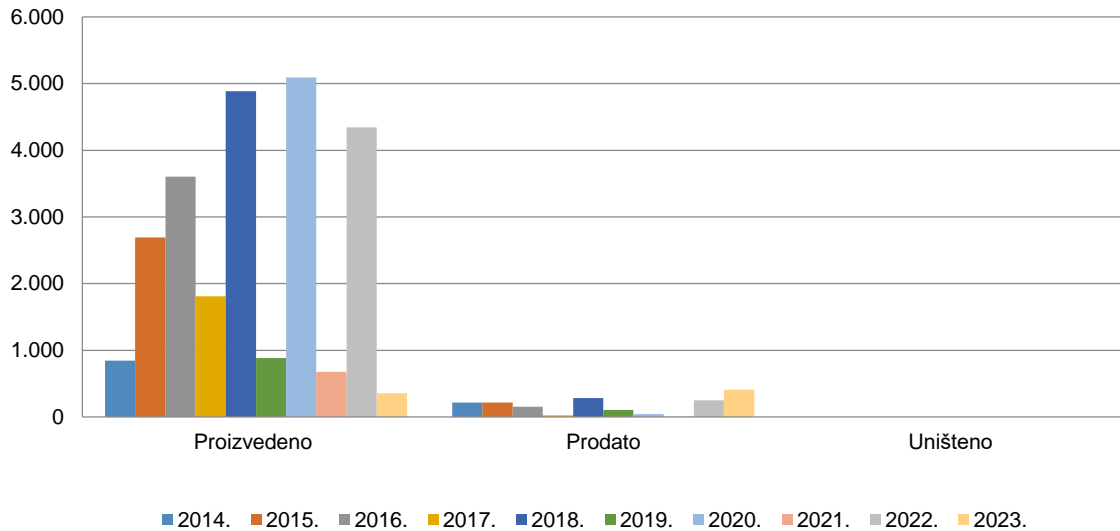
Registrovani proizvođači, odnosno sakupljači šumskog i hortikulturnog sjemena su dužni do 31. marta naredne godine obavijestiti nadležno ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sjemena u prethodnoj godini po vrsti i vremenu proizvodnje sjemena. Na osnovu dobijenih izvještaja u prošloj godini je proizvedeno, prodato i uništeno šumskog i hortikulturnog sjemena u sljedećoj količini:

Tabela 16: Proizvednja šumskog i hortikulturnog sjemena u 2023. godini

Br.	Vrsta		Proizvedeno sjemena	Prodato sjemena	Uništeno sjemena
	Latinski naziv	Narodni naziv	(kg)	(kg)	(kg)
1	Abies alba	Obična jela	0,0	360,0	0,0
2	Picea abies	Smrča	53,0	26,9	0,0
3	Pinus sylvestris	Bijeli bor	18,0	10,0	0,0
4	Pinus nigra	Crni bor	9,5	9,1	0,0
5	Larix decidua	Ariš	0,3	0,0	0,0
6	Thilia platyphyllos	Velikolisna lipa	24,4	0,0	0,0
7	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	25,0	0,0	0,0
8	Castanea sativa	Pitomi kesten	200,0	0,0	0,0
9	Prunus avium	Divlja trešnja	23,5	0,0	0,0
UKUPNO			353,6	406,0	0,0

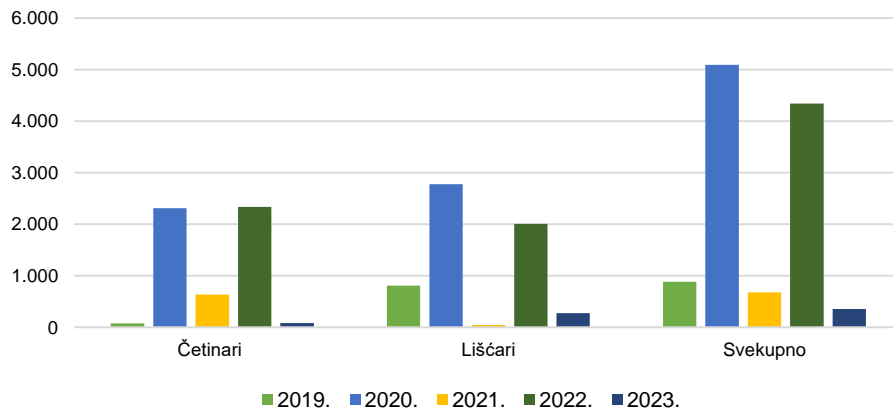
Prije stavljanja u promet sjeme mora biti dorađeno, što podrazumijeva: njegovo sušenje, trušenje, čišćenje, umjeravanje (kalibriranje), određivanje kvaliteta, prema potrebi zaštita zaštitnim sredstvima, pakiranje, plombiranje, te deklarisanje. Dorađivanje sjemena vrši pravno lice koje je registrovano i upisano u Registar dorađivača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji su trenutno upisana dva pravna lica. Kontrolu kvaliteta šumskog i hortikulturnog sjemena na području FBiH vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu koji je jedini registrovan i upisan u Registar laboratorija za kontrolu kvaliteta sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo. Za uvoz sjemena i sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja na području FBiH registrovano je devet pravnih lica upisanih u Registar uvoznika šumskog i hortikulturnog sjemena i šumskog i hortikulturnog sadnog materijala, koji se također vodi kod Federalne uprave za šumarstvo.

Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sjemena šumskih vrsta drveća i grmlja za period od 2014.-2023. godine

Posmatrajući prethodni grafikon se uočava da je u 2023. godini došlo do naglog pada proizvodnje sjemena u odnosu na 2022. godinu i to čak za oko 12 puta, što je najvjerojatnije uglavnom posljedica prošlogodišnjeg lošeg uroda sjemena kod pojedinih vrsta šumskog drveća (npr. obična jela: 2022. – 2215 kg; 2023. – 0 kg ili bukva: 2022. – 746 kg; 2023. – 0 kg). Nadalje se uočava da je proizvodnja sjemena u 2023. godini bila najmanja u periodu od zadnjih deset godina (2014. – 2023.). Ako dalje posmatramo prikazani desetogodišnji period (posebno njegov dio od 2017. do 2023. godine) generalno se može reći da imamo naizmjenični raspored rasta i pada proizvodnje po godinama, što je najvjerojatnije najviše uzrokovano variranjem visine uroda sjemena iz godine u godinu. Kod prodaje sjemena vidimo da je za razliku od proizvodnje došlo do znatanog rasta i da je u zadnjih deset godina 2023. godina najuspješnija godina u pogledu prodaje sjemena. Uništavanja sjemena u navedenom desetogodišnjem periodu nije bilo.

Dinamika proizvodnje/sakupljanja sjemena (kg) šumskih vrsta drveća i grmlja u zavisnosti od vrste za period od 2019.-2023. godine

2. Rasadničarstvo

Proizvodnjom sadnog materijala se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine FBiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sadnog materijala koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano osam proizvođača sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja od kojih se neki proizvodnjom sadnog materijala bave u više rasadnika. Proizvodnja sadnog materijala u toku vegetacijskog perioda podliježe dva puta obaveznom stručnom pregledu koji vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu kao jedina ovlaštena ustanova za područje FBiH.

Registrovani proizvođači sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja su dužni najmanje jednom godišnje obavijestiti nadležno ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sadnog materijala. Na osnovu dobijenih izvještaja u prošloj godini je proizvedena, prodana i uništena sljedeća količina sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja:

Tabela 17: Proizvodnja sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u 2023. godini

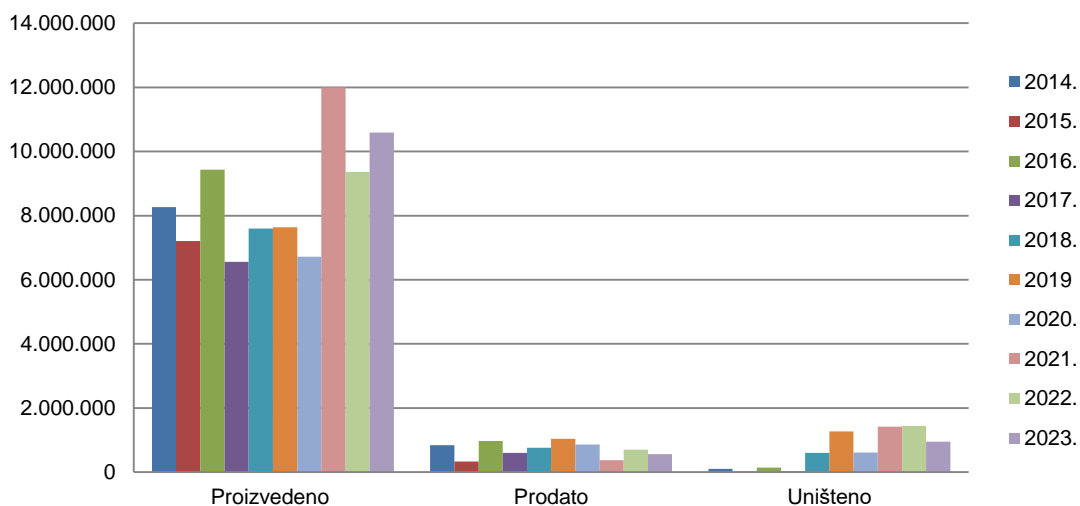
Br.	Vrsta		Proizvedeno sadnica	Prodato sadnica	Uništeno sadnica
	Latinski naziv	Narodni naziv	Kom.	Kom.	Kom.
1	Abies alba	Obična jela	1.453.238	62.008	30.000
2	Picea abies	Smrča	5.858.324	68.930	501.750
3	Picea omorica	Pančičeva omorika	8.147	736	6.508
4	Pinus sylvestris	Bijeli bor	1.652.360	220.012	90.708
5	Pinus nigra	Crni bor	916.353	138.865	317.101
6	Pseudotsuga menziessi	Duglazija	26.658	2.233	40
7	Fagus sylvatica	Bukva	227.132	4.900	217
8	Quercus petraea	Hrast kitnjak	1.725	0	55
9	Quercus robur	Hrast lužnjak	369	6	102
10	Quercus rubra	Crveni hrast	1.276	0	0
11	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	381.350	43.984	8.112
12	Acer negundo	Jasenoliki javor	1.748	210	110
13	Acer platanoides	Javor mlječ	482	79	162
14	Fraxinus excelsior	Bijeli jasen	4.069	241	464
15	Fraxinus angustifolia	Poljski jasen	25.910	4.800	70
16	Carpinus betulus	Obični grab	276	0	0
17	Tilia cordata	Malolisna lipa	643	0	13
18	Populus nigra	Crna topola	57	0	0
19	Castanea sativa	Pitomi kesten	3050	460	25
20	Aesculus hippocastanum	Divlji kesten	5.854	3.500	281
21	Sorbus aucuparia	Jarebika	692	0	203
22	Sorbus torminalis	Brekinja	245	0	245
23	Prunus avium	Divlja trešnja	3.484	1.080	200
24	Juglans regia	Obični orah	920	600	0
25	Juglans cinerea	Sivi orah	890	305	0
26	Robinia pseudoacacia	Bagrem	13.309	9.511	201
27	Hortikulturne vrste drveća i grmlja		378.386	74.648	14.022
UKUPNO			10.966.947	637.108	970.589

Uvidom u prethodnu tabelu, prije svega se uočava da preko 96% proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini otpada na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procenat oko 88% u odnosu na hortikulturni sadni materijal. Od

ukupne količine uništenog sadnog materijala na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja otpada preko 98%.

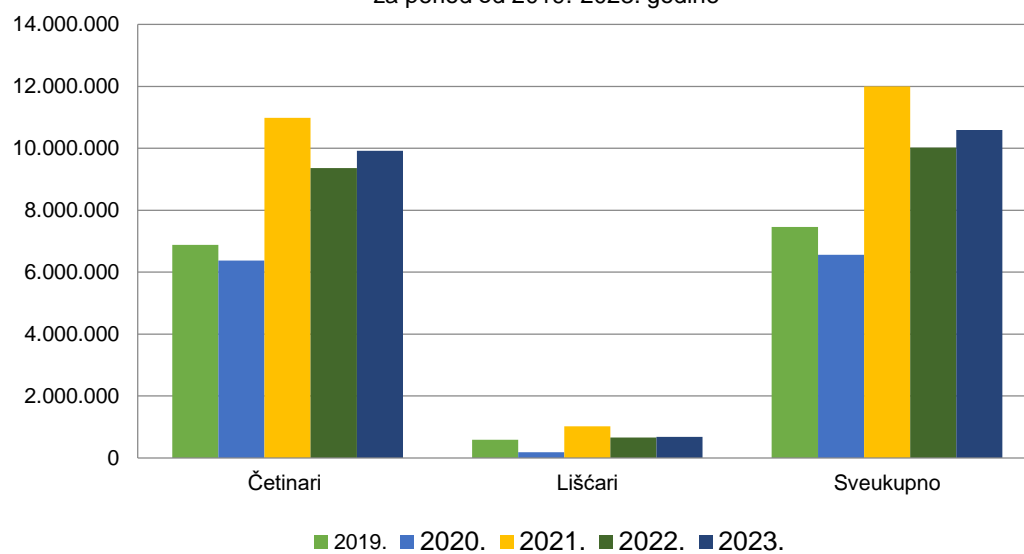
Ako dalje posmatramo samo podatke date za šumske vrste drveća (preko 96% od ukupne proizvodnje) može se zaključiti da oko 94% proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini otpada na sadni materijal četinarara, dok je kod prodaje taj procenat u 2023. godini znatno manji i iznosi oko 88% u odnosu na lišćare. Kod uništavanja sadnog materijala šumskih vrsta drveća odnos između četinarara i lišćara je u 2023. godini još više povećan na štetu četinarara i iznosi 99:1.

Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja za period 2014.-2023.

Analizom prethodnog i narednog grafikona se uočava da je u 2023. godini došlo do određenog povećanja proizvodnje šumskog sadnog materijala u odnosu na 2022. godinu pogotovo kada je u pitanju proizvodnja sadnog materijala četinarara što se može smatrati negativnim pokazateljem s obzirom na kontinuiranu preporuku ministarstva da se stalno poboljšava procentualni odnos u korist lišćara. S obzirom na to da od 2021. godine imamo nešto objektivnije izvještavanje od strane pojedinih proizvođača za razliku od vremenskog perioda do 2021. godine smatramo da je proizvodnja sadnog materijala u 2023. godini i pored određenog povećanja ostala ispod nivoa godišnjih proizvodnji u periodu 2014.–2020. godine. Odnosno, kada prošlogodišnju ukupnu količinu proizvedenog šumskog sadnog materijala umanjimo za količinu vlastite potrošnje (2.709.751 komada) kao i za količinu prodatog (562.460 komada) i uništenog (956.567 komada) sadnog materijala, ta količina od 6.359.783 komada sadnica ipak ispod prikazanih godišnjih količina proizvodnje iz perioda do 2021. godine (kada veliki dio količine potrošenog, prodatog i uništenog sadnog materijala nije prikazivan u količini proizvedenog). Kod prodatog sadnog materijala ipak imamo određeno pogoršanje situacije jer je u 2023. godini došlo do pada prodaje u odnosu na 2022. godinu. Pozitivno se može gladati na to da i u 2023. godini imamo znatno smanjenje količine uništenog sadnog materijala.

Dinamika proizvodnje sadnog materijala (komada) šumskih vrsta drveća i grmlja u zavisnosti od vrste za period od 2019.-2023. godine

VIII. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA

Integralna zaštita šumskih ekosistema podrazumijeva primjenu svih raspoloživih metoda i sredstava koji mogu pružiti odgovarajuću zaštitu u određenim objektima od štetnog uticaja svih abiotičkih i biotičkih faktora, a koji se primjenjuju istovremeno ili sukcesivno. Integralna zaštita šuma ujedno predstavlja i shvatanje odnosa čovjeka prema šumi, razumijevanje složenosti šumskih ekosistema i interakcijskog djelovanja njegovih gradivnih elemenata, pri čemu uklanjanje jednog štetnog agensa može da uzrokuje druge negativne pojave. Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih pojava kao što su: šumski požari, biljne bolesti i štetočine, neplanska i nezakonita sječa šuma, eksploatacija mineralnih resursa, hidro-akumulacije, klizišta kao i kontaminacija minama. Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, uposleni u Kantonalnim šumsko-gospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovim četinjakom, žutotrpbom (zlatokraj), smeđom borovom osom, a zabilježena je i pojava i značajno prisustvo opasnog štetnika kestenove ose šiškarice na nekim područjima Bosne i Hercegovine.

1. Zaštita od štetočina

Najčešći štetnik *Euproctis chrysorrhoea* – žutotrba ili zlatokraj je stalno prisutan na području hrastovih šuma. Predloženo je od strane stručnjaka, provođenje mjera - mehaničkih, hemijskih i bioloških. Po našim informacijama provedene su samo mehaničke mjere.

Opasan štetnik – kestenova osa šiškarica, *Dryocosmus kuriphilus* pojavila se kod nas 2014. godine dok je napad širih razmjera zabilježen u proljeće 2015. kao i u 2016. godini na prostoru šuma pitomog kestena „Unsko–Sanskog kantona“. U 2023. godini na području kantona Sarajevo prisutna je gljiva *Scirrhia pini* Funk et Parker, Sin. *Mycospharella pini*, Rostrup ap.Munk, Anamorf, koja uzrokuje žutilo iglica kod borova koje počinje od najdonjih grana te napreduje prema vrhu stabla i ide od debla prema vrhu grana.

U pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti i drugih patogenih organizama koji ugrožavaju šumu i šumske komplekse vršeno je kontinuirano praćenje stanja iz domena blagovremenog uočavanja i identifikacije pojave biljnih bolesti i izvještavanje mjesno nadležnih šumarija o pojavi biljnih bolesti i lokalitetima na kojima se pojavljuju.

Uglavnom se provode aktivnosti na zaštiti četinarskih sastojina od napada potkornjaka, a mjere po navedenom osnovu provode kantonalna šumskoprivredna društva.

Na osnovu svih saznanja, ranijih informacija i na osnovu vlastite procjene zdrastvenog stanja šuma, te procjene brojnosti i kretanja štetnih insekata kao i mogućih negativnih posljedica njihovog djelovanja, Stručno tijelo – krizni štab će predložiti i stručno verifikovati mjere na zaštiti šuma od potkornjaka, žutotrbe ili drugih štetnika sa dinamikom realizacije koju je moguće i prioritarno potrebno provoditi na zaštiti šuma.

Neophodno je da se uključe nadležna ministarstava, kantonalne uprave za šumarstvo i šumskoprivredna društava na suzbijanju i kontroli štetnika i o istom redovno izvještavaju Federalnu upravu za šumarstvo.

2. Čuvanje šuma

Poslove čuvanja šuma vrše kantonalne uprave za šumarstvo putem čuvarske službe osim u Unsko–sanskom, Tuzlanskom, Srednjo bosanskom i Kantonu Sarajevo gdje je čuvanje šuma odnosno lugarska služba u okviru preduzeća. U skladu sa Zakonom o šumama iz 2002. godine u potpunosti je formirano osam kantonalnih uprava za šumarstvo i to u: Unsko–Sanskom, Posavskom, Zeničko-Dobojskom, Bosansko-Podrinjskom, Srednjobosanskom, Hercegovačko–Neretvanskom, Kantonu Sarajevo i Kantonu 10. Došlo je do izmjena u organizaciji i nadležnostima kantonalnih uprava za šumarstvo, a u skladu sa kantonalnim zakonima o šumama koji su doneseni u devet kantona, osim u Hercegovačko–neretvanskom.

U Zapadnohercegovačkom kantonu u kantonalnoj upravi za šumarstvo uposleni su čuvari šuma, imenovan je vršilac dužnosti direktora šumarske struke. U 2023. godini, četrnaest uposlenih čuvara šuma nije podnijelo nijednu prekršajnu prijavu.

Do konačnog formiranja kantonalne uprave za šumarstvo, poslove na čuvanju šuma obavljaju lugari po lugarskim rejonima uposleni u JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj.

U Unsko-sanskom kantonu na osnovu Kantonalnog zakona o šumama čuvari šuma trebaju biti vraćeni iz Kantonalne uprave za šumarstvo u preduzeće i imaju nadležnost čuvanja državnih šuma. Preuzimanje čuvara šuma do danas nije realizirano, tako da 50 ljudi u Bosanskom Petrovcu gdje je i sjedište Kantonalne uprave za šumarstvo prima plaću, a ne radi posao čuvanja državnih šuma za koji su i primljeni odnosno bili zaduženi. Ovi čuvari šuma se uglavnom bave čuvanjem i zaštitom privatnih šuma kojih je znatno manje u Federaciji Bosne Hercegovine i čine 18% od ukupne površine šuma i šumskih zemljišta.

U tabeli ispod su navedeni podaci o broju podnesenih i presuđenih krivičnih prijava za bespravne sječe, bespravni promet, bespravno zauzeto zemljište.

Tabela 18: Broj podnesenih i presuđenih prekršajnih i krivičnih prijava u Federaciji BiH (kom)

Godina	Prijave		
	Prekršajne	Krivične	Ukupno
2019. podneseno	2.517	478	2.995
2019. presuđeno	582	140	722
2020. podneseno	2.072	534	2.606
2020. presuđeno	643	77	720
2021. podneseno	1.940	326	2.266
2021. presuđeno	1069	109	1.178
2022. podneseno	1.987	561	2.548
2022. presuđeno	435	68	503
2023. podneseno	1.555	350	1.905
2023. presuđeno	886	68	954

U 2023. godini broj podnesenih prekršajnih i krivičnih prijava iznosio je 1.905, a presuđeno je 954 predmeta, odnosno 47,50% od ukupno podnesenih prijava što je zadovoljavajuće u odnosu na predhodne godine gdje je taj procenat iznosio znatno manje.

Broj podnesenih i presuđenih prijava u periodu od 2019.-2023. godine

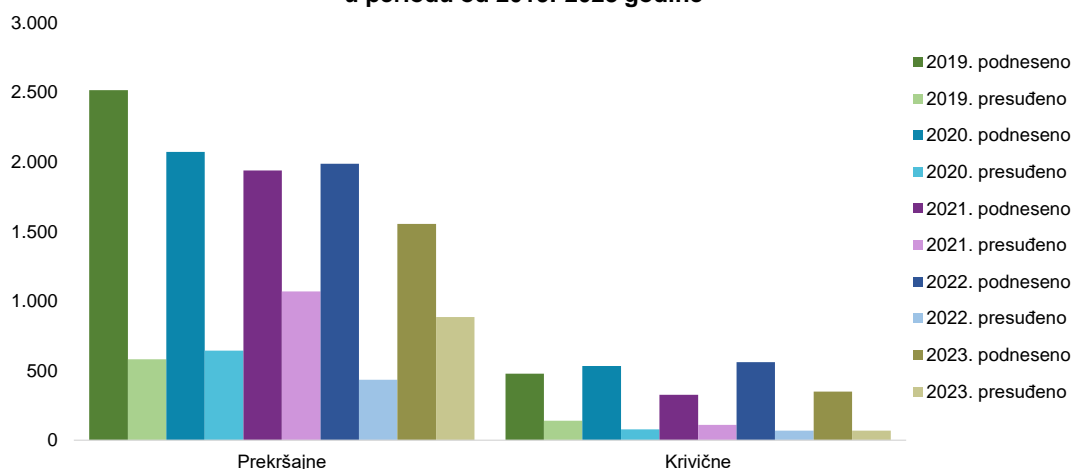
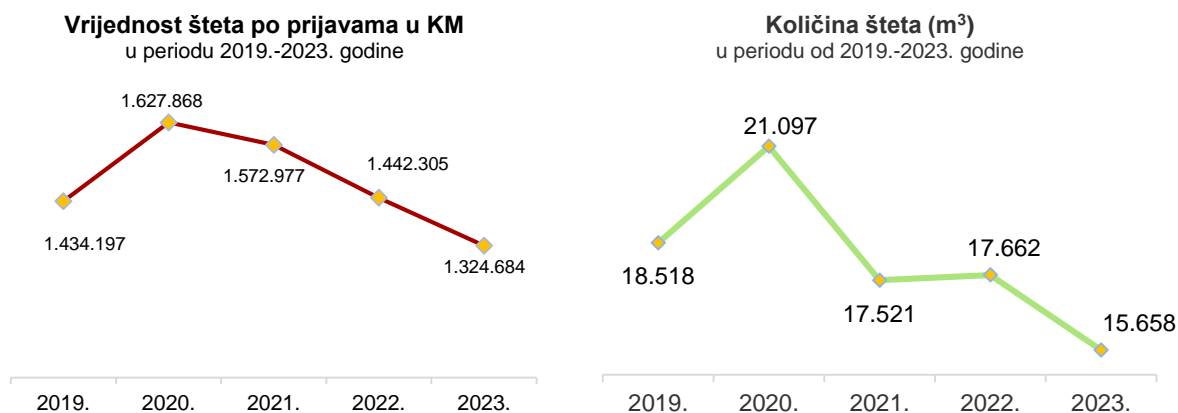

Tabela 19: Podaci o prijavama, količini i vrijednosti drveta u period od 2019.-2023. godine

Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Iznos štete po prijavama (KM)	1.031.059	1.315.859	1.186.534	881.720	842.357
Iznos kazni (KM)	206.451	166.937	224.264	117.486	291.782
Naplaćen iznos (KM)	21.823	26.684	48.873	47.385	54.573
Štete po osnovu drvne mase					
Količina (m ³)	18.518	21.097	17.521	17.662	15.658
Vrijednost (KM)	1.434.197	1.627.868	1.572.977	1.442.305	1.324.684

Od ukupne štete po prijavama u iznosu od 842.357 KM u 2023. godini naplaćen je iznos od 54.573 KM ili 6,48%, dok je iznos kazni po prijavama za Federaciju BiH zabilježen u visini od 291.782 KM, a naplaćeno je samo 54.573 KM ili 18,70%. Štete pričinjene po osnovu drvne mase iznose 15.658 m³ dok vrijednost drvne mase iznosi 1.324.684 KM nešto je manja u odnosu na predhodnu 2022. godinu.

Mali broj presuda i kazni su kontraproduktivni, predstavljaju podsticaj šumokradicama koji iz godine u godinu prave ogromne štete u državnim šumama. Postavlja se pitanje svrsishodnosti podnošenja prijava, odnosno izlaganja čuvara šuma opasnosti kada

ostali organi uprave i sudska vlast ne štite državnu imovinu, odnosno ne rješavaju pravovremeno krivične i prekršajne prijave podnesene zbog nelegalne sječe šume, uzurpacije državne šume i šumskog zemljišta, eksploatacije industrijskih mineralnih sirovina i sl. neadekvatnom organizacijom čuvarske službe u upravama za šumarstvo koje su uspostavljene, neopremljenošću ljudi i neažurnošću pravosudnih organa se dovodi u pitanje i realizacija vladinog "Akcionog plana za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Federaciji BiH". Ovakva situacija je prisutna na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine duži niz godina.

3. Protivpožarna zaštita

Požari u Federaciji BiH su česta pojava i sa sobom donose neprocjenjive štete uprkos činjenici da ovo područje u evropskim okvirima nije u kategoriji visoko rizičnih. Posebno česti i katastrofalni su bili šumski požari tokom 1999., 2000., 2003., 2007., 2012., 2017. i 2020. godine. Direktne štete obuhvataju gubitak drvne zalihe, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije odnosno rekultivacije požarišta. Indirektne štete predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma, one su mnogostruko veće od direktnih šteta ali se kod nas još uvijek ne iskazuju.

Veličina štete ovisi o starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije, te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita. Požar nanosi najveće štete u tek podignutim kulturama i mladim sastojinama, koje za kratko vrijeme potpuno uništi. Požari zahtijevaju zajedničko djelovanje svih institucija kao i čitave društvene zajednice. Treba naglasiti potrebu izdvajanja značajnih finansijskih sredstava za uspostavu kvalitetnog sistema protivpožarne zaštite koji objedinjuje prevenciju, kontrolu i sanaciju opožarenih površina. S aspekta ekonomske štetnosti požari nanose znatne gubitke preduzećima šumarstva uništavajući drvo i drvne sortimente te izlažući ih dodatnim troškovima sanacije požarišta i podizanja novih zasada.

Organizovanje zaštite od požara u Federaciji BiH ostvaruje se putem Kantonalnih uprava za šumarstvo, šumsko-privrednih društava i Uprava civilnih zaštita na nivou kantona. Protivpožarna zaštita se sprovodi putem godišnjih Planova zaštite šuma od požara sa slijedećim sadržajem:

- osnovni podaci o šumskom kompleksu,
- procjena ugroženosti šuma od požara,
- preventivne mjere zaštite šuma od požara,
- organizacija zaštite šuma od požara i formiranje operativnog štaba za gašenje požara,
- osmatranje i obavještanje,
- način upotrebe ljudstva i vatrogasnih jedinica te njihovo sadejstvo,
- tehnička oprema i sredstva za gašenje požara,
- putevi,
- način i mjesto za snabdijevanje vodom i
- nadzor nad mjerama zaštite od požara.

S obzirom da nema Zakona o šumama na federalnom nivou već petnaest godina, važeća zakonska legislativa u Federaciji BiH koja se odnosi, pored ostalog i na protivpožarnu zaštitu je sljedeća:

- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 39/03 i 22/06),
- Procjena ugroženosti Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 41/05),

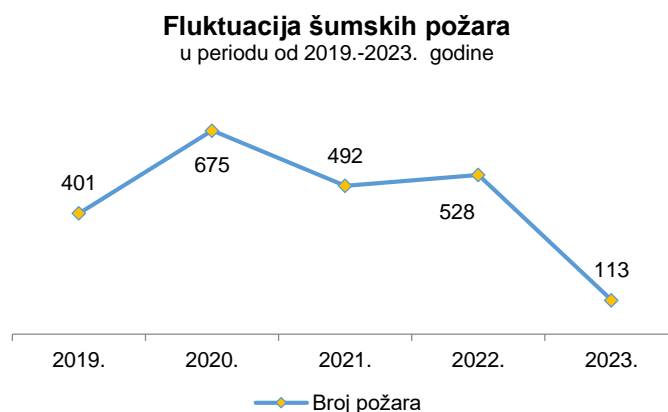
- Plan zaštite i spašavanja Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 40/08),
- Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 64/09).

Odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara ("Službene novine Federacije BiH", broj: 21/04) – stavljen van snage iz razloga što je donesen na osnovu Zakona o šumama iz 2002. godine (primjenjuje se po inerciji) koji propisuje tehničke, preventivno-uzgojne i druge mjere zaštite šuma od požara koje su dužni provoditi kantonalna šumsko-privredna društva za državne šume, kantonalne uprave za šumarstvo (osnovane u okviru kantonalnih ministarstava nadležnih za šumarstvo) za privatne šume i ostali nosioci prava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, u cilju smanjenja opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara i ranog otkrivanja i dojave šumskog požara, te pravovremenog djelovanja u lokalizovanju i gašenju šumskih požara - regulisana su pitanja u pogledu zaštite šuma od požara. Ovim propisima utvrđene su obaveze šumsko-gospodarskih društava (ŠGD)/preduzeća šumarstva koja gospodare šumama u državnom vlasništvu i vlasnika šuma da preduzimaju i provode mjere zaštite šuma od požara. U pogledu zaštite šuma poseban značaj se daje provođenju preventivnih mjera zaštite. U svim kantonima Osim u Hercegovačko–neretvanskom kantonu su doneseni zakoni o šumama kao i određeni pravilnici na osnovu istih, koji pored ostalog tretiraju i zaštitu šuma od požara.

Tabela 20: Podaci o šumskim požarima u periodu od 2019. – 2023. godine

POŽARI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno
Broj požara	401	675	492	528	113	2.209
Opožarena površina (ha)	4.099	21.732	18.062	8.806	1.075	53.774
Izgorjela drvena masa (m³)	775	16966	20.764	11.871	539	50.915
Izgorjele sadnice (kom)	96.287	2.162.520	200.280	443.507	7.950	2.910.544
Procijenjena šteta (KM)	2.900.297	15.434.534	7.659.799	8.941.659	726.443	35.662.732

Požarna 2020. godina u zadnjih pet godina je ekstremna u smislu pričinjenih šteta u šumama Federacije BiH s obzirom na broj požara, opožarenu površinu i procijenjene štete. Procijenjene štete na području Federacije BiH iznose 15.434.534 KM.

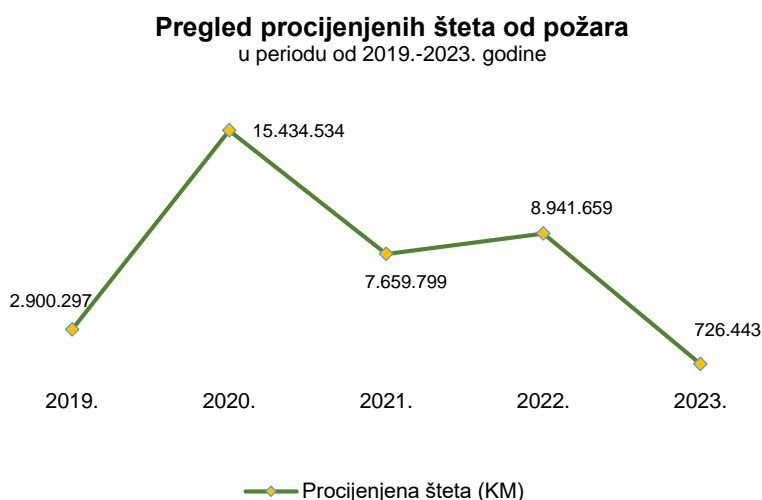

U požarnoj 2020. godini koja je bila ekstremna u petogodišnjem periodu registrovano je 675 šumskih požara, opožarena površina iznosi 21.732,00 ha, pričinjene štete na drvojoj masi iznose 16.966 m³, izgorjelo ili oštećeno usljed požara 2.162.520 sadnica, dok je u 2023. godini zabilježeno 113 požara, opožarena površina 1075,00 ha,

izgorjela drvena masa 539 m³, oštećene – izgorjele sadnice 7.950 komada. U 2024. godini proljetni požari su uzrokovali ogromne štete u šumama Federacije Bosne i Hercegovine.

U Kantonu 10 nisu procijenjene štete iz razloga što Kantonalna uprava za šumarstvo iz Kupresa nije formirala komisiju koja bi napravila procjenu u skladu sa Kantonalnim zakonom o šumama. Isto tako nismo dobili podatke o visini šteta iz Zapadnohercegovačkog i Hercegovačko–neretvanskog kantona. U Posavskom kantonu nisu registrovani šumski požari u 2023. godini pa samim tim nije bilo ni šteta. Podatak o visini procijenjenih šteta za 2023. godinu se odnosi za šest kantona koji su nam uredno dostavili informacije.

Donji grafikon koji prikazuje procijenjene štete za petogodišnji period kad je u pitanju prošla godina nije relevantan iz razloga što nemamo podatke za sve kantone, odnosno cijelu Federaciju Bosne i Hercegovine.

Indirektne štete po šumske ekosisteme izazvane požarima su znatno veće i po svjetskim parametrima dostižu od 10 do 17 puta veću vrijednost u odnosu na direktne štete. Formiranjem kantonalnih šumsko-privrednih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo i njihova dobra saradnja i koordinacija, sa predhodno izrađenim kvalitetnim godišnjim planom zaštite šuma od požara značajno mogu uticati na smanjenje broja i štete od požara. Opremanje protivpožarnom opremom, edukacijom kadrova, dobrom saradnjom sa vatrogasnim jedinicama, postavljanjem osmatrača požara i drugim aktivnostima mogu se kvalitetnije zaštititi šumski ekosistemi. Većinu požara izazove čovjek, ali pravovremenim akcijama uposlenih u preduzećima šumarstva i u kantonalnim upravama za šumarstvo (interventne grupe), te pravovremenim djelovanjem profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih brigada mogu se spriječiti veće štete.

IX. POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja preduzeća šumarstva su prikazani za 9 kantona u kojima su Skupštine kantona formirale kantonalna Šumsko-privredna društva.

U Posavskom kantonu nije bilo značajnih aktivnosti u državnim šumama, a poslove gospodarenja zbog male površine obavlja kantonalna uprava za šumarstvo.

Pokazatelji poslovanja za 2023. godinu

Pokazatelji poslovanja devet preduzeća šumarstva su prikazani kroz osnovne elemente poslovanja kako slijedi:

Tabela 21: Elementi poslovanja ŠPD-ova u 2023. godini

Elementi poslovanja	
Pozicija	Iznos
Ukupni prihod	219.746.583
Prihod od drveta	208.440.339
Troškovi poslovanja	216.953.179
Troškovi proizvodnje	187.410.650
Dobit	6.461.851
Gubitak	5.653.751
Potraživanja na dan 31.12.2023. godine	18.804.113
Dugovanja na dan 31.12.2023. godine	25.089.535
Prosječan broj uposlenih radnika	4.381
Prosječna plaća	1.150
Prosječna ostvarena cijena šumskih sortimenata	94

Tabela 22: Pokazatelji poslovanja za period od 2019.–2023. godine

Elementi poslovanja	Jedinica mjere	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Ukupni prihod	KM	167.784.468	181.031.304	193.929.561	211.249.991	219.746.583
Prihod od drveta	KM	174.770.449	166.533.952	182.425.842	201.089.321	208.440.339
Realizirani etat	m ³	2.268.991	2.171.713	2.309.696	2.306.023	2.210.641
Prosječna cijena	KM/m ³	77,03	77,00	79	87	94
Troškovi poslovanja	KM	189.419.316	181.116.763	190.013.207	204.003.917	216.953.179
Troškovi proizvodnje	KM	176.427.756	149.697.257	161.679.723	173.280.172	187.410.650
Troškovi proizvodnje	KM/m ³	77,76	69,00	70	75	85
Dobit	KM	3.830.615	6.083.571	5.043.565	6.953.974	6.461.851
Gubitak	KM	1.429.272	5.567.831	1.330.770	0	5.653.751
Potraživanja 31.12.2023.	KM	13.831.156	17.226.390	3.775.462	8.457.235	18.804.113
Dugovanja 31.12.2023.	KM	23.178.149	28.755.364	9.303.662	12.907.760	25.089.535
Broj uposlenih	radnik	4.209	4.194	4.372	4.450	4.381
Prosječna plaća	KM	962	1.062	1.024	1.192	1.150

Veliki udio troškova poslovanja u ukupnom prihodu prouzročeni su nizom negativnih faktora od kojih su najznačajniji:

- zbog ranije devastacije loša kvalitetna struktura šuma, posebno izdanačkih šuma,
- mala i nepovoljna otvorenost šuma, šumskim kamionskim putevima,
- nedostatak kvalitetnih firmi za izvođenje radova u šumarstvu,

- dotrajala i zastarjela sredstava rada odnosno mehanizacija,
- višak uposlenog režijskog osoblja, a nedostatak proizvodnog,
- nepovoljna kvalifikacijska, starosna i zdravstvena struktura radne snage,
- rješavanje kadrovskih i socijalnih pitanja upošljavanjem u šumarstvu,
- stranačka – partijska upošljavanja, preveliki broj uposlenih, režijskih radnika.

Neophodno je omogućiti menadžmentu šumskoprivrednih društava neovisnost, posebno od uticaja lokalne i kantonalne politike, te stvaranje uslova za poslovanje na zdravim ekonomskim osnovama. Tržišni uslovi rada pokazat će sposobnost menadžmenta, a sposobni menadžment će u kratkom roku ostvariti znatno bolje rezultate poslovanja. Dobri poslovni rezultati omogućit će veći prihod i dobit uz obavezu strogog pridržavanja odredbi planova šumskoprivrednih osnova. Na ovaj način bi se stvorila materijalna osnova da se izvrši zbrinjavanje invalida rada i viška radnika. Dio dobiti bi vlasnik šuma - Federacija BiH i korisnik-kantoni mogli usmjeriti u razvoj, kako na lokalnom, tako i na nivou kantona i Federacije Bosne i Hercegovine.

U 2023. godini potraživanja od kupaca iznose 18.804.113 KM i znatno su veća od 10.000.000,00 KM u odnosu na predhodnu godinu.

Dugovanja prema dobavljačima iznose 25.089.535 KM. Velika dugovanja idu na štetu dobavljača koji izvode radove, sredstva i opremu za funkcionisanje preduzeća i pogoršavaju im uvjete poslovanja.

Ukupan prosječni broj uposlenih u 2023. godini na bazi sati rada iznosi 4.381 što je manje u odnosu na predhodnu godinu za 69 ili 0,98% manje uposlenih radnika, prosječna plata je smanjena za 42,00 KM u odnosu na 2022. godinu i iznosi 1150,00 KM. Dva preduzeća nisu dostavila podatke o prosječnim plaćama i to iz Zeničko – Dobojskog i Bosansko-Podrinjskog kantona. Prosječna plata se odnosi na sedam kantona, s obzirom da u Posavskom nemamo preduzeće šumarstva.

Jedan od bitnih pokazatelja poslovanja preduzeća gdje su iskazani ekonomski parametri su bilans stanja i bilans uspjeha. Imajući u vidu da je kod nekih preduzeća vrijednost šuma prikazana u bilansu stanja, a kod drugih nije, smatramo da uporedbe ne bi dale relevantne podatke. Predlaže se da ubuduće u bilansi stanja ne bude evidentirana vrijednost šuma i šumskih zemljišta s obzirom da su preduzeća samo korisnici šuma, a ne njihovi vlasnici.

Tabela 23: Podaci Bilansa uspjeha po kantonima (preduzećima) za 2023. godinu u KM

Pozicija	USK	TK	ZDK	BPK	SBK	ZHK	KS	K10	Ukupno / Prosječno FBiH
Poslovni prihodi	43.255.569	21.056.940	36.751.556	3.559.835	47.131.377	538.926	20.763.536	45.322.779	218.380.518
Poslovni rashodi	40.236.372	20.299.834	38.102.297	3.526.009	44.215.001	463.406	20.925.956	43.639.899	211.408.774
Dobit	2.483.342	226.355	0	2.110	1.887.528	0	0	1.231.742	5.831.077
Gubitak	0	0	2.025.366	0	0	68.959	1.574.121	0	3.668.446
Sječa m ³	485.182	173.409	370.593	50.363	436.917	5.202	170.979	517.996	2.210.641
Broj radnika	698	530	839	54	927	8	436	867	4.359
Pozicija	USK	TK	ZDK	BPK	SBK	ZHK	KS	K10	Ukupno / Prosječno FBiH
Učinak m ³ /radniku	695	327	442	933	471	650	392	597	507
Prihod KM/radniku	61.971	39.730	43.804	21.426	50.843	67.366	47.623	52.275	50.098

S obzirom da Šumsko-privredna društva preko 90% ukupnog prihoda ostvaruju prodajom šumskih drvnih sortimenata može se konstatovati da su im prihodi proporcionalni ostvarenoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata. Značajan uticaj na prihode ima postizanje realnih tržišnih cijena drvnih sortimenata, posjedovanje vlastite proizvodne radne snage i sredstava rada ili dobra ponuda kvalitetnih izvođača radova u šumarstvu, dobra organizacija proizvodnje i drugo.

Troškovi proizvodnje u šumskoprivrednim društvima koja angažuju vlastitu radnu snagu su veći u odnosu na one, koji angažuju registrovane izvođače radova. To se odnosi i na ostvarene godišnje učinke po zaposlenom na bazi sati rada koji se kreću od 327 m³/radniku u Tuzlanskom kantonu, 695 m³/radniku u ŠGD „Unsko – Sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa pa do 933 m³/radniku u Bosansko-podrinjskom kantonu. U 2023. godini iskazan je gubitak preduzeća u visini od 5.653.751 KM. Ovaj učinak u odnosu na realnih 800 do 1.000 m³/radniku koliko se postiže u zemljama u okruženju je mali i treba raditi na njegovom povećanju.

Na postizanje boljih rezultata značajno utiče tehnička i tehnološka opremljenost i osposobljenost šumskoprivrednih društava ili izvođača radova i realan broj uposlenih za ostvarivanje proizvodnih zadataka gospodarenja šumama. Posljedica malih prihoda po radniku je otežano poslovanje, mala primanja uposlenih i umanjenje bioloških i infrastrukturnih investicija.

Preporučuje se da osnivači preduzeća, Skupštine kantona i nadležna ministarstva, putem svojih organa u preduzećima utvrde i poduzmu adekvatne mjere na saniranju trenutnog stanja kako bi preduzeća tržišno i održivo poslovala.

Sredstva za korištenje općekorisnih funkcija šuma

Jedan od bitnih izvora finansiranja obnove šuma, trebalo bi da se ostvaruje prikupljanjem i pravilnim usmjeravanjem sredstava za korištenje općekorisnih funkcija šuma, koja su se po članu 60. Zakona o šumama u periodu od 2002.-2009. godine, odnosno u članu 46. Uredbe o šumama u periodu od 2009.-2011. godine, prikupljala u Budžetu Federacije BiH i budžetima kantona.

Mada su u Budžet Federacije BiH prikupljena značajna sredstva po našim informacijama više od 25.000.000 KM, od 2009. godine nisu planirana u rashodovnoj strani budžeta za oblast šumarstva Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Prestankom važenja zakonske regulative u oblasti šumarstva na nivou Federacije BiH prestalo je prikupljanje ovih sredstava osim sredstava koja se prikupljaju promjenom namjene šumskog zemljišta u građevinsko. Sredstva koja su po ovom osnovu prikupljena u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine koristila su se nažalost u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioriternih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva Federacije BiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i organizovanje i funkcionalan rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale bitne aktivnosti.

Prema informacijama kojima raspolaže Federalna uprava, u 2022. godini je u kantonima izdvojeno za šumsko-uzgojne radove samo 3,5% finansijskih sredstava prikupljenih u budžetima kantona, po osnovu općekorisnih funkcija šuma i drugih naknada. Ovaj iznos ulaganja je zabrinjavajući i on ukazuje da se namjenska sredstva ne troše u skladu sa važećim kantonalnim zakonima o šumama.

Prema podacima kantonalnih uprava za šumarstvo u 2023. godini za šumsko-uzgojne radove je od ukupno prikupljenih sredstava po osnovu opće korisnih funkcija šuma (OKŠ-a) utrošeno oko 51% što je znatno više nego u 2022. godini. Prema podacima kantonalnih šumskoprivrednih društava u 2023. godini je u šumsko-uzgojne radove od ukupno prikupljenih sredstava po osnovu OKŠ-a utrošeno neznatnih 3% što je čak manje i od prošlogodišnjeg utrošenog iznosa koji je također bio zanemariv i iznosio je svega 3,5%. Očito je da su pojedina kantonalna šumskoprivredna društva iz kantonalnih budžeta dobila određeni iznos sredstava, ali ih uopće nisu utrošila u šumskouzgojne radove iako je zakonska obaveza da se sredstva koja se prikupe po osnovu OKŠ-a u cijelosti utroše u biološku obnovu šuma. Prema tome, veoma je zabrinjavajuće da je od ukupno prikupljenih sredstava po osnovu općekorisnih funkcija šuma u iznosu od 7.330.126,74 KM, na šumskouzgojne radove (pošumljavanje) utrošeno neznatnih 3% ili 218.900,00 KM, od čega u Tuzlanskom kantonu - 173.900,00 KM i u Srednjobosanskom 45.000,00 KM, dok je za čuvarsku službu utrošeno oko 31% ili 2.264.837,10 KM, od čega u Posavskom kantonu 149.743,01 KM, u TK 1.719.458,00 KM, u Zeničko-dobojskom kantonu 251.086,00 KM i u Bosanskopodrinjskom 294.293,13 KM, te za ostale poslove koji nisu definisani, utrošeno oko 5% ili 339.110,00 KM od čega je u Tuzlanskom kantonu utrošeno 257.877,00 KM i u Zeničko-dobojskom 81.233,00 KM.

Tabela 24: Uplaćene naknade za korištenje državnih šuma u 2023. godini (KM)

ŠUMSKOGOSPODARSKO DRUŠTVO	Uplaćeni iznos naknada za korištenje državnih šuma u 2023. godini (KM)		
	Lokalnim zajednicama	Proračun kantona	Ukupno
1	2	3	4
ŠPD "Šume Unsko-sanskog kantona" doo Bos.Krupa	1.497.482,00	1.197.985,00	2.695.467,00
JP."Šume Tuzlanskog kantona" dd Kladanj	600.571,65	243.428,35	844.000,00
JPŠPD"Zeničko-Dobojskog kantona"doo Zavidovići	763.161,00	255.000,00	1.018.161,00
J.P."Bosansko-podrinjske šume" doo Goražde	89.400,59	17.880,11	107.280,70
ŠPD"Srednjobosanske šume"doo D.Vakuf	883.426,03	410.478,72	1.293.904,75
ŠPD/ŠGD "Šume Hercegovačko-neretvanskog kantona" doo Mostar			0,00
ŠGD"Županije Zapadnohercegovačke" doo Posušje	10.029,58	5.014,79	15.044,37
KJP "Sarajevo-šume" doo Sarajevo	740.257,70	105.751,00	846.008,70
ŠGD"Hercegbosanske šume"doo Kupres	2.961.587,17	370.198,33	3.331.785,50
UKUPNO	7.545.915,72	2.605.736,30	10.151.652,02

Izdvajanja za integralnu zaštitu šuma su mala i nedovoljna, te predlažemo da se u šumskoprivrednim osnovama planiraju znatno veća finansijska sredstva u cilju provođenja preventivnih i represivnih mjera zaštite šuma.

Tabela 25: Prihodi i utrošak sredstava od naknada za korištenje šuma i OKŠ u 2023. godini

Kanton	Vrsta prihoda	Prihod(KM)	Utrošak sredstava (KM)		
			Šumsko-uzgojne mjere	Čuvarska služba	Ostalo
1	2	3	4	5	6
USK	Korištenje šuma	1.197.985,00			
	OKŠ	185.268,00			
	Ukupno	1.383.253,00	0,00	0,00	0,00
POSAVSKI	Korištenje šuma	0,00	0,00	0,00	0,00
	OKŠ	159.116,67	0,00	149.743,01	0,00
	Ukupno	159.116,67	0,00	149.743,01	0,00
TK	Korištenje šuma	243.428,35	30.623,00	858.010,00	0,00
	OKŠ	1.320.733,00	0,00	1.719.458,00	257.877,00
	Ukupno	1.564.161,35	30.623,00	2.577.468,00	257.877,00
ZDK	Korištenje šuma	844.000,00		328.496,00	
	OKŠ	332.309,00		251.086,00	81.233,00
	Ukupno	1.176.309,00	0,00	579.582,00	81.233,00
BPK	Korištenje šuma	131.222,00	0,00	0,00	0,00
	OKŠ	194.698,37	15.000,00	294.293,13	0,00
	Ukupno	325.920,37	15.000,00	294.293,13	0,00
SBK	Korištenje šuma	410.478,72			
	OKŠ	1.145.498,62			
	Ukupno	1.555.977,34	0,00	0,00	0,00
HNK	Korištenje šuma				
	OKŠ				
	Ukupno	0,00	0,00	0,00	0,00
ŽZH	Korištenje šuma	5.014,79			
	OKŠ				
	Ukupno	5.014,79	0,00	0,00	0,00
KS	Korištenje šuma	105.751,10			
	OKŠ	3.701.581,08	3.701.581,08		
	Ukupno	3.807.332,18	3.701.581,08	0,00	0,00
K10	Korištenje šuma	370.198,33			
	OKŠ	290.922,00			
	Ukupno	661.120,33	0,00	0,00	0,00
UKUPNO FBiH	Korištenje šuma	3.308.078,29	30.623,00	1.186.506,00	0,00
	OKŠ	7.330.126,74	3.716.581,08	2.414.580,14	339.110,00
	Ukupno	10.638.205,03	3.747.204,08	3.601.086,14	339.110,00

XI. CERTIFIKACIJA ŠUMA

U FBiH se certifikacija gospodarenja šumama vrši po FSC sistemu certifikacije.

FSC **misija** je promicanje ekološki prihvatljivog, društveno korisnog i privredno uspješnog upravljanja šumama u svijetu.

FSC **vizija** je zadovoljavanje trenutnih potreba za šumskim proizvodima bez ugrožavanja zdravlja svjetskih šuma za buduće generacije.

Ciljevi certifikacije šuma su:

- zaustavljanje mogućih negativnih uticaja koji bi doveli do smanjenja šumskih površina
- poboljšanje kvaliteta gospodarenja šumama
- nesmetan i bolji pristup svjetskom tržištu
- unapređenje čovjekove okoline
- bolji privredni i socijalni razvoj

Rok trajanja certifikata je 5 godina, u okviru kojeg se kontinuirano provodi postupak godišnje provjere i/ili obnove certifikata.

Za Bosnu i Hercegovinu je 2019. godine službeno odobren nacionalni FSC standard za održivo gospodarenje šumama (Standard) od strane Forest Stewardship Council (FSC).

Aktuelno važeći FSC certifikat u FBiH postoji za 80% od 1.243.022,1 ha ukupne površine šuma i šumskih zemljišta (površine prema izdanim certifikatima).

Tabela 26: FSC Certifikat za održivo gospodarenje šumama u FBiH, stanje na dan 31.12.2023. godine

Kanton	Površina (ha)		
	Certificirano	Necertificirano	%
1	2		3
Unsko-sanski	178.493,5	0,0	14,4
Posavski	0,0	457,3	0,04
Tuzlanski	73.977,3	0,0	6,0
Zeničko-dobojski	179.413,9	0,0	14,4
Bosansko-podrinjski	24.896,9	0,0	2,0
Srednjobosanski	182.566,5	0,0	14,7
Hercegovačko-neretvanski	0,0	202.151,2	16,26
Zapadnohercegovački	0,0	46.229,8	3,72
Sarajevo	69.967,9	0,0	5,63
Kanton 10	284.867,8	0,0	22,92
UKUPNO ha	994.183,8	248.838,3	100,0

U tri kantona nije izvršena certifikacija gospodarenja šumama i to u Posavskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zapadnohercegovačkom.

Certifikat se nominalno izdaje za cjelokupnu površinu ŠPP-a, odnosno područja kojim gospodari neko ŠPD.

Ovim standardom se omogućuje kompanijama jednostavnije i lakše dobijanje FSC certifikata, koji bi trebao biti potvrda da se šumom gospodari odgovorno i transparentno u skladu sa međunarodim propisima i domaćom legislativom, uključujući veći stepen zaštite prirode.

U svrhu izvještavanja i transparentnosti procesa certifikacije, na službenoj internetskoj stranici FCS-a dostupni su (trebali bi biti) javni sažetci za svako ŠPP koje je bilo predmet provjere i/ili dobilo certifikat.

Na navedenoj mrežnoj stranici aktuelni Javni sažetci (sa danom izrade ove Informacije) **nisu dostupni** za ŠPD „Srednjobosanske šume“ d.o.o. Donji Vakuf.

Forma javnih sažetaka FSC izvještaja o procjeni gospodarenja šumama su u 2023. godini izmijenjeni i u odnosu na raniji period sadrže daleko manje podataka, tako da je analiza procesa certifikacije otežana i novim oblikom izvještaja nije unaprijeđena transparentnost procesa.

U ranijem periodu FMPVŠ je bilo prepoznato kao interesna grupa za davanje mišljenja o gospodarenju pojedinih preduzeća šumarstva, pa je na poziv certificirajućeg tijela, analiziralo gospodarenje za nekoliko ŠPD-ova, kao i Javne sažetke FSC certifikata tih Društava.

Primjedbe i komentari FMPVŠ se najčešće odnose na slijedeće:

1. Neslaganje površina po kategorijama šuma i poslovnim jedinicama koje se navode u FSC certifikatu određenog područja i istih površina **po šumskoprivrednim osnovama** koje preduzeća šumarstva **službeno** dostavljaju u okviru izvještavanja prema Ministarstvu
2. Nedostavljanje novoizrađenih šumskoprivrednih osnova na pregled i usvajanje od strane FMPVŠ, a u skladu sa Odlukom Vlade FBiH o izradi, sadržaju i primjeni šumskogospodarskih osnova - Prečišćeni tekst (Službene novine FBiH; br. 41/21 i 46/21)
3. Neispunjavanje planova otvaranja ŠTI po važećim ŠPO
4. Neispunjavanje planova šumskouzgojnih radova po važećim ŠPO

Odgovori na primjedbe FMPVŠ su najčešće:

- da su površine koje ima FSC tačne (korisnici šuma FMPVŠ-u dostavljaju netačne podatke?)
- da ŠPD postupa po kantonalnom Zakonu o šumama koji je iznad odluka Vlade FBiH
- da se planovi otvaranja i održavanja ŠTI provode u skladu sa raspoloživim sredstvima
- da se šumskouzgojne mjere provode (između ostalog) uz promicanje prirodne regeneracije, zbog čega je realizacija planova pošumljavanja niža

U opisu opsega Standarda definisano je da se „Standard primjenjuje na **sve tipove šuma** na nivou šumskoprivrednog područja, obuhvatajući sve nivoe i intenzitete aktivnosti u šumarstvu. Standard također uzima u obzir **šume sa malim i niskim intenzitetom gospodarenja**“.

Šumskoprivredne osnove kao osnovni, zakonski obavezujući planski dokument, izrađuju se u skladu sa važećim propisima, baziraju se na metodama i dugogodišnjoj tradiciji uređivanja šuma u BiH. Šumskoprivredna osnova je **cjeloviti planski okvir za održivo gospodarenje šumama** na nivou šumskoprivrednih područja na principu održivosti proizvodnje i prihoda uz očuvanje i **poboljšanje stanja svih kategorija šuma** i šumskih zemljišta, očuvanje biodiverziteta, te ostalih opštekorisnih funkcija šume.

Naprijed navedeni komentari i primjedbe ukazuju na mnogo otvorenih izazova, kao i na moguće razlike između „napisanog“ i stvarnog stanja u šumarstvu u FBiH.

XII. STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBiH

Analiza strukture zaposlenih u šumarstvu FBiH bazira se na podacima o broju zaposlenih u šumskoprivrednim društvima i Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo, sa stanjem na dan 31.12.2023. godine.

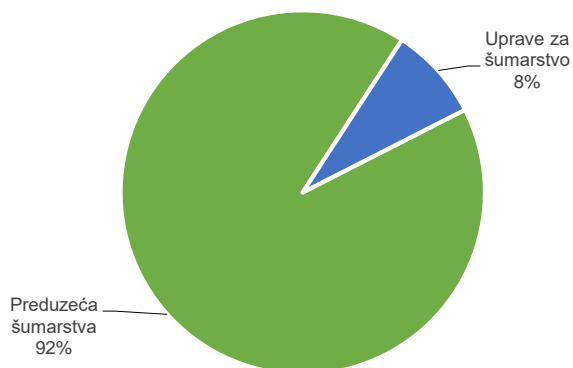
Tabela 27: Obrazovna struktura zaposlenih u šumarstvu u Federaciji BiH (stanje na dan 31.12.2023.)

Institucije	Dr	Mr	VSS	VŠ	SSS	VKV	KV	PK	NK	Šumarske struke	Svih
Preduzeća šumarstva	5	40	622	123	1.831	22	707	301	308	2.016	3.959
Uprave za šumarstvo	1	7	73	8	269	0	0	0	1	322	359
Ukupno	6	47	695	131	2.100	22	707	301	309	2.338	4.318

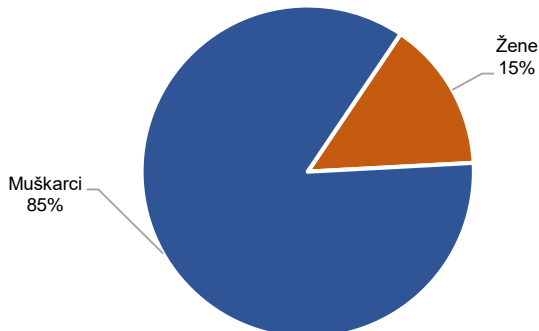
*bez podataka za preduzeća šumarstva iz HNK

U sektoru šumarstva u FBiH u 2023. godini bilo je ukupno 4.318 zaposlenih. U preduzećima šumarstva od ukupnog broja od 3.959 zaposlenih, 2.016 ili 51% su sa šumarskim stručnim obrazovanjem, dok je u upravama za šumarstvo od 359 zaposlenih 322 ili 90% šumarske struke.

Zaposleni u šumarstvu u FBiH u 2023. godini

Spolna struktura zaposlenih u šumarstvu FBiH u 2023. godini

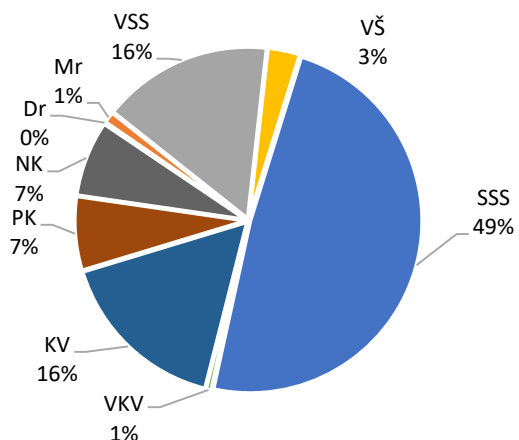

U odnosu na 2022. godinu u sektoru šumarstva je ukupni broj zaposlenih smanjen za 189 radnika (u preduzećima šumarstva) od kojih su 152 imali šumarsko obrazovanje, dok je broj zaposlenih u upravama povećan za 55 zaposlenih (45 šumarskih stručnjaka).

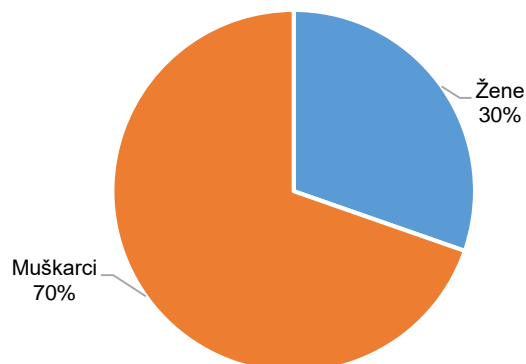
Osim razloga koji proizlaze iz Zakona o radu, smanjenje broja zaposlenih je i posljedica ekonomske krize i trenda iseljavanja stanovništva iz BiH.

Od ukupnog broja zaposlenih u šumarstvu FBiH 15% su žene. Šumarsko stručno obrazovanje imaju 37% zaposlenih žena i 57% od zaposlenih muškaraca.

Obrazovna struktura zaposlenih u šumarstvu FBiH u 2023. godini

Visoko obrazovani po spolu u 2023. godini

Zaposlenih sa srednjom stručnom spremom je 49%, a niže kvalifikovanih radnika (KV, PK i NK) je 31%, koji su zaposleni uglavnom u proizvodnji, dok je visoko obrazovanih oko 20% zaposlenih, od kojih su 30% žene.

Tabela 28: Spolna struktura zaposlenih u šumarstvu FBiH u 2023. godini

Institucije	Spol	Šumarsko obrazovanje	Sva zanimanja
Preduzeća šumarstva	Žene	214	591
	Muškarci	1.802	3.368
	Ukupno	2.016	3.959
Uprave	Žene	22	44
	Muškarci	300	315
	Ukupno	322	359
UKUPNO	Žene	236	635
	Muškarci	2.102	3.683
	Ukupno	2.338	4.318

U preduzećima šumarstva u 2023. godini bilo je zaposleno 3.959 radnika od kojih su 2.016 ili 51% sa šumarskim stručnim obrazovanjem. Od ukupnog broja zaposlenih 591 ili 15% su žene.

Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo od ukupno 359 zaposlenih 12% su žene, a od 322 zaposlena sa šumarskim stručnim obrazovanjem 93% su muškarci.

Izražen je problem nedovoljne kadrovske popunjenosti za kvalitetno obavljanje poslova u nadležnosti uprava za šumarstvo. Problemi vezani za pravni okvir i donošenje federalnog zakona o šumama dodatno otežavaju gospodarenje i funkcionisanje šumarskih institucija.

U kolektivima posvećenim ulaganjima u razvoj i edukaciju zaposlenih, omogućava se unapređenje planiranja i donošenja odluka, kao i postizanje boljih poslovnih rezultata.

Preduslov za optimalnu implementaciju novih tehnologija ključno je i neophodno zapošljavanje odgovarajućeg stručnog kadra sa kvalifikacijama u informacijsko-komunikacionim tehnologijama i iskustvima u primjeni informatičkih rješenja u šumarstvu.

Zastupljenost muškaraca i žena u procesima odlučivanja je takođe neravnomjerna. Od ukupnog broja rukovodećih radnih mjesta u preduzećima šumarstva, žene su raspoređene na 17% rukovodećih pozicija. Što je viši stepen odlučivanja, manje je žena na tim pozicijama.

Interes i pristup programima za stručno usavršavanje podjednako imaju i muškarci i žene.

Za preduzeća šumarstva je jedan od velikih izazova rješavanje pitanja velikog broja radnika sa invaliditetom (361 u FBiH), koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠPD ZDK 6%, Sarajevo-šume 18%, ŠPD SBK/KSB 10% i ŠPD USK 8% od ukupnog broja zaposlenih), zbog čega je dodatno opterećena produktivnost preduzeća.

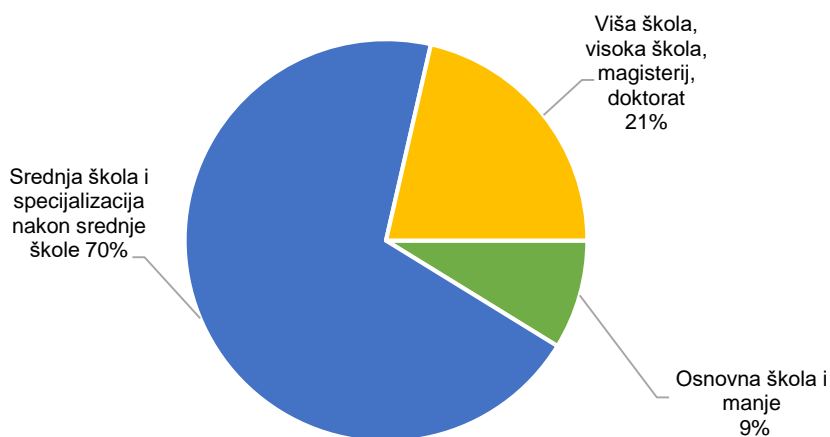
U cilju poboljšanja kvaliteta života zaposlenih, potrebno je iznalaziti mjere za kvalitetno rješavanje zapošljavanja invalida rada, te planirati programe razvoja i obrazovanja radnika u šumarstvu.

Šumskoprivredna društva u kojima se za izvođenje poslova u šumarstvu angažuju kooperanti i sezonska radna snaga, imaju povoljniju kadrovsku strukturu samoga društva.

Na šumskouzgojnim radovima u 2023. godini su bili angažovani stalno zaposleni i sezonski radnici.

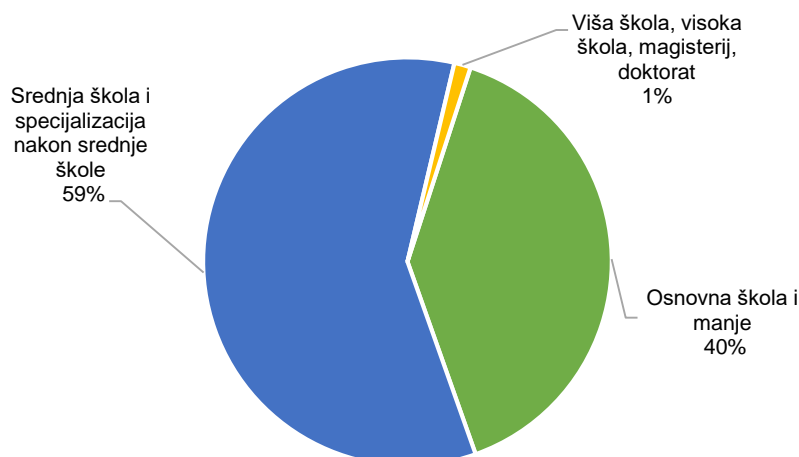
U ŠPD-ovima **stalno zaposlenih** u 2023. godini na šumskouzgojnim radovima je ukupno angažovano 464 radnika, od kojih su 77% sa šumarskim obrazovanjem, 13% su žene i 87% muškarci.

Obrazovna struktura stalno zaposlenih na šumskouzgojnim radovima u 2023. godini

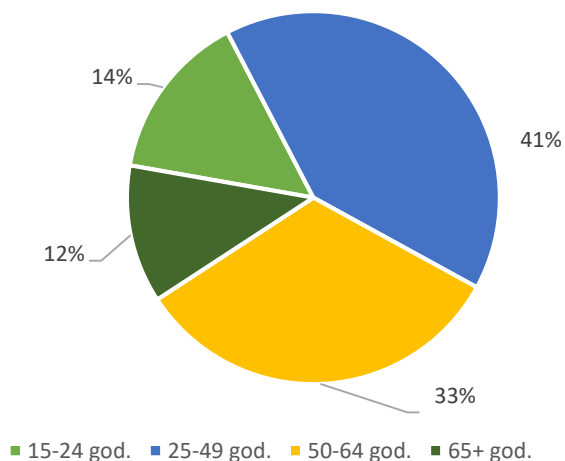
Na šumskouzgojnim radovima ukupno angažovano 384 **sezonskih radnika**, od kojih su 4% sa šumarskim obrazovanjem, a ukupno 106 ili 28% su žene i 278 ili 72% muškarci.

Obrazovna struktura sezonskih radnika zaposlenih na šumskouzgojnim radovima u 2023. godini

Angažirani sezonski radnici su bili u svim starosnim grupama, 74% angažiranih je bilo starosti između 25-64 godine, čak i 12% u grupi iznad 65 godina starosti (16 žene i 30 muškarca).

Struktura sezonskih radnika na ŠUR po starosnim grupama u 2023. godini

Kroz zaposlenje na šumskouzgojnim radovima pruža se prilika lokalnom (nezaposlenom) stanovništvu za ostvarivanje finansijske dobiti i ublažavanje siromaštva.

XIII. LOVSTVO

Lovišta

Lovištem u smislu Zakona o lovstvu smatraju se površine zemljišta, šuma i voda koje predstavljaju prostornu, prirodnu i lovnoprivrednu cjelinu u kojoj postoje uslovi za trajan opstanak, uzgoj, razmnožavanje, zaštitu i korištenje divljači bez obzira na vlasništvo.

Prema namjeni lovišta mogu biti: sportsko-privredna, privredna i lovišta sa posebnom namjenom (posebna lovišta).

Tabela 29: Ustanovljena lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Kanton	Sportsko-privredna	Privredna	Posebna	Ukupno
1	Unsko-sanski	8	0	1	9
8	Posavski	3	0	0	3
6	Tuzlanski	13	0	1	14
5	Zeničko-dobojski	13	1	0	14
4	Bosansko-podrinjski	4	0	0	4
2	Srednjobosanski	10	0	0	10
7	Hercegovačko-neretvanski	12	0	1	13
9	Zapadno-hercegovački	7	0	0	7
3	Sarajevo	7	0	1	8
10	Kanton 10	12	10	1	23
UKUPNO		89	11	5	105

Prema nadmorskoj visini lovišta se dijele na dolinska (nizijska), brdska i planinska.

Tabela 30: Zastupljenost lovišta prema nadmorskoj visini u FBiH

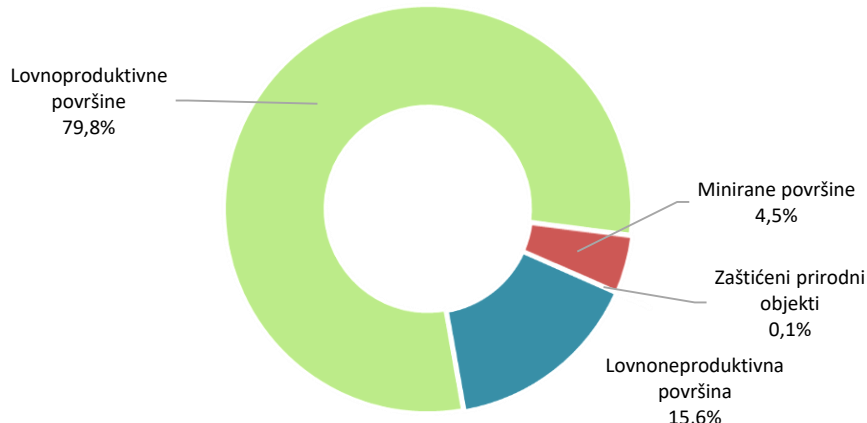
Kategorija	Površina (ha)	%
Nizijska (< 400 m.n.v.)	650.489	24,6
Brdska (400-1000 m.n.v.)	1.250.489	47,3
Planinska (>1000 m.n.v.)	743.448	28,1
UKUPNO	2.644.426	100

Lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od 2.644.426 ha.

Površine u lovištima mogu biti lovnoproduktivne i lovno-neproduktivne.

Ukupna lovnoneproduktivna površina lovišta u Federaciji BiH iznosi 431.886 ha, što znači da lovnoproduktivne površine u Federaciji BiH danas obuhvataju 2.212.540 ha. Uz umanjenje ovih površina za površinu pod minskim poljima od 124.542 ha, površinu zaštićenih objekata prirode ili njihovih dijelova od 3.100 ha u kojima je lov zabranjen, dobijamo da lovne površine u Federaciji BiH danas obuhvataju oko 2.084.898 ha.

Površina lovišta po kategorijama produktivnosti
(ha)

Posebna lovišta

Lovišta koja se prostiru na površinama šuma sa posebnom namjenom (naučnog, kulturnog, vjerskog, historijskog i dr. značaja) kao i na površinama koje predstavljaju izuzetno pogodna staništa rijetkih, prorijeđenih i vrijednih vrsta divljači, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, može proglasiti posebnim lovištem uz predhodno pribavljeno mišljenje Vlade kantona na kojem se nalazi lovište.

Temelji savremenijem lovnom gospodarenju postavljeni su 1893. godine od strane Austro-Ugarske vlasti donošenjem Zakona o lovstvu i osnivanjem tadašnjih šest Zaštitnih područja za divljač. Ponavljano osnivanje posebnih lovišta kroz istoriju ukazuje na činjenicu da su odgovarajuće institucije sistema umjele da prepoznaju značaj i važnost ovakvih lovišta u očuvanju prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine, a na kraju i očuvanje divljači.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 60. sjednici održanoj u Sarajevu, dana 11.09.2012. godine donijela je Odluku o osnivanju posebnih lovišta na teritoriji Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 80/12). Ovom odlukom na teritoriji Federacije Bosne osnovana su sljedeća posebna lovišta: Igman-Bjelašnica, Hrbaljine-Kujača, Plješevica, Konjuh i Hutovo Blato.

U skladu sa članom 6. pomenute odluke Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva zaključilo je ugovore o predaji posebnih lovišta na korištenje sa korisnicima određenim članom 5. predmetne odluke.

Tabela 31: Korisnici posebnih lovišta u Federaciji BiH

Br.	Posebno lovište	Korisnik posebnog lovišta
1	Igman – Bjelašnica	KJP „Sarajevo šume“ d.o.o. Sarajevo
2	Hrbaljine-Kujača	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o Kupres
3	Plješevica	ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bos. Krupa
4	Konjuh	JP „Šume Tuzlanskog kantona“ dd Kladanj
5	Hutovo Blato	JP „Park prirode Hutovo Blato“ d.o.o. Čapljina

Sportsko-privredna lovišta

Sportsko-privredna lovišta ustanovljava kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Vlada kantona, na prijedlog resornog kantonalnog ministarstva donosi odluku o dodjeli sportsko-privrednih lovišta u zakup najpovoljnijem ponuđaču koji ispunjava kriterije utvrđene u javnom pozivu.

Lovišta na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine, shodno članu 31. Zakona o lovstvu ustanovljena su u svim kantonima.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 89 sportsko-privrednih lovišta.

Dodjela sportsko-privrednih lovišta na korištenje u skladu sa čl. 37. i 37a. izvršena je u devet kantona. U Hercegovačko-neretvanskom kantonu na korištenje je dodijeljeno sedam lovišta, a pet lovišta još uvijek nije dodijeljeno na korištenje.

Privredna lovišta

Privredna lovišta ustanovljava kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Privredno lovište dodjeljuje se na korištenje u skladu sa Zakonom o lovstvu i Zakonom o koncesijama. Pravo učešća na javnom pozivu za dodjelu privrednog lovišta na koncesiju imaju pravna lica registrovana za bavljenje lovstvom, šumskoprivredna društva i lovačka udruženja.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 11 (jedanaest) privrednih lovišta, od toga 10 (deset) privrednih lovišta na području Kantona 10 i jedno privredno lovište na području Zeničko-dobojskog kantona.

Dodjela privrednih lovišta na korištenje u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu nije izvršena ni u jednom kantonu.

Privredno lovište „Kamenica“ koje se nalazi na području Zeničko-dobojskog kantona u lovnoj 2022/2023. godini dodijeljeno je putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog postupka, što je u suprotnosti sa odredbama Zakona o lovstvu.

Privredna lovišta koja se nalaze na području Kantona 10 u lovnoj 2022/2023. dodijeljena su putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog postupka, što je u suprotnosti odredbama Zakona o lovstvu.

Gospodarenje lovištem

Lovištem se gazduje na osnovu lovnoprivredne osnove. Za svako lovište donosi se lovnoprivredna osnova.

Za posebna lovišta izrađene su lovnoprivredne osnove.

Posebim lovištem „Hutovo Blato“ korisnik lovišta JP „Park prirode Hutovo Blato“ Čapljina ne gazduje u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu, odnosno ne izrađuje godišnji plan gospodarenja lovištem.

U Srednjobosanskom kantonu lovnoprivredne osnove za sportsko-privredna lovišta „Vitez“ i „Donji Vakuf“ su u proceduri izrade i donošenja, a za sva ostala lovišta izrađene su lovnoprivredne osnove.

Korisnici lovišta izrađuju godišnji plan gospodarenja lovištem za period od 01. aprila tekuće do 31. marta naredne godine (lovna godina) za koje nadležno ministarstvo izdaje saglasnost.

Za privredna lovišta nisu izrađene lovnoprivredne osnove. Privredna lovišta, kao što je naprijed navedeno, nisu dodijeljena u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu,

odnosno nemaju zakonskog korisnika koji je dužan izraditi lovnoprivrednu osnovu na period od najmane 10 godina.

Privrednim lovištima se gazduje na osnovu privremenog godišnjeg plana, što je u suprotnosti sa odredbama Zakona o lovstvu.

Kada je upitanju gospodarenje lovištem, primijećeno je da:

- je zaštita, uzgoj i korištenje divljači i lovišta kao stalna obaveza korisnika lovišta, prilično neujednačena, tako da ima korisnika koji su postigli zavidne rezultate, do onih koji su u ovom značajnom poslu uradili veoma malo;
- korisnici lovišta na teritoriji Federacije BiH ne gazduju mrkim medvjedom u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu i Rješenjem federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva o ustanovljenju uzgojnih područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 38/22), odnosno ne donose plan gospodarenja mrkim medvjedom za uzgojno područje;
- gospodarenje mrkim medvjedom, divokožom i drugim vrstama divljači koje su Crvenom listom proglašene ugroženom vrstom potrebno je planirati na nivou Federacije BiH.

Divljač

Divljač je državno vlasništvo i dobro od općeg interesa koje uživa posebnu brigu i zaštitu. Stanje populacije divljači u Federaciji BiH nije zadovoljavajuće.

Federacija Bosne i Hercegovine, na relativno malom prostoru, ima povoljne ekološke uslove za opstanak i uzgajanje različitih vrsta divljači. Ovi uslovi, u odnosu na uslove u drugim evropskim zemljama, tokom istorije nisu značajnije izmijenjeni negativnim djelovanjem čovjeka. Primjer za to je svakako opstanak populacija velikih karnivora (medvjeda i vuka), kao i brojnih drugih autohtonih vrsta kao što su veliki tetrijeb, lještarka, jarebica kamenjarka, divokoza, itd.

Podatke o brojnom stanju, planiranom i izvršenom korištenju divljači u FBiH dostavili su korisnici lovišta i nadležna kantonalna ministarstva. Upoređivanjem ovih podataka sa podacima iz lovnoprivrednih osnova uočene su bitne razlike u prikazanim privrednim kapacitetima lovišta, kao i prikazanom brojnom stanju divljači.

Tabela 32: Brojno stanje divljači u Federaciji BiH u lovnoj godini 2022/2023

Vrsta divljači	Kapacitet lovišta	Proljetno brojno stanje	Plan korištenja divljači za lovnu 2022/2023. godinu		
			Planirano	Izvršeno	
Diakava divljač (sisari)	Medvjed	827	739	0	0
	Divokoza	1.658	673	0	0
	Srna	28.808	24.219	2.602	1.717
	Jelen obični		2	0	0
	Jelen lopatar	630	15	0	0
	Muflon	37	10	0	0
	Divlja svinja	12.836	9.514	4.290	3.306
	Vuk		643	135	23
	Lisica		8.069	4.003	2.271
	Šakal		292	126	157
	Ris		8	0	0
	Zec	41.591	23.850	5.730	2.346

	Divlja mačka		1.180	379	182
	Kuna zlatica		845	295	137
	Kuna bjelica		4.920	1.857	595
	Jazavac		1.346	282	129
	Dabar		224	0	0
	Vidra		60	0	0
	Pernata divljač	Veliki Tetrijeb	1.412	941	44
Lještarka			658	88	21
Fazan		23.847	13.155	8.850	3.441
Jarebica poljska			3.860	1810	670
Jarebica kamenjarka			3.622	1.576	658
Šumska šljuka			8.795	2.360	1.152
Prepelica			21.238	6.635	4.359

U gornjoj tabeli nedostaju podaci o divljači za 5 (pet) sportsko-privrednih lovišta iz Hercegovačko-neretvanskog kantona, koja nisu dodijeljena na korištenje.

Prihod od lovišta

Ukupan prihod od korištenja sportsko-privrednih lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine uplaćuje se u budžet općina, kantona i Federacije BiH u odnosu 20:60:20 i za lovnu 2022/2023 godinu iznosio je: **264.503.00 KM**.

Tabela 33: Prihodi od zakupa lovišta

Prihod od zakupa sportsko-privrednih lovišta u lovnoj 2022/2023. godini

Vrsta budžeta	KM
Budžet FBiH	52.900,60
Budžet kantona	158.701,80
Budžet općina	52.900,60
Ukupno:	264.503,00

Uzgojna područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine

Krajem 2008. godine, u skladu sa Zakonom o lovstvu, Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donio je Rješenje o ustanovljenju uzgojnih područja za medvjeda br. 07-02-128-4/08 („Službene novine Federacije BiH“, broj: 63/08).

Međutim, ni nakon petnaest godina, implementacija predmetnog Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja za medvjeda nije zaživjela, odnosno do sada u Federaciji Bosne i Hercegovine od strane korisnika lovišta nije urađen plan gospodarenja mrkim medvjedom za uzgojno područje.

Problem, koji se od strane nadležnih kantonalnih ministarstava i korisnika lovišta najčešće isticao je što su uzgojna područja za mrkog medvjeda obuhvatala dva i više kantona.

Iz pomenutih razloga pristupilo se izradi novog Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine uz prethodne konsultacije sa nadležnim kantonalnim ministarstvima.

Novim rješenjem u odnosu na ranije rješenje, propisuje se gospodarenje mrkim medvjedom na području jednog kantona.

Donošenje novog Rješenja o ustanovljenju uzgojnih područja i izrada planova gospodarenja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine doprinijet će lakšem i efikasnijem gospodarenju mrkim medvjedom, a sve u cilju zaštite divljači i unaprjeđenja lovstva.

Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva imenovalo je Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Zadatak Interventnog tima je da se bavi urgentnim situacijama u cilju humane brige i dobiti velikih zvijeri (mrki medvjed, vuk i ris), kao i bržeg izvršavanja obaveza u slučaju potrebe za hitnim intervencijama.

Interventni tim svoje aktivnosti provodi u skladu sa Protokolom za postupanje članova interventnog tima (u daljem tekstu: Protokol), rješenjem Federalnog ministarstva okoliša i turizma donesenim u skladu sa članom 112. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj: 66/13) i zadacima iz planova gospodarenja zaštićenim vrstama divljači u Federaciji BiH, a naročito pri: pojavi problematičnih velikih zvijeri opasnih po život ljudi, kada nastupi neuobičajeno velika šteta na imovini, javnom dobru, dobru od općeg interesa ili domaćim životinjama, pojavi stradanja u prometu, kao i u slučaju sumnje da je zaštićena divljač ugrožena u mjeri da ne može samostalno opstati.

Lovački savezi

Lovački savezi u Federaciji BiH su samostalne organizacije u koje su dobrovoljno učlanjeni korisnici lovišta i druge organizacije i udruženja zainteresovani za razvoj lovstva i na koje se primjenjuju sve odredbe zakona koje su inače propisane za udruženja.

Na području Federaciji Bosne i Hercegovine postoje tri lovačka saveza i to:

1. Savez lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini
2. Lovački savez Herceg-Bosne
3. Savez lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Prijedlog mjera za unaprjeđenje stanja u oblasti lovstva:

- Izrada novog Zakona o lovstvu.
- Izrada plana gospodarenja mrkim medvjedom na teritoriji Federacije BiH (utvrditi gospodarski kapacitet i stvarno brojno stanje).
- Dovršiti postupak ustanovljenja lovišta u FBiH.
- Izvršiti dodjelu lovišta u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu FBiH.
- U Budžetu Federacije BiH obezbijediti sredstva za provođenje savremenog lovnog gospodarenja.
- Uskladiti poslovanje korisnika lovišta prema odredbama Zakona o lovstvu (stručna i lovočuvarska služba, dozvole itd.).
- Inicirati postupak revizije „Crvene liste“.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je u okviru uspostave Informacionog sistema šumarstva FBiH započelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo.

XIV. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA

Razvoj Informatičnog sistema šumarstva u FBiH (ISS)

Uspostava Informatičnog sistema šumarstva u FBiH (ISS) je strateška aktivnost koja je kao mjera predviđena sljedećim dokumentima:

1. Strategija razvoja FBiH 2021.-2027. - Mjera 3.1.6. Osigurati održivo upravljanje šumama i divljači, gdje je jedan od indikatora realizacije Strategije stepen razvijenosti ISS (broj razvijenih modula)
2. Trogodišnji i godišnji plan rada FMPVŠ za period od 2023.-2025. godine
3. Plan komunikacije FMPVŠ-a za 2023. godinu sa Komunikacijskim akcionim planom – U okviru komunikacijskog akcionog plana FMPVŠ za 2023. godinu u poglavlju E. Multimedija predviđena je kontinuirana aktivnost 3E. Ažuriranje Šumarskog informacijskog sistema u okviru web stranice FMPVŠ za interesne skupine i korisnike ISS na području šumarstva u cilju osiguranja uvida u relevantne podatke u poslovnim procesima u šumarstvu, a za koje su sredstva osigurana u Budžetu FMPVŠ.
4. Ažurirani Plan integriteta FMPVŠ-a (februar 2023. godine) U poglavlju Rezime Analize propisa u oblasti šumarstva i lovstva analizirani su strateški i operativni ciljevi i mjere u cilju postizanja održivog gospodarenja šumama i divljači među kojima je i nastavak razvoja i implementacija Informatičnog sistema šumarstva FBiH, čime se, između ostaloga, značajno može utjecati na otkrivanje i sprečavanje koruptivnih radnji i povećanje stepena transparentnosti u poslovnim procesima u šumarstvu i lovstvu.

U cilju normativnog regulisanja uspostave i razvoja Informatičnog sistema šumarstva, Valda FBiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju Informatičnog sistema šumarstva u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 69/18).

Dosadašnjim aktivnostima na izgradnji ISS-a FBiH postignuto je sljedeće:

- Uspostavljeni su standardi za ISS
- Osigurani su serverski kapaciteti za instalaciju baze podataka i uspostavu web komunikacije u Data centru FMPVŠ „Butmir“
- Programiran model Centralne baze podataka (CBP) s modulima: Sistem, Terminologija, Šifarnici, Korisnički interfejs
- Izrađena je aplikacija „Putevi“ za unos i analizu stanja šumskih kamionskih puteva u okviru izrade Master plana šumske transportne infrastrukture i uneseni podaci u ISS prikupljeni od šumskoprivrednih preduzeća
- Izrađen je modul Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma ISS-a koji će osigurati jednoobraznost podataka iz šumskoprivrednih osnova i prvi put uopće okupiti podatke o stanju šuma za područje FBiH.
- Izrađena je web forma za unos podataka o izvršenju sječa
- U CBP ISS-a uneseni su podaci o stanju šuma iz važećih šumskoprivrednih osnova (26 ŠGO)

Federalna uprava poduzima mjere za dalji nastavak razvoja ISS-a, koji je u svim strateškim i planskim dokumentima naveden kao strateški cilj, ali zbog proceduralnih razloga i neodobravanja finansijskih sredstava, realizacija planiranih aktivnosti od 2022. godine do dana sačinjavanja ove Informacije nije omogućena.

XV. SAŽETAK

Zakonodavni okvir

- Šumarstvo

Oblast šumarstva se reguliše Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Vlada FBiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta Zakona o šumama izrađenog od strane FMPVŠ, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog Zakona o šumama, koji i pored više urgencija upućenih od strane Vlade FBiH nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta FBiH.

Premijer FBiH je svojim dopisom broj: 03-02-531-8/2023 od 09.06.2023. godine obavijestio Predstavnički dom i Dom naroda Parlamenta FBiH da iz parlamentarne procedure povlači sve zakone, pa i Prijedlog Zakona o šumama.

Trenutno je u proceduri izrada Prednacrta zakona o šumama.

- Sjeme i sadni materijal

Proizvodnja reproduccionog materijala šumskog i ukrasnog drveća i grmlja u FBiH značajna je privredna djelatnost. Trenutno su njihova proizvodnja, dorada, promet, uvoz i upotreba uređeni Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja ("Službene novine FBiH". br. 71/05 i 8/10). Međutim, u toku implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti što stvara probleme kako samim registrovanim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Takođe, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast.

Vlada FBiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reproduccionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Nacrt Zakona o reproduccionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja razmatran je i usvojen na 10. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta FBiH održanoj 29.1.2020. godine. I pored više urgencija upućenih od strane Vlade Federacije BiH, isti nije razmatran na Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.

Premijer FBiH je svojim dopisom broj: 03-02-531-8/2023 od 09.06.2023. godine obavijestio Predstavnički dom i Dom naroda Parlamenta FBiH da iz parlamentarne procedure povlači sve zakone, pa i Nacrt zakona o reproduccionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Trenutno je u proceduri izrada Prednacrta zakona o reproduccionom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

- Lovstvo

Zakon o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/06, 8/10 i 81/14) je objavljen 01.02.2006. godine i stupio je na snagu 09.02.2006. godine. Njegova implementacija i nakon sedamnaest godina još uvijek nije u potpunosti izvršena.

Ovaj Zakon je mijenjan i dopunjavan u 2010. i 2014. godini, u njegovoj primjeni i dalje su prisutne znatne poteškoće, što je i osnovni razlog da se pristupilo izradi novog Zakona o lovstvu.

Implementacija važećeg Zakona o lovstvu nije izvršena u dijelu koji se odnosi na dodjelu lovišta na korištenje.

Lovstvo u smislu ovog Zakona, predstavlja javnu djelatnost.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je od dana stupanja na snagu ovog Zakona donijelo dvadeset (20) provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu.

Međunarodne Konvencije koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači su brojne, a BiH je do sada prihvatila i potpisala neke najznačajnije, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti.

Opći podaci o šumarstvu

Površina šuma

FBiH raspolaže sa šumama u državnom vlasništvu na površini od 1.253.951,8 ha. Od toga visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 493.345,6 ha, što je oko 40%, visokih degradiranih šuma 13.639,8 ha ili 1%, šumskih zasada-kultura 61.467,2 ha ili oko 5%, izdanačkih šuma 271.168,5 ili 22%, obrasle neproduktivne površine 46.866,2 ha ili 4% (u 2022. 21.751,8 ha !?), produktivnih goleti pogodnih za pošumljavanje 121.781,9 (u 2022. 165.041,3 ha!?) što je 10%. Treba istaći da je ukupna minirana površina značajna i iznosi 124.300,8 ha, što je oko 10% površine šuma i šumskih zemljišta. U FBiH je 15.297,9 ha ili oko 1% bespravno zauzetih površina/uzurpacija šuma i šumskih zemljišta.

Drvena zaliha

Ukupna drvena zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu FBiH iznosi 180.965.738 m³, zaliha kod četinarara je 77.226.414 m³ što je oko 43%, a kod lišćara 103.739.324 m³ ili 57%. Prosječna zaliha svih šuma zajedno iznosi 203,4 m³/ha, kod visokih šuma 276,1 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 85,5 m³/ha. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 87%, a izdanačke 13%.

Zapreminski prirast

Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.345.029 m³, od toga na četinare otpada 1.958.751 m³, što je oko 45%, a na lišćare 2.386.278 m³ ili 55%. Od ukupne količine prirasta na visoke šume otpada 82%, a na izdanačke 18%. U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 6,2 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 2,9 m³/ha. Prosječni godišnji prirast svih šuma zajedno iznosi 4,9 m³/ha.

Sječivi etat

Ukupni sječivi etat za sve šume zajedno je 2.908.001 m³ (krupno drvo), od toga na četinare otpada 1.395.382 m³ što je 48%, a na lišćare 1.512.619 m³ ili oko 52%. Sječivi etat se uglavnom realizira u visokim šumama koji iznosi 2.697.014 m³, što je oko 93% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 210.987 m³, što je 7%. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata vidljivo je da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.437.028 m³ što je 66,9% od prirasta. Mada je sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta, u odnosu na prethodni period zabilježeno je izvjesno smanjenje drvene zalihe, kao i smanjenje prirasta po vrstama drveća i ukupno.

Realizacija plana sječa

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan uticaj na kvalitet i stanje šumskog fonda. Da bi se utvrdilo trenutno stanje radi preduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije ŠPO-a za sva ŠPP u FBiH. Analiza je rađena za nivo kategorije šuma sa jasnim pokazateljima koji upućuju na to da je bilo određenih prekoračenja etata u pojedinim kategorijama šuma, a mala realizacija u drugim. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokoh šuma koje su boljeg kvaliteta, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su uglavnom aktivnosti koncentrisane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u posljednje vrijeme postala uobičajena praksa. Potrebno je napomenuti da je

konstantna pojava i to u velikom obimu, prisustvo neplanskih i nelegalnih sječa u svim kantonima. Veliki broj bespravno zauzetih površina uzurpacija šuma i šumskih zemljišta je pojava koja je značajno prisutna u svim kantonima (osim u ZHK). Kada se radi o ŠPP koja nemaju osnovnog plana gospodarenja, odnosno nemaju važeću šumskoprivrednu osnovu, preduzeća šumarstva ne bi smjela planirati ni provoditi sječe i drugih procesa u gospodarenju šumama. Nažalost, u mnogim kantonima je to uobičajena praksa. U posljednje vrijeme preduzeća šumarstva prilikom izrade novih ŠPO za ŠPP ne postupa po Odluci Vlade FBiH o izradi, sadržaju i primjeni šumskoprivrednih osnova - Prečišćeni tekst („Službene novine FBiH”, br. 41/21 i 46/21), jer ih ne dostavljaju FMPVŠ radi donošenja saglasnosti za njihovu primjenu. U toku 2024. godine ovaj trend je prekinut iz SBK koji je dostavio dvije nove osnove na pregled i davanje suglasnosti, i to za ŠPP Srednjevrbasko i ŠPP Gornjevrbasko.

Proizvodnja i plasman šumskih drvnih sortimenata Izvršenje sječa

Za 2023. godinu po šumskoprivrednim osnovama utvrđen je dozvoljeni sječivi etat u iznosu od 2.736.535 m³ (bez HNK), dok je plan proizvodnje u ukupnom iznosu od 2.522.307 m³ (ili ca 92% od dozvoljenog etata) ostvaren sa 88% ili za oko 311.000 m³ drvene mase manje nego što je planirano. Ukupno je posječeno 2.210.753 m³ drvene mase, od čega je 1.224.308 m³ drveta četinara i 986.445 m³ drveta lišćara.

Za 2024. godinu planirana je proizvodnja od 2.497.855 m³ bruto drvene mase, od čega četinara 1.291.573 m³ i lišćara u iznosu od 1.206.282 m³.

Nije poznata ukupna količina ilegalno posječene drvene mase u FBiH i nije poznato koliko uspješno preduzeća i ostale institucije preduzimaju aktivnosti na smanjenju ilegalnih aktivnosti u šumarstvu.

Prema preliminarnim podacima iz II. Državne inventure šuma (prema Metodici II.DIŠ na osnovu premjera svježih registrovanih i neregistrovanih panjeva), oko 21% posječenog drveta nije registrovano, odnosno ima karakter nelegalnih sječa.

Od ukupnog iznosa obima sječa oko 82% registrovanih sječa i 77% neregistrovanih sječa su realizovane **u visokim** šumama.

Posljedica ekonomske krize i sve većeg iseljavanja stanovništva, pred preduzeća postavlja izazov angažovanja dovoljnog broja proizvodne radne snage.

Proizvodnja ŠDS

Za 2023. godinu **planirana** je proizvodnja 2.097.197 m³ neto drvene mase, od čega četinara 1.056.602 m³ i lišćara u iznosu od 1.040.595 m³.

U Federaciji BiH je u 2023. godini proizvedeno ukupno 1.803.552 m³ neto drvnih sortimenata, odnosno plan proizvodnje je realizovan sa 86%.

Proizvedeno je ukupno 997.444 m³ drvnih sortimenata **četinara** (plan proizvodnje realizovan je sa oko 94%).

Plan proizvodnje drvnih sortimenata **lišćara** ostvaren je sa oko 86%, odnosno proizvedeno je ukupno 806.108 m³.

Za 2024. godinu **planirana je proizvodnja** od 2.067.430 m³ neto drvene mase, od čega četinara 1.042.600 m³ i lišćara u iznosu od 1.024.830 m³.

Za sve kategorije šuma osim za visoke šume upitna je rentabilnost gospodarenja. Izražena potražnja tržišta za ŠDS-ima utiče na orijentaciju ŠPD-a na prihode od ŠDS-a i korištenje šumskih potencijala prema tim zahtjevima.

ŠDS se uglavnom plasiraju na domaće tržište.

Drvena industrija kao izvozna privredna grana kontinuirano bilježi rast plasmana finalnih proizvoda na domaćem i stranom tržištu. Strateško opredjeljenje drvne industrije je postići što viši nivo finalizacije i što veći izvoz finalnih proizvoda od drveta.

Za dugoročnu održivost šumskih ekosistema potrebno je koristiti ukupne proizvodne potencijale šuma i razvijati korištenje ostalih funkcija šume, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata u cilju povećavanja dodatne vrijednosti proizvoda šuma.

Šumska transportna infrastruktura

Podatke o izgradnji i rekonstrukciji šumskih kamionskih puteva korisnici šuma dostavljaju na osnovu planova investicionih ulaganja iz ŠPO-a i godišnjih planova gospodarenja.

Iz nekih područja ovi izvještaji nisu potpuni, pa su rezultati analize u ovoj Informaciji tačni u onolikoj mjeri koliko su tačni i potpuni dostavljeni podaci.

Planovi izgradnje ŠKP-a se već duži niz godina godina realizuju u manjem obimu od planiranog.

Planirani ukupni obim izgradnje šumskih puteva u FBiH u 2023. godini iznosio je 92,4 km u vrijednosti od 6,7 miliona KM. Izgrađeno je 25,7 km (27,8% od planiranih), a vrijednost izvedenih radova na izgradnji šumskih puteva je 1,3 miliona KM (19,5% od planiranih sredstava).

Planirani ukupni obim rekonstrukcije šumskih puteva u FBiH u 2023. godini iznosio je 483,9 km i planirani iznos troškova 3,8 miliona KM. Rekonstrukcija je provedena na dužini od 358,8 km ŠKP (74,1% od planiranih) za što je utrošeno 2,5 miliona KM (65,1% sredstava od predviđenih planom).

Prema podacima koji su dostavljeni iz ŠPD-ova ukupna dužina puteva koji otvaraju šume u FBiH u 2023. godini iznosi 10.817,0 km što predstavlja prosječnu otvorenost od 10,7 m/ha. U 2022. godini prikupljeni su podaci o ukupnoj dužini ŠKP u FBiH u dužini od 11.892,3 km (izračunata otvorenost je bila 11,7 m/ha), odnosno za 1.075,30 km više nego u 2023. godini! Iz navedenog se zaključuje da je u nekim ŠPD-ovima vjerovatno primijenjen neki drugi metod evidentiranja ŠKP (revidirane evidencije), koji pri dostavi podataka za ovu Informaciju nije obrazložen.

Prosječna otvorenost visokih šuma iznosi 14,3 m/ha (po podacima iz 2022. godine 16,1 m/ha), dok je otvorenost ostalih kategorija šuma manja i kreće se od 8,5 m/ha do 11,2 m/ha.

U FBiH još uvijek nije propisano jedinstveno službeno uputstvo ni pravilnik o načinu utvrđivanja otvorenosti šuma, korisnici šuma primjenjuju različite metode utvrđivanja podataka o ŠKP i formule za izračun otvorenosti šuma i šumskih zemljišta, pa podatke o otvorenosti treba uzeti sa velikom rezervom.

Pri izradi Master plana ŠTI provedena je svobuhvatna analiza iz prikupljene raspoložive relevantne dokumentacije, provedena GIS analiza i utvrđeno stanje otvorenosti svih kategorija šuma. Pri obračunu su u obzir uzete samo dionice puteva koji prolaze kroz šumu.

Ovako je utvrđeno da ukupna otvorenost šuma i šumskih zemljišta po geološko-pedološkim cjelinama iznosi 7,83 m/ha.

Utvrđen je i nivo otvorenosti šuma i šumskih zemljišta po svim kategorijama šuma (za visoke šume 9,65 m/ha, za šumske kulture 11,05 m/ha, a za izdanačke šume 5,95 m/ha), a za svako ŠPO je na osnovu multikriterijske analize izrađena karta prioriteta otvaranja.

Za racionalno gospodarenje svim kategorijama šuma u FBiH koje imaju proizvodni karakter, otvorenost šuma se mora značajno povećati.

Planiranje, projektovanje, gradnju i održavanje šumske transportne infrastrukture potrebno je urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, te osigurati adekvatno i dugoročno finansiranje u cilju dostizanja optimalnog nivoa otvorenosti šuma izradom i realizacijom dugoročnih planova otvaranja.

Master plan šumske transportne infrastrukture u FBiH daje informacije o aktuelnom stanju i kvalitetnu osnovu za buduće strateško, taktičko i operativno planiranje, izgradnju, rekonstrukciju i održavanje šumske transportne infrastrukture.

Šumsko-uzgojni radovi

Šumsko-uzgojni radovi kao jedan od segmenata biološke obnove šuma obuhvataju: pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definisani važećom šumskoprivrednom osnovom, se finansiraju iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šume. Šumsko-uzgojni radovi u većem obimu od onog definisanog šumskoprivrednom osnovom se finansiraju iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih budžeta prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definisanih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

Važno je napomenuti da su šumsko-uzgojni radovi u državnim šumama u periodu do 2009. godine finansirani, prije svega, iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su po tada važećem Zakonu o šumama izdvajana u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Takođe, u tom periodu biološka obnova šuma je finansirana i sredstvima koja su se na osnovu člana 60. tada važećeg Zakona o šumama (sredstva za proširenu biološku reprodukciju šuma i dr.) izdvajala i uplaćivala u Budžet FBiH (20%) i budžete kantona (80%). Nažalost, veliki dio ovih sredstava iz Proračuna FBiH je u navedenom periodu trošen nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nenamjenski. Nakon toga šumsko-uzgojni radovi su se u periodu od 2009.–2011. godine finansirala i iz sredstava koja su se u tom periodu izdvajala u skladu sa članom 46. Uredbe o šumama („Službene novine FBiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se u omjeru 20:80 uplaćivala na poseban račun Budžeta FBiH (priliv ovih sredstava je bio vrlo slab, a i sredstva prikupljena u navedenom periodu nisu nikako trošena) i na posebne račune budžeta kantona (iznos prikupljenih i utrošenih sredstava nepoznat).

U 2023. godini šumsko-uzgojni radovi su kao i ranijih godina najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma, a koje su u suštini i glavne vrste šumsko-uzgojnih radova. Realizacija plana prethodno navedenih šumsko-uzgojnih radova za 2023. godinu se nalazi u intervalu od 37% do 52% i isti je približan onom u 2022. godini (35% - 57%), ali znatno lošiji u odnosu na početak posmatranog perioda tj. 2019. godinu (55 % - 60 %). Kod planiranog ukupnog godišnjeg obima šumsko-uzgojnih radova evidentno je njegovo smanjenje na kraju petogodišnjeg perioda u odnosu na njegov početak (2019. – 13.167 ha; 2021. - 14.198 ha; 2023. – 12.543 ha). Prethodno navedeno smanjenje planiranog ukupnog godišnjeg obima šumsko-uzgojnih radova u periodu 2019. – 2023. (čiji je trend nažalost nastavljen i planom za 2024. godinu – 10.178 ha) je veoma negativan pokazatelj, a posebno ako se u obzir uzme stepen realizacije desetogodišnjeg plana iz važećih šumsko-privrednih osnova (od trideset

važecih ŠPO–a samo se kod manjeg broja njih izvršava plan) kao i kontinuirano smanjenje procenta izvršenja planiranog u periodu do 2021. godine. Sve prethodno navedeno predstavlja jedan od glavnih uzroka da u periodu 2013.-2022. sa jedne strane imamo kontinuirano smanjenje površina pod novim zasadima/kulturama, a sa druge strane u periodu od 2013.–2023. kontinuirano povećanja površina pod izdanačkim šumama, a što je u konačnici za rezultat imalo određeno smanjenje površina pod visokim šumama sa prirodnom obnovom u periodu od 2018. – 2022.! Kada svemu prethodnom dodamo i činjenicu da je u toku navedenog višegodišnjeg perioda (od 2013. – 2023.) procenat realizacija planiranog godišnjeg obima sječa u većini godina bio oko 95 % (u nekoliko godina čak i preko planiranog) onda se nameće zaključak da se dobar dio onoga što se prilikom gospodarenja treba vratiti šumi, nažalost, kontinuirano ne vraća istoj, a što je u direktnoj suprotnosti sa principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem.

Uvažavajući sve negativne efekte ranije svjetske ekonomske krize kao i niz otežavajućih okolnosti poslovanja u cijelom poslijeratnom periodu, ipak se mora konstatovati da je ovakav trend ulaganja u šumsko-uzgojne radove kao osnovni segment biološke obnove državnih šuma neprihvatljiv, te je stoga i u narednom periodu (do donošenja zakonskog rješenja na nivou FBiH) nužno insistirati da kantonalna šumsko-privredna društva/preduzeća izvršavajući planirano šumsko-privrednim osnovama uvećavaju iznose sredstava za šumsko-uzgojne radove, kao i da se sredstva namjenski prikupljena u budžete kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu (u 2023. godini je u budžetima kantona USK, PK, TK, ZDK, BPK, SBK, KS i K10 prikupljeno ukupno 7.330.126,74 KM od čega je u šumsko-uzgojne radove utrošeno minornih 3% i to samo u TK - 173.900,00 KM i u SBK - 45.000,00 KM!).

Sjemenarstvo i rasadničarstvo

Važećim Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine FBiH“ broj 71/05 i 08/10) regulisane su oblasti sjemenarstva i rasadničarstva u FBiH. Za proizvodnju (sakupljanje) sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja je registrovano pet pravnih lica, dok su za doradu registrovana dva pravna lica. Ukupan broj registrovanih sjemenskih objekata za proizvodnju/sakupljanje sjemena na području FBiH je 104. Za kontrolu kvalitete sjemena je registrovano samo jedno pravno lice koje svojim kapacitetima uspijeva zadovoljiti sve potrebe registrovanih proizvođača. Proizvodnjom sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja se bavi 8 (osam) uredno registrovanih pravnih lica, dok je za stručni pregled proizvodnje sjemena i sadnog materijala kao i za kontrolu kvaliteta sadnog materijala takođe ovlašteno samo jedno pravno lice, koje svojim kapacitetima uspijeva odgovoriti na zahtjeve svih proizvođača. Za uvoz sjemena i sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja registrovano je devet pravnih lica.

U 2023. godini je došlo do naglog pada proizvodnje sjemena u odnosu na 2022. godinu što je ponovo najvjerojatnije posljedica lošeg uroda sjemena kod pojedinih vrsta šumskog drveća. Uvidom u ranije desetogodišnje podatke dolazimo do zaključka da je proizvodnja u prošloj godini najmanja u zadnjih deset godina. Međutim, prodaja sjemena je znatno porasla u prošloj godini i najveća je u zadnjih deset godina. Kao i ranijih godina ni u prošloj godini nije bilo uništavanja sjemena.

Dostavljeni podaci za sadni materijal dostavljeni za prošlu godinu ukazuju na to da je došlo do određenog povećanja proizvodnje šumskog sadnog materijala u odnosu na 2022. godinu. Međutim, uzimajući u obzir činjenicu da od 2021. godine imamo nešto objektivnije godišnje izvještavanje od strane pojedinih proizvođača smatramo da je proizvodnja u 2023. godini i pored određenog povećanja ostala ispod nivoa svih godišnjih proizvodnji u periodu do 2021. godine. Kod prodaje sadnog materijala imamo određeno pogoršanje situacije, jer je u 2023. godini došlo do pada prodaje u odnosu na 2022. godinu.

Ono što se može smatrati izrazito pozitivnim je to da je u 2023. godini zabilježeno znatno smanjenje količine uništenog sadnog materijala u odnosu na 2022. godinu.

Kod prošlogodišnjeg odnosa između proizvedenog, prodatog i uništenog sadnog materijala šumskog drveća i grmlja sa jedne strane i proizvedenog, prodatog i uništenog sadnog materijala hortikulturnog drveća i grmlja sa druge strane (kao i odnos između pojedinih vrsta drveća i grmlja), evidentno je da se neznatno razlikuje od onoga u ranijim godinama (izuzev prodaje i uništavanja sadnog materijala četinara u odnosu na lišćare). Tako imamo da je oko 96% od ukupno proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procenat oko 88% (2022 - 90%) u odnosu na hortikulturni sadni materijal što je smanjenje za oko 2% šumskog sadnog materijala. Od ukupne količine uništenog sadnog materijala, sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja je preko 98% (2022. – 99%). Od svih šumskih vrsta drveća oko 94% proizvedenog sadnog materijala u prošloj godini je sadni materijal četinara, dok je kod prodaje taj procenat znatno manji i iznosi oko 88% (2022. – 97%) u odnosu na lišćare. Kod uništavanja sadnog materijala šumskih vrsta drveća odnos između četinara i lišćara je 99:1. Iz navedenog odnosa kao i iz svega prethodno navedenog se zaključuje da se i dalje ignorira preporuka Federalnog ministarstva/Federalne uprave za šumarstvo da se kontinuirano poboljšava procentualni udio lišćara.

Integralna zaštita šuma

Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih aktivnosti - šumskih požara, biljnih bolesti i štetočina, neplanske i nezakonite sječe šuma, eksploatacije mineralnih resursa, hidro-akumulacija, kao i kontaminacije minama.

Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, uposleni u kantonalnim šumsko-gospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovovim četinjakom, žutotrbom (zlatokraj), smeđom borovom osom i drugim štetnicima.

Požari šumama nanose velike štete, što zavisi od starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije, te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita.

Posljedice djelovanja požara su vidljive duži niz godina, a ogledaju se u: degradaciji šumskog ekosistema, umanjenju biološkog diverziteta, oštećenja zaštićenih područja, pojava klizišta, degradacije zemljišta, promjena mikroklimatskih uslova i vodnog režima i dr.

Zaštita šuma od potkornjaka se planira redovnim postavljanjem i kontrolom lovnih klopki sa feromonima tako da je u zavisnosti od kantona do kantona bilo neželjenih posljedica.

Čuvanje šuma je u nadležnosti kantonalnih uprava za šumarstvo i šumskoprivrednih društava u zavisnosti kako su kantonalni zakoni o šumama to predvidjeli. Nefunkcionalnost kantonalnih uprava za šumarstvo posljedica je i nepostojanja federalnog Zakona o šumama, kadrovske nepopunjenosti, nedovoljnog broja čuvara šuma, loše opremljenosti čuvara šuma, prevelikih čuvarskih rejona, pojačane ilegalne sječe šume iz socio-ekonomskih razloga i drugo.

Požarne 2023. godine zabilježeno je 113 požara, opožarena površina 1075,00 ha, izgorjela drvena masa 539 m³, oštećene – izgorjele sadnice 7.950 kom. Nisu procijenjene štete na požarištima u svim kantonima te podatak o štetama ne može biti relevantan za Federaciju BiH. U ovoj godini proljetni požari su uzrokovali ogromne štete u šumama Federacije Bosne i Hercegovine.

Pokazatelji poslovanja

U 2023. godini iskazan je gubitak preduzeća u visini od 5.653.751 KM. Ukupan prosječni broj uposlenih u 2023. godini na bazi sati rada iznosi 4.381 što je manje u odnosu na predhodnu godinu za 69 ili 0,98% manje uposlenih radnika, prosječna plata je smanjena za 42,00 KM u odnosu na 2022. godinu i iznosi 1.150,00 KM.

Sredstva za općekorisne funkcije šuma

Prestankom važenja Zakona o šumama FBiH prestalo se i sa prikupljanjem sredstava za općekorisne funkcije šuma. Sredstva koja su po ovom osnovu ranije prikupljana u Budžet FBiH korištena su u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma, u šumarskom zakonodavstvu je potrebno ustanoviti doprinose za šumarstvo. Jedan dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioritetnih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva u FBiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti.

FSC certifikacija gospodarenja šumama u FBiH

Aktuelno važeći FSC certifikat u FBiH postoji za 80% površine šuma i šumskih zemljišta.

Federalna uprava, prepoznata kao interesna grupa, na poziv certificirajućeg tijela, analizirala je gospodarenje za nekoliko šumskoprivrednih društava, kao i Javne sažetke certifikata tih Društava te dostavila certificirajućem tijelu primjedbe i komentare.

Certifikat se nominalno izdaje za cjelokupnu površinu ŠPP-a, odnosno područja kojim gospodari neko šumskoprivredno društvo, a poljem rada certifikata (često) nisu obuhvaćene površine kategorija šuma u kojima je za ispunjavanje ciljeva gospodarenja potrebno provoditi i zahtjevne šumsko-uzgojne mjere i otvaranje tih površina šumskim kamionskim putevima.

ŠPO je cjeloviti planski okvir za održivo gospodarenje šumama na nivou ŠPP-a na principu održivosti proizvodnje i prihoda uz očuvanje i poboljšanje stanja **svih kategorija šuma i šumskih zemljišta**, očuvanje biodiverziteta, te ostalih opštekorisnih funkcija šume.

Komentari i primjedbe otvaraju pitanje istinitosti tvrdnje da se dobijanjem FSC certifikata stiže potvrda o odgovornom gospodarenju i uspješnom provođenju zakonskih propisa u procesima gospodarenja u oblasti šumarstva.

Struktura zaposlenih u šumarstvu

U sektoru šumarstva FBiH na dan 31.12.2023. godine ukupno je bilo 4.318 zaposlenih, od čega u šumskoprivrednim društvima 3.959 (92%), a u Federalnoj upravi i kantonalnim upravama za šumarstvo 359 (8%) zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih u preduzećima šumarstva su 2.016 ili 51%, a u upravama za šumarstvo 322 ili 90% osoba sa šumarskim obrazovanjem.

U svakodnevnom radu se i preduzeća i uprave za šumarstvo susreću sa brojnim izazovima.

U FBiH su 361 radnik invalidi rada. U nekoliko preduzeća šumarstva se među najvećim problemima ističe nepovoljna kadrovska struktura zbog velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠPD ZDK 6%, Sarajevo-šume 18%, ŠPD SBK/KSB 10% i ŠPD USK 8% od ukupnog broja zaposlenih), čime se dodatno otežava produktivnost preduzeća. Razmještaj ovih radnika se pokušava riješiti definiranjem odgovarajućih radnih mjesta pravilnikom o sistematizaciji.

Problemi sa obezbjeđivanjem dovoljnog broja proizvodne radne snage putem javnih natječaja su zabilježeni i tokom 2023. godine. Posljedica je to iseljavanja stanovništva zbog ekonomske krize, što već nekoliko godina predstavlja trend u porastu.

U 2023. godini je u kantonalnim upravama za šumarstvo i u Federalnoj upravi ukupno bilo zaposleno 359 osoba, od kojih su oko 90% sa šumarskim obrazovanjem. U upravama za šumarstvo se ističe problem nedovoljne kadrovske popunjenosti, prije svega nedovoljnog broja čuvara šuma (u kantonima u kojima je čuvanje šuma još uvijek u nadležnosti uprava). Za unapređenje kvaliteta, kao i kvantiteta poslova u njihovoj nadležnosti, uprave za šumarstvo je potrebno popuniti odgovarajućim brojem zaposlenih prema važećoj sistematizaciji.

U kolektivima u kojima se ulažu naporu za jačanje kapaciteta i stalno usavršavanje zaposlenih omogućuje se unapređenje planiranja i donošenja odluka, te postizanje boljih poslovnih rezultata.

Šumarstvo je privredna grana u kojoj se po prirodi posla više zapošljavaju muškarci. Prema raspoloživim podacima, od ukupnog broja zaposlenih u ŠPD–ovima 15% su žene, a od ukupnog broja zaposlenih šumarske struke oko 11% su žene.

Zaposlenih sa srednjom stručnom spremom je oko 49%, niže kvalifikovanih radnika je 31%, dok je zaposlenih sa visokom stručnom spremom 20% od kojih su 30% žene.

Na rukovodećim radnim mjestima u šumarstvu (ŠPD i uprave), žene su raspoređene na oko 18% rukovodećih pozicija. Što je viši stepen odlučivanja, manje je žena na tim pozicijama.

U procesima donošenja odluka (nadzorni i upravni odbori, plaćene i neplaćene komisije) više su angažovani muškarci.

Interes i pristup programima za stručna usavršavanja podjednako imaju i muškarci i žene.

U cilju postizanja ravnopravne zastupljenosti muškaraca i žena u procesima odlučivanja u šumarstvu, kao i pristupa finansijskim sredstvima, preporučuje se podsticati žene u njihovoj profesionalnoj afirmaciji.

Na šumskouzgojnim radovima u 2023. godini su bili angažovani stalno zaposleni i sezonski radnici. Od stalno zaposlenih na ŠUR oko 13% su bile angažovane žene. Od sezonskih radnika zaposlenih na ŠUR oko 28% su bile žene. Sezonski radnici (svi, žene i muškarci) su bili u svim starosnim grupama, čak i u grupi iznad 65 godina starosti.

Od 467 stalno zaposlenih, 70% angažiranih na ŠUR je bilo sa srednjom stručnom spremom i 21% visoko obrazovanih.

Od 384 sezonskih radnika angažiranih na ŠUR, 28% su bile žene.

Po stručnoj spremi 59% sezonskih radnika je imalo SSS, dok je 40% imalo osnovnoškolsko obrazovanje ili manje.

Kroz zaposlenje na šumskouzgojnim radovima pruža se prilika lokalnom (nezaposlenom) stanovništvu za ostvarivanje finansijske dobiti i ublažavanje siromaštva.

LOVSTVO

Lovišta

Lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od 2.644.426 ha.

U Federaciji Bosne i Hercegovine osnovano je 105 lovišta, od toga 89 sportsko-privrednih, 11 privrednih i 5 posebnih lovišta.

Gospodarenje lovištem

Lovištem se gospodari na osnovu lovnoprivredne osnove i godišnjeg plana gospodarenja lovištem.

Lovnoprivredna osnova je dugoročni planski dokument kojim se uređuje gospodarenje lovištem i divljači na desetogodišnji period.

Godišnji plan gospodarenja lovištem izrađuje se za period od 01. aprila tekuće do 31. marta naredne godine (lovna godina).

Prihod od lovišta

Ukupan prihod od korištenja sportsko-privrednih lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine uplaćuje se u budžet Federacije BiH, kantona i općina u odnosu 20:60:20 i za lovnu 2022/2023 godinu iznosio je: **264.503.00 KM**.

Divljač

Divljač je državno vlasništvo i dobro od općeg interesa koje uživa posebnu brigu i zaštitu.

Proljetnim prebrojavanjem glavnih vrsta divljači u Federaciji BiH u lovnoj godini 2022/2023 utvrđeno je sljedeće brojno stanje: medvjed 739, divokoza 673, srna 24.219, jelen lopatar 15, muflon 10, divlja svinja 9.514, vuk 643, lisica 8.069, zec 23.850, veliki tetrijeb 941 i fazan 13.155.

Uzgojna područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva radi lakšeg i efikasnijeg gospodarenja mrkim medvjedom u Federaciji Bosne i Hercegovine donio je novo Rješenje o ustanovljenju uzgojnih područja za mrkog medvjeda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva imenovalo je Interventni tim za velike zvijeri u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Lovački savezi

Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoje tri lovačka saveza i to: Savez lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini, Lovački savez Herceg-Bosne i Savez lovačkih društava Tuzlanskog kantona.

STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA

Informacioni sistem šumarstva u FBiH

Uspostava jedinstvenog ISS-a u FBiH ima za cilj omogućiti sveobuhvatno, pouzdano i brže praćenje stanja i promjena u oblasti šumarstva uz primjenu informacionih tehnologija.

Uspostava ISS-a je strateška aktivnost koja je kao mjera predviđena strateškim i planskim dokumentima Vlade FBiH i FMPVŠ.

Odlukom Vlade FBiH o upravljanju, održavanju i korištenju Informacionog sistema šumarstva u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 69/18) definisan je sadržaj ISS-a.

Federalna uprava poduzima mjere za dalji nastavak razvoja ISS-a, ali zbog proceduralnih razloga i neodobravanja finansijskih sredstava, realizacija planiranih aktivnosti od 2022. godine do dana sačinjavanja ove Informacije nije omogućena, čime su do sada postignuti rezultati dovedeni u pitanje.

**Informaciju izradila
Federalna uprava za šumarstvo**

Zaključci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine